

eXpertia

Liiketalouden osaajia
Ikaalisten tapaan

Maija Kärnä
Hanna Saraketo
Tiina Wickman-Viitala
(toim.)

eXpertia

Liiketalouden osaajia Ikaalisten tapaan

Majja Kärnä, Hanna Saraketo, Tiina Wickman-Viitala (toim.)

Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisu.
Erillisjulkaisu
Tampere 2013

Taitto ja grafiikat Minna Nissilä

Hämeenkyrön kirjapaino 2013

ISBN 978-952-5903-36-2 (PDF)
ISBN 978-952-5903-35-5

SISÄLLYS

eXpertia-toimittajakunnan tervehdys lukijalle	7
Pedagogisen kehityksen etulinjassa Päivi Karttunen ja Ari-Pekka Anttila	10
eXpertia-sanasto	12
I. EXPERTIA-OPPIMISYMPÄRISTÖN SUUNNITTELU JA RAKENTAMINEN	15
1.1 Opetussuunnitelmauudistusta taustoittamassa	
Majja Kärnä, Hanna Saraketo ja Majja Haaramo	16
1.2 eXpertia-opetussuunnitelman rakenne	
Majja Kärnä ja Hanna Saraketo	21
1.3 Tuutor-istuntojen roolit, käytäntö ja merkitys	
Tiina Wickman-Viitala	29
1.4. Oppimisympäristön rakentamisen hallinnolliset haasteet	
Hanna Saraketo	33
1.5 eXpertia informaation näkökulmasta	
Taina Peltonen	39
1.6 Verkko oppimisen tukena	
Majja Kärnä	43
1.7 Kyölaaksossa tiimityön ytimeen	
Tiina Wickman-Viitala	49
1.8 eXpertian työelämälahtöisyyttä työstämässä	
Jenni Viitanen	55
1.9 Opintojen ohjaus eXpertiaassa	
Riitta Vihuri	58
2. KOKEMUKSIA JA MUISTOJA EXPERTIA-TUUTOREILTA	63
2.1 eXpertia etapin vetäjän näkökulmasta Petriina Vuorinen	64
2.2 Verkkotuutorointia yli rajojen Majja Haaramo	67
2.3 Asiantuntemuksen jakamista yli oppilaitosrajojen	
Eija Lähteenmäki	70
2.4 Ei opettajaksi, vaan tuutoriksi! Tiina Wickman-Viitala	74
2.5 Miten voin kehittyä tuutorina? Suomen kielen ja viestinnän opettajasta liiketalouden etapin tuutoriksi Eija Lähteenmäki	76
2.6 Sukellus tuntemattomaan Taina Matis	80

3. TYÖELÄMÄ OSANA EXPERTIA-KOKEMUSTA	83
3.1 Vientirengastoiminnan myötä kansainvälisille avustusmarkkinoille <i>Sademan Oy, Matti-Pekka Valkamo, toimitusjohtaja</i>	84
3.2 Keskolle ja kauppiasyrittäjille oppilaitosyhteistyö on arkipäivää <i>Heikki Mustila, Ruokakeskon rekrytointipäällikkö</i>	85
3.3 K-diili Makutori – ystävänäpäivätempaus opiskelijatyönä <i>K-Makutori, Jani Heino, Kauppiasyrittäjä</i>	86
3.4 Markkinatietoa ja ideoita kansainvälistymiseen <i>Kuitukuu Oy, Susanna Myllymäki, toimitusjohtaja</i>	87
3.5 Paikallisyhteistyö pienyrittäjien kanssa osana oppimisen polkua <i>Kulttuuricampus, Maria Käkelä, projektipäällikkö</i>	89
3.6 Sata-Häme Soi yhteistyössä eXpertian kanssa <i>Sata-Häme Soi, Sirpa Sippola, toiminnanjohtaja</i>	91
3.7 Yrittäjäosaamista Osuuspankista <i>Antero Sorri, Pankinjohtaja</i>	92
4. OPISKELIJAT OPPIMISEN KESKIÖSSÄ	93
4.1 eXpertia-oppimisympäristö – sinnikkäästi kohti tavoitetta <i>Ilkka Uitti, alumni, myyntiedustaja, Exemi Oy, BestPak Oy</i>	94
4.2 eXpertia antoi siivet kansainväliselle yrittäjyydelle <i>Mauno Ahlgren, alumni, yrittäjä, Mauno Ahlgren Consulting, USA</i>	95
4.3 Tiimityöosaamista ja tiedonhakua <i>Susanna Vehkalahti, alumni</i>	97
4.4 Kokemuksiani eXpertiaista <i>Marina Kuntonen, valmistunut syksyllä 2012</i>	98
4.5 Eväitä taloushallintoon <i>Emmi Pirttiniemi, 3. vuosikurssi</i>	99
4.6 Markkinointia ja kansainvälisyyttä <i>Hanna-Mari Rajala, 3. vuosikurssi</i>	100
4.7 Erilaista oppimista <i>Laura Anttila, 2. vuosikurssi</i>	102
4.8 Yrittäjäperheessä kasvaneena osaa arvostaa käytäntöön soveltamista <i>Matias Untamo (2. vuosikurssi)</i>	104
4.9 Hämmennystä ja ihmetystä – tällaista on opiskelu amkissa? <i>Juulia Koro, 1. vuosikurssi</i>	107
4.10 Tutoriaaleja ja projekteja – toimii hyvin! <i>Roni Salovaara, 1. vuosikurssi</i>	108
4.11 Vastuuta ja tiedonrakennusta <i>Taina Pelkonen, 1. vuosikurssi</i>	109
Lähteet	111

eXpertia-toimittajakunnan tervehdys lukijalle

HALUAMME TOIVOTTAAN Sinut, hyvä lukija, tutustumismatkalle eXpertian maailmaan! Kyseessä on TAMKin Ikaalisten toimipisteessä kehitetty liiketalouden oppimisympäristö, joka integroitiin liiketalouden opetussuunnitelmaan uudistustyön yhteydessä vuonna 2005. Uusi eXpertia-opetussuunnitelma otettiin käyttöön Ikaalisissa vuonna 2005.

Opetussuunnitelma perustuu vuosi- ja etappi (periodi) -teemoihin. Ensimmäisen opiskeluvuotensa opiskelija aloittaa 'harjoittelijan' roolissa. Toisena vuonna hän toimii ops-teeman mukaisesti 'tiimityöläisenä' harjoitusyrityksessä. Kolmantena vuonna opiskelija on jo noviisi-eXpertti erikoistumassa oman mielenkiintonsa mukaiselle osaamisalueelle. Näillä vuositeemoilla on pyritty varmistamaan, että opiskelijalle rakentuu ammatti-identiteetti, jossa hänellä on kriittisen keskustelun taidot sekä yhteistyö- ja arvointitaitoja. eXpertia-opinnot suorittanut tradenomi osaa toimia työympäristössään innovatiivisesti ja on omaksunut elinikäisen oppimisen taidot.

Teoksemme avauksena TAMKin vararehtori Päivi Karttunen ja Liiketoiminta ja palvelut -yksikön koulutusjohtaja Ari-Pekka Anttila katsovat tulevaisuuteen ja linjaavat TAMK-strategiaa ja eXpertian osuutta tulevassa TAMK Business Schoolissa.

Sivulla 12 on koottuna yhteen Ikaalisissa eXpertian yhteydessä vakiintuneet termit ja sanasto, jotta lukija voi eri artikkeleita lukiessaan palata silmäilemään vieraalta tuntuvia, ikaalislaisten eXpertia-valmentajien arkisessa työssään käyttämiä käsitteitä.

Luvussa 1.1 eXpertian varsinaiset arkkitehdit lehtori Maija Kärnä, koulutuspäällikkö Hanna Saraketo ja lehtori Maija Haaramo kertovat eXpertian pedagogisista taustoista ja sen kytketyymisestä ja kehitymisestä opetussuunnitelmaudistuksen yhteydessä. Luvussa 1.2 Maija Kärnä avaa eXpertia-opetussuunnitelman rakenteen ja tämän jälkeen Hanna Saraketo kertoo eXpertian aiheuttamista hallinnollisista haasteista ja mm. vaikutuksesta lukujärjestysten tekemiseen sekä opettajatuutorien resurssointiin.

Tiedonhankinta on keskeisessä asemassa eXpertia-oppimisympäristössä opiskelussa. Luvussa 1.5 Ikaalisten TAMKin kirjaston informaatikko Taina Peltonen selvittääkin tarkemmin itsenäisen tiedonhaun opetuksen kehittämistä ja integrointia eXpertia-opetussuunnitelmaan. Luvussa 1 käydään läpi myös virtuaali-eXpertiatoteutuksia, työelämäyhteistyötä osana eXpertiaa sekä opiskelijan ohjausta. Luvussa 1.3 käydään läpi eXpertia-istunnoissa käytössä olevat roolit puheenjohtajasta rohkaisijaan. Luvussa 1.7 esitellään eXpertia-opetussuunnitelman toisen lukukuvuoden yrittäjyysopintojen vuosikello käymällä läpi TAMKin kehittämän Kykylaakso-oppimisympäristön pilottilukuvuoden kokemuksia.

Luvussa 2 seitsemän opettajatuutoria kertoo omia tuntemuksiaan ja näkemyksiään toimimisesta triggeri-istuntojen tuutorina. Kokemuksistaan etapin vetäjänä kertoo lehtori Petriina Vuorinen (luku 2.1). Kaksi opettajaa muistelee ensi kokemuksiaan sukelluksesta etappi-istuntoihin. Lisäksi etappityöskentelyyn uutena tutustunut viestinnän opettaja pohtii artikkelissaan substanssiosaamisen tai -osaamattomuuden merkitystä tuutorina toimimisessa (luku 2.4). Luvussa 2.3 paljastuu myös TAMKin ikaalislaisten opettajien ja toisen asteen oppilaitoksen opettajien yhteistyö.

Luvussa 3 kuullaan työelämän yhteistyökumppanien puheenvuoroja ja kokemuksia erilaisista TAMKin opiskelijoiden kanssa tehdyistä projekteista ja käytännön toteutuksista. Partneriyhteyksinä esittäytyvät omia kokemuksiaan yhteistyöstä kerraten Sademan Oy (luku 3.1), Kesko Oy (luku 3.2), K-Market Makutori (luku 3.3), Kuitukuu Oy (luku 3.4), Kulttuuricampus (luku 3.5), Sata-Häme Soi (luku 3.6) ja OP-Osuuspankki Pohjola (luku 3.7).

Viimeisessä luvussa 4 kommentoi kymmenen TAMK Ikaalisten liiketalouden opiskelijaa, ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoista jo valmistuneisiin alumneihin, opiskeluaan eXpertia-ympäristössä. He kertovat, miten oppiminen ja omien opintojen eteneminen on sujunut etappityöskentelyn avulla.

Julkaisun jokainen artikkeli on itsenäinen kokonaisuus ja lukija voi tutustua kirjoituksiin haluamassaan järjestyksessä tai keskittyen vain niihin näkökulmiin, jotka kiinnostavat.

Toivottavasti artikkelit herättävät lukijan pohtimaan opettajan roolin muuttumista ja kehittymistä sekä painopisteen siirtymistä opettamisesta oppimisprosessin ohjaajaksi. Toivotamme antoisia lukuhetkiä teoksen parissa. Otamme mielellämme vastaan palautetta ja kommentteja.

Toimittajakunta

Maija Kärnä, Hanna Saraketo ja Tiina Wickman-Viitala

Pedagogisen kehityksen etulinjassa

Päivi Karttunen ja Ari-Pekka Anttila

AMMATTIKORKEAKOULUN KEHITTÄMISESSÄ oppimisympäristöjen, opetuksen ja opetusmenetelmien kehittämisellä on ollut tärkeä rooli ja niin on edelleen. Pedagoginen kehittäminen ja sen myötä uudentyypin opetussuunnitelman käyttöönotto otettiin tavoitteeksi myös entisen PIRAMKin Ikaalisten toimipisteen liiketalouden koulutuksessa viime vuosikymmenen puolivälissä. Kehittämistyössä opiskelijan kannalta mielekäs osaaminen asettui keskiöön.

eXpertia-idean kehittäminen on perustunut vahvasti toimintatutkimukselliseen lähestymistapaan. Idean kehittäminen lähti liikkeelle ongelmaperustaisen oppimisen lähtökohdista, ja toimintaa on arvioiden ja tutkien kehitetty liiketalouden oppimisympäristöksi. eXperia on myös kaksi kertaa ollut ehdolla korkeakoulujen arviointineuvoston nimeämäksi laatuysiköksi ja saanut sen myötä arvokasta palautetta kehittämistyön jatkamiseen.

TAMKin strategiatyön tuloksena laadittiin vuosille 2010–2019 TAMKin strategiset painoalat. Osaamiskokonaisuuksina painoalat sisältävät koulutusohjelmien vahvaa osaamista ja hyödyntävät monialaisen ammattikorkeakoulun synergioita. Painoalat analysoitiin alueiksi, joilla TAMK voi työelämäkorkeakouluna vastata alueensa kehittämis- ja osaamistarpeisiin. Yksi kuudesta painoalasta on yrittäjyyspedagogiikka, jonka kehittämisvastuuta kantaa pääasiassa TAMKin Liiketoiminta ja palvelut-koulutusyksikkö. Tähän yksikköön kuuluu nykyään myös Ikaalisten liiketalouden koulutusohjelma. Yrittäjyysorientaatiota tukevat pedagogiset ratkaisut ovat koulutusyksikön henkilöstölle tuttuja asioita. eXpertia-oppimisympäristö on oiva esimerkki pedagogisesta toimintamallista, joka kehittää opiskelijan oma-aloitteellisuutta, aktiivisuutta tarttua asioihin ja näin ollen myös hänen valmiuksiaan toimia yrittäjämäisesti.

TAMKin Liiketoiminta ja palvelut -yksikössä on lähdetty kehittämään TAMK Business School -brändiä. Tavoitteena on rakentaa toiminnallisesti vahvaa, kiinnostavaa ja yhtenäistä koulutusyksikköä, josta voi ajan myötä muodostua brändi. Business Schoolin kulmakivinä ovat mm. yrittäjyyspedagogiikka ja tätä tukevat oppimisympäristöt. Nyt, kun lkaalisten toimipisteen nuorten koulutus on lähivuosina loppumassa, on erittäin tärkeää huolehtia siitä, että eXpertia-oppimisympäristö voi hyvin ja kehittyä. eXpertia-oppimisympäristöä onkin tarkoitus laajentaa lukuvuonna 2013–2014 Tampereen liiketalouden koulutusohjelman suuntaavissa opinnoissa. Tulevaisuudessa mietimme varmasti, osana TAMK Business Schoolia, voisiko eXpertia-oppimisympäristöä hyödyntää laajemminkin.

Tässä julkaisussa on tiiviissä muodossa kuvattu eXpertian vaiheita ja saavutettuja tuloksia. Kehittämistyö on pitkäjänteistä – ja parhaimmillaan se on silloin, kun työtä voidaan tehdä tiimissä ja ryhmässä toinen toistaan kannustaen, mikä on ollut tyypillistä juuri eXpertian rakentamisessa.

eXpertian kehittämistyössä mukana olleille ja tässä julkaisussa kokemuksiaan jakaneille vielä lämmin kiitos siitä innostavasta otteesta, jolla työtä on tehty ja tehdään.

eXpertia-sanastoa

Tiina Wickman-Viitala, Maija Kärnä ja Hanna Saraketo

ARVIOINTI

koko oppimisprosessin ajan opiskelija arvioi omaa ja vertaisopiskelijoidensa työtä. Koko syklin aikana myös tuutori arvioi oppimisprosessia, ryhmäprosessia ja ongelmanratkaisua.

ETAPPI-ISTUNTO

ks. tutoriaali-istunto (= tutoriaali-istunto, myös triggeri-istunto).

HAVAINNOITSIJAN ROOLI

ks. tarkkailijan rooli.

ITSENÄINEN TIEDONHANKINTA

etappi-istuntojen välinen aika, jonka opiskelijat käyttävät itsenäiseen tiedonhakuun ja sovittuun ongelma-aiheeseen perehtyen, mm. verkkokeskusteluja käyden sekä wikissä tietoa yhteen kooten.

KIRJURIN ROOLI

ks. sihteerin rooli.

KYKYLAAKSO

TAMKin kehittämä yrittäjyyden virtuaalinen oppimisympäristö.

ONGELMAPERUSTAINEN OPPIMINEN

ongelmaperustaisessa opiskelussa opiskelijat ratkovat luennoilla istumisen sijasta työelämässä vastaan tulevia käytännön tilanteita pienryhmissä. Itse opiskelu tapahtuu itsenäisesti tietoa hankkien ja ryhmässä sitä rakentaen. Opettajan rooli on toimia opiskelun ohjaajana eikä tarjota valmiita vastauksia. Ongelmalähtöinen opiskelu kehittää opiskelijan itseohjautuvuutta ja yleisiä työelämävalmiuksia.

PBL-SYKLI

ongelmaperustaista oppimista voidaan toteuttaa useilla eri tavoilla. eXpertiaassa on käytössä syklinen malli, jossa edetään kahdeksassa vaiheessa. Ensimmäisessä tutoriaali-istunnossa annetaan ns. triggeri eli ongelma tutkitavasta lähtökohtatilanteesta, josta tuotetaan avorihessä mahdollisimman paljon ideoita. Näiden perusteella ryhmä muodostaa omat tutkimuskysymyksensä ja lähtee itsenäisen opiskelun aikana hankkimaan aiheeseen liittyvää tietoa. Toisessa tutoriaali-istunnossa puretaan, mallinnetaan ja käsitteellistetään hankittu tieto.

PBL

ongelmaperustainen, ongelmalähtöinen, ongelmakeskeinen tai jopa projektiopiskeluun viittaava lyhenne. Ikaalisissa on käytössä ongelmaperustainen

oppiminen, jossa keskeisessä asemassa on jatkuvasti tapahtuva arviointi ja jossa kiinnitetään erityistä huomiota tiedon hankkimiseen, prosessointiin ja rakentamiseen.

PUHEENJOHTAJAN ROOLI

jokaisessa etappi-istunnossa kukin ryhmän jäsen vuorollaan toimii kokouksen puheenjohtajana, jakaa puheenvuorot, tekee esityslistan etukäteen käsiteltävistä aiheista, huolehtii aikataulussa pysymisestä ja kaikkien osallistumisesta.

ROHKAISIJAN ROOLI

etappi-istunnossa voidaan tarvittaessa antaa jollekin tämä 'tyhmien kysymysten' esittäjän rooli, tehtävä voi olla myös annettuna puheenjohtajalle.

SIHTEERIN ROOLI

jokaisessa etappi-istunnossa joku kirjaa ylös käydyn keskustelun oleelliset asiat ja tekee myöhemmin aiheesta kaikille jaettavan muistiokokoosten. Käytetään myös nimitystä kirjuri.

TARKKAILIJAN ROOLI

jokaisessa etappi-istunnossa kukin ryhmän jäsen toimii vuorollaan keskustelun tarkkailijana. Hän seuraa osallistujien keskusteluun osallistumista ja puheenvuorojen aktiivisuutta sekä sisältöä ja antaa kullekin henkilökohtaisen palautteen istunnon loputtua. Käytetään myös nimitystä havainnoitsija.

TRIGGERI

lähtökohdana olevan ongelman nimitys eXpertiaassa.

TUTORIAALI-ISTUNTO

(myös triggeri-istunto, etappi-istunto) pienryhmätyöskentelyistunto, jonka aikana edellisellä kerralla sovittua ongelmaa prosessoidaan ja jossa pyritään yhteiseen tiedonrakenteluun. Sisältää myös uuden triggerin avauksen. Kesto 2 h 15 min.

TUUTORI

ohjaava opettaja. Opettajan rooli on tutoriaalain ajan toimia opiskelun ohjaajana eikä tarjota valmiita vastauksia.

VERKKOTUUTORIAALI

virtuaalisesti verkossa toteutettava tutoriaali-istunto, alustana esimerkiksi Adobe Connect Pro.

WIKI

verkkosivusto, jonka sisältöä käyttäjät voivat itse muokata haluamallaan tavalla. Tehokas yhteisöllisen kirjoittamisen työkalu, yksi sosiaalisen median muoto.

I.1 Opetussuunnitelmauudistusta taustoittamassa

Maija Kärnä, Hanna Saraketo ja Maija Haaramo

GLOBALISOITUVA MAAILMA asettaa suomalaiselle yhteiskunnalle jatkuvan muutoksen haasteen. Pysyäkseen kilpailukykyisinä on yritysten työntekijöiden kyettävä toimimaan kansainvälisissä toimintaympäristöissä. Projektiluonteiset työtehtävät vaativat epävarmuuden sietoa sekä monipuolista osaamista suppean erikoistumisen sijaan. (Norrena, Kankaanranta & Nieminen 2011, 78). Työ tapahtuu uuden teknologian käyttöönoton myötä usein tiimeissä yhteistyössä muiden työntekijöiden kanssa, mikä edellyttää hyvää kykyä toimia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa (Heikkilä 2006, 99). Työelämän muutokset aiheuttavat uudistustarpeen myös erityisesti korkeakoulutukselle, jonka perinteisenä tehtävänä on ollut tuottaa työelämän palvelukseen soveltuvaa asiantuntijaosaamista.

PIRAMK, Ikaalisten toimipisteen liiketalouden opetussuunnitelman uudistustyö alkoi 2000-luvun alussa opettajakunnan keskuudessa nousseesta tarpeesta uudistaa toimintatapoja ja tuottaa uudenlaista osaamista. Tavoitteena oli vastata muuttuvan työelämän haasteisiin suunnittelemalla aivan uudenlaiseen toimintakulttuuriin, pedagogiikkaan ja oppimistavoitteisiin perustuva opetussuunnitelma. Uudella opetussuunnitelmalla haluttiin paremmin tukea opiskelijoita näiden rakentaessa omaa ammatillista identiteettiään. Uudistustyön mahdollisti pienen yksikön opettajakunnassa valinnut hyvä yhteishenki ja traditioksi muodostunut tapa tehdä asioita yhdessä.

Erilaisia uudistusmahdollisuuksia pohdittaessa nousi varsin nopeasti keskeiseksi vaihtoehdoksi ongelmaperustainen oppiminen. Heti alusta lähtien yhteistyö muiden, pidemmälle ehtineiden PBL-osaajien kanssa katsottiin mahdollisuudeksi oppia muilta ja samalla olla mukana kehittämässä uusia toimintamuotoja. Omassa korkeakoulussa, silloisessa PIRAMKissa, oli jo runsaasti kokemusta PBL:stä fysioterapiassa ja terveysalalla. Tämän lisäksi tehtiin benchmarking-vierailuja erilaisilla kokoonpanoilla Haaga-Heliaan Helsinkiin sekä Satakunnan

ammattikorkeakouluun Raumalle, joissa ongelmaperustaista oppimista sovelletaan liiketalouden alalla. Haaga-Helian ja Satakunnan ammattikorkeakoulun kanssa aloitettiin myös pian yhteistyö PBL:n ja verkkotyöskentelyn yhdistämiseksi laatimalla yhteistyössä opintokurssi Team Leadership.

Tärkeä osa suunnitteluprosessia oli henkilökunnan koulutus. Kolme opettajaa osallistui ongelmaperustaista oppimista koskeviin opintoihin Tampereen Yliopiston Eduta-instituutissa. Näiden kolmen ja myöhemmin vastaaviin koulutuksiin osallistuneiden opettajien sekä informaation ymmärrys PBL:n taustalla olevista filosofisista näkemyksistä loi vankan pohjan tulevalle toteutukselle. Ymmärsimme PBL:ään siirtymisen vaativan meiltä muutoksia sekä organisaation että henkilökohtaisella tasolla. Uudistuksen kohteeksi joutuivat niin toiminnan organisointi kuin opetussuunnitelman sisältö ja rakennekin. Lisäksi se vaati jokaiselta henkilökohtaista rohkeutta ja runsaasti työtä muokata omia näkemyksiään opetuksesta ja oppimisesta. (ks. Poikela, E. & Poikela, s. 2005, 7.) Ajattelussa jouduttiin tekemään mullistava paradigmasiirtymä eli kiinnittämään huomio opetuksen sijaan oppimiseen – siitä, mitä opettaja opettaa, siihen, mitä opiskelijat oppivat (Barrett 2005, 14).

Ongelmaperustainen oppiminen nähtiin pohjautuvan pragmatismiin, situationaaliseen oppimiseen ja sosiokulttuuriseen suuntaukseen. PBL:n liitoksesta pragmatismiin kertovat yhteys Deweyn ajatteluun opiskelijan sisäisen motivaation tuottamasta halusta ja tarpeesta oppia uutta (Silen 2001, 13–14) sekä pragmatismien ja PBL:n yhteiset juuret Pohjois-Amerikassa (Chen 2008, 29). PBL:llä on kuitenkin myös selkeä sidos situationaaliseen oppimiseen, jossa oppimisen ymmärretään tapahtuvan osallistumalla asiantuntijoiden käytönyhteisöjen, tai koulutuksen kontekstissa oppijayhteisöjen, toimintaan (Chen 2008, 24). Sosiokulttuurisen suuntauksen näkemysten suuntaisesti on myös PBL:ssä keskeistä toimintojen näkeminen osana kulttuurista kontekstia sekä kielen ja muiden symbolijärjestelmien välittävä rooli (Vygotskij 1978, 40). Tieto ymmärretään dynaamiseksi, muuttuvaksi, tilannesidonnaiseksi ja konstruktiviseksi. Oppija on aktiivinen tiedon etsijä, joka asettaa yhdessä tutoriaali-ryhmänsä kanssa oppimiselleen tavoitteita sekä muokkaa ja tulkitsee hankkimaansa tietoa.

Edellä olevat perusnäkemykset mielessä pilotoitiin ongelmaperustaista oppimista lkaalisissa 2000-luvun alusta lähtien laajenevassa määrin erityisesti markkinoinnin ja kansainvälisten liiketoimintojen suuntautumisvaihtoehdon opinnoissa (toinen suuntautumisvaihtoehto on taloushallinto). Kokeilu aloitettiin toisen vuoden kevään opinnoista yhdistämällä markkinoinnin ja viestinnän opintojaksot. Sekä opettajilta että opiskelijoilta saatu palaute kokeiluista oli rohkaisevaa, joten päätös ongelmaperustaiseen oppimiseen perustuvan opetus-suunnitelmatyön aloittamisesta syntyi helposti opettajainkokouksessa syksyllä 2004. Päätöksen taustalla oli ammattikorkeakoulun johdolta saatu tärkeä tuki suunnittelutyön aloittamiselle.

Työ eteni tämän jälkeen opettajakunnan yhteistyössä laatimalla osaamistarvekartoituksella. Sen perusteella laadittiin ydinosaamisalueet kattava runko koulutuksen sisällöstä. OPSin perusrakenne työstettiin yhteisessä work-shop -päivässä. Muokkausta jatkettiin työryhmässä, jossa olivat edustettuna taloushallinnon, markkinoinnin sekä hallinnon opettajat. Tämän jälkeen kaikki opettajat kommentoivat ja arvioivat ryhmän tekemää ehdotusta. OPSin toteutuksesta ja sisällöstä

keskusteltiin myös liiketalouden toisen vuosikurssin opiskelijaryhmän kanssa. OPS hyväksyttiin PIRAMKin hallituksessa keväällä 2005, ja se otettiin käyttöön seuraavana syksynä.

eXpertia-opetussuunnitelman toteuttamisen erityispiirre on ollut jatkuva palautteen kerääminen sekä opetussuunnitelman kehittämistyö. Opetussuunnitelmatyön ensimmäisen vaiheen (eXpertia-OPS 2005) jälkeen on toimintaympäristön asettamien koulutus- ja osaamistarpeiden kehitystä peilattu eXpertian koulutus- ja osaamistarjoamaan (lähteinä Maakuntaraportti Pirkanmaan koulutustarpeesta 2012, Pirkanmaan maakuntasuunnitelma 2005+, Pirkanmaan maakuntaohjelma 2007–2010, Ylä- ja Luoteis-Pirkanmaan seutukuntien kehittämissuunnitelma, Länsi-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013 ja Pirkanmaan Innovaatiostrategia). Väestörakenteen ja koulutustarpeen kehitys ennakoi edelleen liiketalouden koulutuksen tarpeen kasvua Pirkanmaalla. Osaamistarpeina on maakuntatason suunnittelussa nostettu esiin liiketoimintaprosessin osaaminen, innovatiivisuus, kansainvälistymis-, yrittäjyys- ja verkostoitumisosaaminen ja palvelualojen liiketoiminnan osaaminen. eXpertia-koulutus vastaa kaikkiin näihin osaamishaasteisiin asetettujen ydiosaamistavoitteidensa ja arvojensa perusteella sekä osana TAMKin tarjoamaa palvelualojen koulutuksen osaamiskeskittymää.

eXpertia-opintojen suunnittelu toteutettiin osana korkeakoulujen ja entisen PIRAMKin ECTS-projektia. Siinä huomioitiin eurooppalaisen korkeakoulualan tavoitteet, kansallisen ECTS-projektin suositukset sekä EQF:n ja kansallisen viitekehysten tasot. OPS on kuvattu oppimistuloksina. Lähestymistapa on oppimiskeskeinen, ja elinikäisen oppimisen vaatimukset on huomioitu. Parhallaan kehitetään aikaisemmin opitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen liittyviä käytäntöjä.

Opetussuunnitelman kehittämisessä on hyödynnetty järjestelmällisesti koulutus- ja kehittämishankkeita, joissa eXpertia-opettajat ovat mukana. Harjoitusyrittäjätoimintaa (Kykylaakso) on kehitetty osana opettajakoulutukseen kuuluvaa kehittämishanketta. Ohjauskäytäntöitä taas on kehitetty osana ammattikorkeakoulujen välistä ohjauk-

sen kehittämisyhteistyötä. Syksyllä 2008 otettiin käyttöön uudistettu eXpertia-OPS, jossa tietoteknisen osaamisen sekä informaatiolukutaidon polku on tutkimus- ja kehittämistyöhön perustuen kirjoitettu auki opintojaksokohtaisesti.

Kansallisten ja kansainvälisten tutkija- ja yhteistyöverkostojen kautta on saatu vertaistukea ja mahdollisuuksia kokeilla erilaisia synkronisen ja asynkronisen vuorovaikutuksen muotoja. Kokeiluista saatua tietoa on sovellettu eXpertiaan. Esimerkiksi norjalaisen Tromsön yliopiston kanssa on laadittu sekä tarjottu useana vuonna henkilöstöhallinnon alalta yhteinen verkko-oppimiskurssi, johon on myöhemmin saatu mukaan myös liettualainen yhteistyökumppani. Verkostojen kautta saatua tietoa ja ideoita on käytetty myös ongelmaperustaisen oppimisen toteutukseen liittyvien ongelmakohtien ratkaisussa. Tavoitteena on ollut omaleimaisen ja opiskelijan oppimista mahdollisimman hyvin tukevan oppimisympäristön luominen. Osaamista on jaettu eteenpäin eXpertia-oppimisympäristöön tutustumaan tulleille vierailijoille (SAMK, Saimaa AMK ja RAMK). Samalla on hyödynnetty heidän kanssaan käytyjen vuoropuhelujen aikana saatuja ideoita eXpertian kehittämisessä.

Jatkuva kehittäminen on ollut koko eXpertian toteutuksen ajan yksi sen tunnuspiirteitä. Opetuksen ja uusien oppimisympäristöjen (Kyky) integrointi eXpertia-kokonaisuuteen ja erityisesti arviointi on koettu haasteelliseksi toteuttaa. Huolimatta jatkuvasta kehittämistoiminnasta on edelleen paljon työtä tehtävänä. Kehitystyössä on ollut mukana laajapohjainen osallistajakunta: opetuksessa mukana olevat opettajat sekä tukipalvelut kuten informaattikot ja tietotekninen tuki. Merkittävä anti eXpertia-oppimisympäristön rakentamisessa ja sen toteuttamisessa on ollut yhteisöllinen toimintatapa, joka on lujittanut työyhteisöä sekä antanut mahdollisuuden tutustua kollegojen erityisosaamiseen ja oppia heiltä uutta. Toimintamuoto on myös tuonut mukanaan uudenlaisen, aikaisempaa läheisemmän yhteyden opiskelijoihin.

I.2 eXpertia-opetusuunnitelman rakenne

Maija Kärnä ja Hanna Saraketo

eXpertiat ja etapit – miten eXpertia sai nimensä?

Hanna Saraketo

eXPERTIA-YMPÄRISTÖ perustuu ongelmaperustaiseen oppimiseen, joka pedagogisissa piireissä kulkee lyhenteenä PBL. eXpertian tiedettiin kuitenkin olevan jotain muuta kuin puhdasoppista PBL:ää, joten olisi ollut väärin kutsua sitä PBL:ksi. Toisaalta PBL-kirjainyhdistelmä aiheutti negatiivisia reaktioita siihen nuivasti suhtautuvissa henkilöissä.

Kymmenen vuotta sitten, kun eXpertia-oppimisympäristö sai nimensä, Tradenomiliitto korosti, että ammattikorkeakouluista pitää valmistua asiantuntijoita. Me linjasimme, että lkaalisten liiketaloudesta valmistuu noviiseja, jotka työelämään päästyään nopeasti kehittyvät toimialallaan asiantuntijoiksi, eksperteiksi. Sieltä lähti ajatus oppimisympäristön eXpertia-nimestä.

eXpertia-sana taipui nopeasti myös huumorikäyttöön: kun opiskelija tulee opiskelemaan, hän on vain tavallinen "Pertti". Opintojen ansiosta hänestä tulee eXpertti. Pertti-eXpertti -ajattelua ei kuitenkaan milloinkaan esitetty julkisesti vaan ainoastaan opettajainhuoneen turvallisten seinien sisäpuolella.

eXpertiasa opinnot on paketoitu pääsääntöisesti yhden periodin mittaisiksi kokonaisuuksiksi. Näille annettiin nimi etappi. Se juonsi juurensa silloin kukoistuksen aikojaan eläneestä yrityksestä nimeltä Nokia, jonka tuotekehitys eteni etapista toiseen. Pidimme tätä työelämässä käytettyä termiä hyvänä, varsinkin, kun se e-alkuisena sopi yhteen eXpertia-sanan kanssa.

eXpertia-opetussuunnitelma – tiedonrakennusta ja käytäntöä

Maija Kärnä

TAVOITTEIDEN ASETTELU

eXpertia-OPETUSSUUNNITELMAN uudistustyön taustana olivat työelämästä tulevat impulssit siitä, että tarjottu opetus ei enää vastaa sille asetettuja osaamisvaatimuksia. Uudenlaiset osaamisodotukset vaativat uudenlaista näkökulmaa sekä opettajuuteen, opiskelijan asemaan että käsitykseen tiedosta ja sen rakentamisesta. Tärkeää oli laatia opetussuunnitelma, joka varmisti opiskelijalle mahdollisuuden saavuttaa nimenomaan sellaista osaamista, jota työelämässä tarvittaisiin tulevaisuudessa. Keskeiseksi suunnittelutyössä nousikin työelämän tarpeiden tarkka kartoitus. Opetussuunnitelman rakentamisen lähtökohdaksi kerättiin tietoa työelämän ja yhteiskunnan tulevista koulutustarpeista. Tiedon keräykseen osallistui koko opettajakunta. Vuosina 2003–2004 haastateltiin työelämän edustajia ja Pirkanmaan ennakoitokeskuksen edustajaa sekä tutkittiin maakunnallisia ja valtakunnallisia koulutustarve-ennusteita. Taustatiedoksi kerättiin myös opettajien näkemykset koulutuksen sisältötarpeista, korkeakoulussa opinnäytetöihin sisältyneissä tutkimuksissa esiintuodut näkemykset sekä korkeakoulusta valmistuneiden ja työelämään siirtyneiden opiskelijoiden kokemukset.

Kerätyn tiedon perusteella laadittiin yhteenveto tulevan koulutuksen keskeisistä osaamistarpeista. Esiin nousivat liiketalouden alan hyvä perusosaaminen (taloushallinto, markkinointi, hallinto, tietotekninen osaaminen), liiketoimintaprosessien osaaminen ja soveltaminen käytäntöön, kansainvälistymisosaaminen sekä erilaiset metataidot kuten neuvottelutaidot, esiintymistaidot ja elinikäisen oppimisen taidot. Näihin tarpeisiin vastattiin asettamalla koulutuksen tuottaman tradenomin ammatti-identiteetin keskeisiksi osa-alueiksi ammatillisen substanssiosaamisen lisäksi elinikäisen oppimisen taidot, yhteistyötaidot, innovatiivisuuden ja kriittisen keskustelun taidot sekä arviointitaidot.

eXpertia-opintojen tavoitteena on kouluttaa osaajia, joilla on kyky vaikuttaa tulevan työympäristönsä ja sen myötä Pirkanmaan talousalueen kehittämiseen. Tämä osaaminen sisältää kolmea eritasoista osaamista:

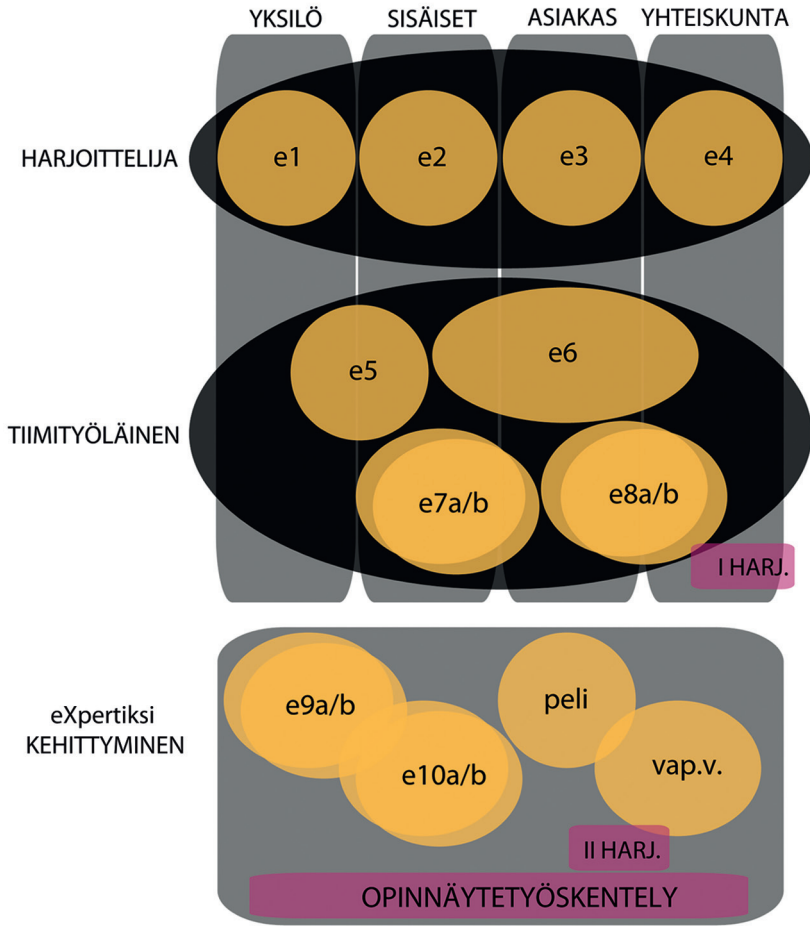
Ammatillinen osaaminen, joka käsittää sekä teoreettisen että soveltavan osaamisen, sisältäen markkinoinnin, kansainvälisten liiketoimintojen, laskentatoimen, juridiikan, henkilöstöhallinnon, tieto- ja viestintätekniikan hyvät perustaidot sekä kansainvälistyvän yrityksen perusliiketoimintaprosessien hallinnan.

Ammatillista osaamista tukevat **metataidot** taas sisältävät vuorovaikutustaidot, kuten kielitaidon ja esiintymistaidon; elinikäisen oppimisen taidot, kuten informaatiolukutaidon; sekä ammatilliset elämänhallinnan taidot, kuten stressinhallinnan, ryhmätyötaidot, omaaloitteisuuden ja ideointikyvyn.

Tavoitteena eXpertia-oppimisympäristössä on synnyttää **noviiseXpertiyden** osaamistaso, joka edellyttää omalla erikoistumisalalla syventävien asiantuntijatietojen ja -taitojen hankkimista opinnäytetyön ja harjoittelun/vaihdon kautta.

Ikaalisten liiketalouden koulutusohjelman eXpertia-opinnoissa on kaksi suuntautumsvaihtoehtoa. Valmiiksi suunnitelluilla suuntautumsvaihtoehto-opinnoilla pyrimme varmistamaan, että opiskelijat saavuttavat tarvittavan määrän erityisosaamista valitsemassaan suuntautumisessa. Taloushallinnon suuntautumsvaihtoehdossa ydinosaamisalueiksi määritellään edellä mainittujen lisäksi kustannuslaskenta, ATK-kirjanpidon hallinta, rahoitus- ja sijoitustoiminta, verotus, palkkahallinto, tilinpäätösosaaminen ja ulkomaankaupan osaaminen (ulkomaankaupan tekniikat). Markkinoinnin ja kansainvälisten liiketoimintojen suuntautumsvaihtoehdossa erityisiksi ydinosaamisalueiksi taas määritellään uusien markkinoinnin/mainonnan keinojen osaaminen, markkinointitutkimuksen osaaminen, sujuva englannin kielen taito, toisen vieraan kielen (saksa/ranska) hyvä taito, kansainvälisen markkinoinnin erityispiirteiden osaaminen, ulkomaankaupan osaaminen

Kuvio 1. eXpertia-opintojen rakenne ja vuositeemat.

(ulkomaankaupan tekniikat ja kulttuurien tuntemus), neuvottelutaidot sekä taloushallinnon osaaminen eli budjetointi, hinnoittelu, tilinpäätös-analysit sekä etiikka liiketoiminnoissa.

TOTEUTUS

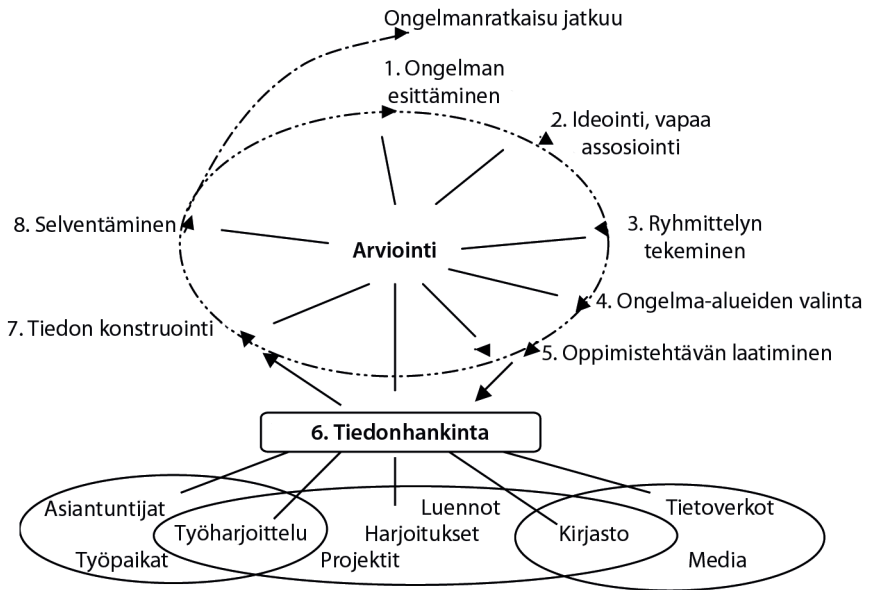
eXpertiaassa oppimisprosessit etenevät kognitiivisesti kolmella tasolla: vuositeemojen, etappien teemojen ja viikoittaisten oppimissykliä teemojen mukaisesti. Vuositeemoja on kolme: harjoittelijana yrityksessä (ensimmäinen vuosikurssi), tiimityön tekijänä (toinen vuosikurssi) sekä expertiksi kehittymässä (kolmas ja neljäs vuosikurssi). Kahta ensimmäistä vuositeemaa tarkastellaan etapeissa (yhden periodin mittaisia jaksoja, 8–9 viikkoa) neljästä eri näkökulmasta eli yksilön, yrityksen sisäisten toimintojen, yrityksen tärkeimmän ulkoisen sidosryhmän eli asiakkaiden kannalta sekä yrityksen ulkoisen toiminnan kannalta eli osana yhteiskuntaa. (kuviot 1)

Ensimmäisen vuosikurssin aikana opiskelija tutustuu tutoriaalityöskentelyssä tiedonrakennuksen avulla yrityksen toimintaympäristöön ja vahvistaa osaamistaan opintoihin sisältyvillä oppimisprojekteilla. Esimerkkinä oppimisprojektista on Jenni Viitasen artikkelissaan esitellemä Kulttuuricampus-yhteistyö ensimmäisessä etapissa. Toisen opiskeluvuoden aikana tekemällä oppiminen ja tietojen välitön soveltaminen saa vahvemman roolin ja oppimisympäristönä toimii TAMKissa kehitetty Kykylakso. Kykylakson toiminnasta kertoo tarkemmin Tiina Wickman-Viitala artikkelissaan. Kolmannen vuoden teema johdattaa opiskelijaa kohti oman alansa asiantuntijuutta. Markkinoinnin opiskelijoilla osaamista vievät kolmannen vuoden syksyissä eteenpäin kansainväliseen liiketoimintaan perehdyttävä englanninkielinen opiskelu tutoriaaleissa sekä yritys-yhteistyönä tapahtuva oppimisprojekti. Esimerkkeinä kansainvälistymiseen liittyvästä oppimisprojektista voi tutustua Kuitukuu Oy:n Susanna Myllymäen sekä Sademan Oy:n Matti-Pekka Valkaman artikkeleihin jäljempänä tässä julkaisussa. Taloushallinnon opinnot etenevät luento- ja harjoitusten avulla.

eXpertia-opinnoissa tiedonhankinnan ja oppimisen lähtökohtana toimivat todellisuuspohjaiset, työelämälähtöiset ongelmat, jotka haastavat oppijat yhteiseen oppimis- ja tiedonhankintaprosessiin. Ongelmien ydinajatuksena on tuotettu yhdessä työelämän edustajien kanssa yrityselämän todellisista tilanteista. Opettajat ovat sitten muokanneet ongelmat pedagogisesti kuhunkin opintojen vaiheeseen soveltuviksi. Kunkin periodin (etapin) aikana käsitellään 5–6 ongelmaa. eXpertia-oppimisympäristössä ongelman nimitykseksi vakiintui triggeri, vaikka ongelmat varsinkin myöhemmin opinnoissa saattavat olla laajoja skenaarioratkaisuja tai case-tyyppisiä lähtökohtia (ks. Poikela, E. 2003).

Yhteisöllisen tiedonrakentelun foorumeina toimivat viikoittain järjestettävät tutoriaali-istunnot ja niiden väliin organisoituva tiedonhankinta erilaisissa oppimis- ja tietoympäristöissä (kuvio 2).

Kuvio 2. Ongelmaperustaisen oppimisen sykli ja tiedonhankinta (Poikela 2005).

Ongelmaperustaisen oppimisen ytimessä on pienryhmissä (7–12 opiskelijaa) tapahtuva oppiminen, jossa lähtökohtana on työelämälähtöinen ongelma. Tutoriaali-istunnoissa yhdistyvät sosiaalinen ja toiminnallinen pienryhmätyöskentely sekä reflektiivinen oman ja ryhmän oppimisen ja toiminnan pohdiskelu. eXpertian tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntävässä ongelmaperustaisessa oppimisprosessissa tutoriaalit ovat samanaikaiseen vuorovaikutukseen perustuvia oppimisen ja tiedonrakentelun foorumeita, jotka voidaan toteuttaa lähitapaamisina tai teknologisten sovellusten, kuten työasemapohjaisen videoneuvottelun välityksellä (ks. Portimojärvi, Kärnä & Vuoskoski 2008).

Tutoriaalien väliin sijoittuvassa tiedonhankintavaiheessa yhteisen tiedonrakentelun ympäristönä voi toimia eriaikainen verkkovuorovaikutus, jossa hyödynnetään Moodle-oppimislustalle istutettuja sosiaalisen median sovelluksia kuten wikejä, blogeja tai keskustelufoorumeita (Kärnä & Kallioniemi 2006). Verkkovuorovaikutuksen avulla pidetään yllä jännitettä, joka sekä ylläpitää ryhmän sosiaalisia suhteita että edistää ryhmän yhteisen tietoperustan luomista, mikä on välttämätön edellytys ryhmän toiminnan onnistuneelle lopputulokselle.

eXpertia-opinnoissa arviointi on kiinteä osa opetussuunnitelmaa. Arvioinnilla on myös selkeästi opiskelijan toimintaa ohjaava vaikutus. eXpertia-opinnoissa tavoitteena on, että opiskelijalla on myös arvioinnin omistajuus. Tämä tarkoittaa sitä, että kunkin opintojakson aluksi sovitaan, mitä arvioidaan, millä menetelmillä arviointi tapahtuu, kuka arvioinnin suorittaa ja millaiset kriteerit arvioinnissa on käytössä. eXpertia-opintoissa arviointi tapahtuu kollaboratiivisena arviointina, jossa käytetään hyväksi kaikkien oppimisprosessiin osallistuvien osapuolien asiantuntijuutta: tuutori, ryhmän opiskelijajäsenet ja opiskelija itse (ks. Nummenmaa & Perä-Roihu 2002, s. 113–117).

Oppimisen arviointia tapahtuu eXpertiasa kolmella eri vyöhykkeellä: itsearviointina, prosessiarviointina ja tuotosarviointina. Kunkin vyöhykkeen rajapinnat toimivat peileinä, joiden avulla oppijan reflektointi- ja arviointitaitojen kehittymistä arvioidaan. Itse- ja prosessiar-

vionnin rajapinta tarjoaa peilin, jonka avulla oppija oppii paitsi reflektointitaitoja myös arvioimaan itseään ja suorituksiaan sekä suhdettaan muihin oppijoihin. Palautteensaantikeinoina käytetään muilta opiskelijoilta ja tuutorilta tutoriaaleissa sekä tuutorilta arviointikeskusteluissa saatua palautetta (Poikela 2002, 237).

Prosessi- ja tuotosarvioinnin välinen peili heijastelee tavoitteiden asetteluun liittyviä keinoja. Niitä ovat henkilökohtainen portfolioseuranta, opintojaksojen alussa tapahtuva arvioinnin suunnittelu ja kriteerien kehittäminen. Peilin avulla luodaan myös kriteerit tulosten arviointia varten. Kolmas peili on tuotosarvioinnin ja kontekstin (yhteiskunta ja työelämä) välinen (Poikela, E. 2002, s. 229–259). eXpertia-opinnoissa pyritään tukemaan opiskelijan arviointikykyä oman toimintansa tulosten ja tavoitteiden suhteuttamisessa yhteiskunnan ja työelämän vaatimuksiin tuottamalla työelämälähtöisiä hankkeita. Esimerkkeinä työelämälähtöisistä oppimisprojekteista mainittakoon ensimmäisen vuoden keväällä toteutettava yhteistyö K-ryhmän kauppiaiden kanssa (ks. Keskon Heikki Mustilan ja K-Makutorin Jani Heinon artikkeli) sekä markkinointitutkimuksen kurssi toisen vuoden keväällä, joissa opiskelijat saavat tuotoksistaan palautetta työelämältä.

eXpertia-oppimisympäristön kehittämisessä on kiinnitetty huomiota erityisesti kahteen tärkeään elementtiin: työelämälähtöisyyteen sekä tieto- ja viestintätekniikan hyväksikäyttöön oppimisen tukena. Työelämäyhteys toteutuu sekä suorilla kontakteilla paikallisiin yrityksiin osana opintojaksojen toteutuksia että työelämän edustajista koostuvan yhteistyöryhmän kautta. Yhteistyöryhmään kuuluu Pirkanmaan alueella toimivia eri alojen yrityksiä (pankkitoiminta, tuotannollinen toiminta, vähittäiskauppa ja palveluala), eXpertian tuutoreita sekä tarvittaessa opiskelijajäseniä. Yritys- ja yhteisö-jäsenet edustavat eXpertian kannalta tärkeimpiä yhteistyöaloja. Ryhmä tapaa kaksi kertaa vuodessa ja sen kautta saadaan palautetta omasta suunnittelutyöstä sekä ideoita uudenlaisista yhteistyön muodoista.

I.3 Tuutor-istuntojen roolit, käytäntö ja merkitys

Tiina Wickman-Viitala

TUTORIAALI-ISTUNNOISSA opiskelijoiden on tarkoitus keskustelemalla koota yhteen itsenäisen tiedonhankintajakson aikana keräämänsä tieto. Pyrkimyksenä on, että keskustelun aikana ryhmässä yhdistellään ja vertaillaan tiedon eri osia ja tietolähteitä. Hankittua uutta tietoa sovelletaan kunkin omakohtaisiin kokemuksiin ja merkityksiin, ja siten ryhmäistunnon tarkoitus on vahvistaa oppimisprosessia. Samalla harjoitellaan esimerkiksi perustelemaan omia valintoja ja kantoja.

Tutoriaali-istuntoja on opintokokonaisuuksissa useita, joten kukin ryhmän jäsen toimii jokaisessa roolissa vuorotellen. Jäsenille jaetut roolit helpottavat ryhmän toimintaa istunnon aikana. Osallistujat voivat helpottaa mahdollista osallistumisjännitystään menemällä roolinsa taakse, jolloin esimerkiksi puheenjohtajana tai tarkkailijana toimiminen ja kommenttien antaminen helpottuu. Roolit voivat olla käytössä kaikki, tai niistä voidaan käyttää vain osaa, kuitenkin niin, että puheenjohtaja, sihteeri ja tarkkailija toimivat aina istunnoissa. Ryhmä voi myös ottaa käyttöön jonkin muun mielestään tärkeän roolin, esimerkiksi rohkaisijan roolin.

Tuutorin tehtävänä on valvoa, että keskustelun taso säilyy analyyttisenä. Hänen vastuullaan on myös nostaa esille käsiteltävän aiheen osa-alueita, joita kukaan ryhmän jäsen ei ole tuonut keskusteluissa esiin. Mahdollisesti voidaan antaa myös lisätehtäviä, mikäli tuutori huomaa, että oppimistehtävään ei ole itsenäisesti paneuduttu riittävästi. Tuutori ei kuitenkaan saisi puuttua keskusteluun opettajamaisen ojentavasti, sillä tämä usein tukahduttaa ryhmän omatoimisuuden. Varsinainen ohjaava rooli on annettu vuorollaan kullekin opiskelijalle, jolloin hänen tehtävänä on toimia istunnon **puheenjohtajana**.

Tuutori-ryhmän toiminta tähtää kriittiseen keskusteluun. Jotta tämä olisi mahdollista, on istunnoissa noudatettava ns. normaaleja

kokouskäytäntöjä. Puheenjohtaja on tehnyt ennen kokoontumista esityslistan käsiteltävistä asioista. Näin tuutorillakin on jo ennakoon käsitys, onko joku asia jäämässä käsittelyn ulkopuolelle. Asiat käsitellään esityslistan mukaisessa järjestyksessä. Puheenjohtaja jakaa puheenvuoroja, ja hänen tehtävänä on huolehtia, että hiljaisemmatkin saavat puheenvuoron. Puheenjohtajan on harjoitettava rohkaisemaan hiljaisempia esimerkiksi kysymyksiä esittämällä sekä toisaalta taas kohteliaasti osattava antaa loppukommentti puheliimpien osallistujien loputtomille puheenvuoroille. Jäsenille jaettu roolitus helpottaa ryhmän ja yksilön toimintaa. Kun puheenjohtajalla on virallinen lupa puuttua osallistujien puheenvuoroihin, vältetään henkilökohtaisuuksilta. Puheenjohtaja tuo myös oman tiedonhankintansa esiin ja osallistuu keskusteluun osana muuta ryhmää, kunhan ei unohda rooliaan. Puheenjohtajan tehtävänä on valvoa, että keskustelu pysyy annetuissa aikatauluissa ja että tutoriaali-istunnon muutkin vaiheet kuin triggerin purku ehditään käydä läpi. Keskustelun jälkeenhän tehdään yhteisen tiedonrakentelun koonti (esim. Mindmap tms.), annetaan palautetta istunnon kulusta sekä mahdollisesti avataan uusi triggeri ja tehdään uusi aivoriihi.

Sihteerin tehtävänä on pitää muistiota ja kirjata ylös keskustelussa esiin tulleet pääasiat. Hän tekee istunnon lopuksi yhteenvedon keskustelusta ja vie myöhemmin kirjoittamansa muistion sovittuun tallennuspaikkaan kaikkien luettavaksi ja mahdollisesti kommentoitavaksi. Sihteerin on huolehdittava siitä, että yhteenvedossa tärkeimmät lähdekirjat ja muut lähteet tulevat mainituiksi. Myös sihteeri voi osallistua keskusteluun.

Yksi keskustelun ilmapiirin luoja ja hiljaisten hetkien avaaja on **rohkaisija**. Rohkaisija tarkkailee muita ryhmän jäseniä ja pyrkii saamaan erityisesti hiljaiset osallistujat mukaan keskusteluun. Hän voi tehdä ns. tyhmiä kysymyksiä eli niitä, joita moni miettii mutta ei saa kysytyksi. Rohkaisijan rooli voidaan myös yhdistää esimerkiksi puheenjohtajalle, jonka jo muutenkin pitäisi huolehtia siitä, että kaikilta osallistujilta saadaan kerättyä uutta tietoa yhteistä keskustelua varten.

Tarkkailijan (havainnoitsijan) roolissa oleva tarkkailee muita ryhmän jäseniä sekä tuutorin osallistumista. Hän kirjaa muistiin kunkin osallistujan aktiivisuutta, puheenvuorojen määrää ja sisältöä, kysymysten ja vastakommenttien esittämistä ja keskustelun kulun etenemistä. Hän arvioi puheenjohtajan onnistumista tehtävässään sekä antaa palautetta tuutorille. Tarkkailija katsoo, miten syklin vaiheet toteutuivat ja pysyttiinkö aikataulussa. Tarkkailija voi myös tarkkailla mitä tahansa muita, ryhmän kanssa etukäteen sovittuja asioita, myös keskustelun aikana tapahtuvaa nonverbaalista viestintää ja tunnetiloja. Tarkkailija pyrkii antamaan kullekin osallistujalle henkilökohtaista palautetta istunnon jälkeen. Palautteen tarkoituksena on auttaa ryhmää kehittymään oppijoina yhdessä ja yksilöinä. Yksi tarkkailijan tärkeimpiä tehtäviä on auttaa ryhmän jäseniä tunnistamaan oman keskustelunsa taso, onko se kuvailevaa, ymmärtävää, soveltavaa vai analyttistä. Vaaditun tason saavuttaminen edellyttää, että ryhmä kykenee oppimaan kriittisen keskustelun mallin.

Tarkkailijan raporttia voidaan käyttää hyväksi myös arvioinnissa. Hän voi keskittyä pelkästään tarkkailuun tai osallistua halutessaan keskusteluun. Monet kokevat kuitenkin toimimisen tässä roolissa sen

verran haastavaksi, että omien kommenttien esittäminen samaan aikaan on vaikeaa.

Varsinaisen triggerin purun sekä käydyin palautekeskustelun jälkeen saatetaan avata uusi triggeri. Tuutori antaa triggerin, ja sen jälkeen ryhmän jäsenet saavat aikaan aivoriihen ensin yksilöllisesti keltaisia lappuja kirjoitellen ja sen jälkeen yhdessä keskustellen. Aivoriihi toteutetaan usein siten, että **Blackboard-person** on taululla kiinnittämällä näkyviin ryhmän tuottamia ideoita keltalapuilta, tai kirjoittaa taululle ylös ryhmän jäseniltä nousevia ideoita. Blackboard-henkilö ryhmittelee tuotetut ideat ryhmän ideoiden pohjalta samalla, kun ryhmä käy keskustelua, miten sanaryhmät muodostetaan. Ryhmän ehdotusten pohjalta Blackboard-henkilö nimeää muodostetut sanaryhmät ja kirjaa ylös keskeiset ongelma-alueet. Lopuksi Blackboard-henkilö kirjaa taululle sovitut oppimistavoitteet. Myös sihteeri voisi hoitaa nämä tehtävät, mikäli roolit halutaan yhdistää.

Muut kuin edellä mainituissa nimetyissä rooleissa olevat ovat ns. varsinaisia **ryhmän jäseniä**. He kantavat kukin omalta osaltaan vastuun keskustelujen etenemisestä ja oppimistavoitteen saavuttamisesta. Heidän tehtävänä on osallistua aktiivisesti työskentelyyn kommentoimalla, esittämällä kysymyksiä ja jakamalla itsenäisen tiedonhaun aikana löytämäänsä tietoa muille. Triggerin purkutilanteeeseen he valmistautuvat muistiinpanoin, joista voidaan sopia, saavatko ne olla keskustelun aikana esillä. Suoraan muistiinpanoista lukemista ei ole tarkoitus tehdä vaan kertoa asiat omin sanoin.

Roolien käyttö pitää triggerityöskentelyn raameissa, ja kullakin osallistujalla säilyy huomio itse käsiteltävässä aiheessa, kun istunto on strukturoitu. Kun istunnot vielä toistuvat ja ryhmän jäsenet oppivat tuntemaan toisensa ja roolit tulevat tutuiksi, oppimisprosessi voi edetä oppimistavoitteiden mukaisesti.

I.4 Oppimisympäristön rakentamisen hallinnolliset haasteet

Hanna Saraketo

Muutoksen tekeminen ei ole yksilölaji, vaan se vaatii kaikkien mukanaoloa ja yhteistä ponnistusta. Erityistä kärsivällisyyttä vaatii muutosten tuomien uusien käytäntöjen juurruttaminen. Siihen sisältyy toimivien kompromissien hakemista, sillä muutokset harvoin toteutuvat juuri siten kuin on alussa esitetty. (Muutos haastaa työhyvinvoinnin 2005).

eXpertiasta tuli pedagogisesti erittäin monipuolinen oppimisympäristö. Siinä yhdistyvät PBL:stä tutut tutoriaali-istunnot pienryhmissä, asiantuntijaluennot suurelle kuulijamäärälle, harjoitustunnit 30 opiskelijan ryhmille, pienryhmien oppimisprojektit yhdessä yritysten kanssa, itsenäinen tiedonhankinta ja -rakennus, verkkotapaamiset, henkilökohtaiset palautekeskustelut ja palautteiden palaute koko osallistujajoukolla, samoin check-point -tarkastuspisteet, unohtamatta tenttejä ja kirjatenttejä sekä itsenäistä portfoliotyöskentelyä. Monipuolisuudessaan se on mahtava ja huomioi monenlaiset oppijat ja oppimistyyliä, metataitojen oppimista unohtamatta.

Lukujärjestykseen tai opettajien työaika-suunnitelmaan olisi perinteisten, aina samoin resurssoitavien yksi opettaja + yksi ryhmä + sama luokkatila -opintojaksojen sijoittaminen ollut tuttua ja helppoa. Moniulotteinen pedagogiikka vaati hallinnollisten järjestelyjen muuttamista, mihin samanaikaisesti yhdistyi muutakin muutosjohtamista: Muutos itsessään voidaan kokea järkeväksi, mutta sen seurauksia ei. Osa ihmisistä on innostuneempia kaikesta uudesta kuin toiset, jotka saattavat kokea lähes kaikki muutokset negatiivisina, jopa pelottavina. Näihin totuuksiin eXpertiankin muutosjohtaminen kiteytyi.

eXpertia syntyi, koska oli tarve uudistaa liiketalouden koulutus. Uudistus pohjustettiin kattavalla taustatyöllä: Haastateltiin silloisia tulevaisuudentutkijoita ja lukuisia yrityselämän edustajia, kuunneltiin herkillä korvalla opiskelijoiden palautteita, luettiin tarkkaan opetusministeriön linjauksia, tehtiin kiinteää yhteistyötä muiden PIRAMKis-

sa pedagogista kehittämistä tekevien kanssa ja otettiin huomioon esimerkiksi opetussuunnitelmatiimin antamat suuntaviivat. Lisäksi benchmarkattiin ja koulutauduttiin mm. Haaga-Helian ja Satakunnan ammattikorkeakoulujen avulla. Näiden taustatöiden perusteella kehittäminen oli vahvalla pohjalla – tiesimme, että nyt tehdään oikeanlaisia asioita.

eXpertiassa päädyttiin toteuttamaan tiimityöskentely, työelämä-
lähtöisyys, integroidut aihekokonaisuudet, (reaaliaikainen) verkko-
oppimisympäristö, kansainvälisyys ja globaali toimintaympäristö problem
based learning -pohjalle. Metataitojen peruslinjaukset kirjattiin näky-
viin valmistelu- ja esittelymateriaalien etusivulle. Siellä luki: "eXpertian
tavoitteena on tuottaa

- työhön tarttuvia
- ryhmää rakentavia
- viestintätaitoisia
- oppimiskykyisiä ja
- työtään tutkivia

tradenomeja, jotka työelämään siirryttyään nopeasti kehittyvät
asiantuntijoiksi yrityksessään ja kehittävät oman alansa osaamista in-
novatiivisest."

Olin kokenut muutostarpeen myös henkilökohtaisesti. Toimin
2000-luvun alkupuolella liiketalouden koulutusohjelmavastaavana.
PIRAMKin toimintakertomukseen olivat silloiset koulutusjohtajat kir-
janneet erityisosaamisalueita. Meidän kohdallamme siinä luki matkai-
lu ja tietojenkäsittely – siis ne kaksi muuta koulutusohjelmaa, jotka
toimipisteessä olivat, eikä mitään viittausta liiketalouteen. Liiketaloutta
pidettiin silloin tuiki tavallisena ja kenties vähän tylsänäkin koulutukse-
na. Taustaselvitykset kuitenkin osoittivat, että uudistetulle koulutusoh-
jelmalle on tulevaisuudessa tarvetta, ja niinhän on käynytkin. Liiketa-
loudessa taloushallintoon suuntautuvat työllistyvät nyt erinomaisesti ja
vievät jo työelämään siirtyessään mukanaan taitoja, metataitoja, joihin
ei aiemmin alan koulutuksessa panostettu.

Uudistetun koulutuksen pilotit tehtiin 3. vuosikurssin opiskelijoiden kanssa ja vanhaan opetussuunnitelmaan räätälöiden. Opimme heti, että vanhoja opintojaksoja keinotekoisesti yhdistelemällä ei saada aikaan toimivaa, integraatioon perustuvaa opetussuunnitelmaa vaan vain tuskaa Winha-merkintöjen ja opettajien työaikatuntien jakamisen parissa. OPS piti räjäyttää alkutekijöihinsä ja aloittaa sen kasaminen alusta. Yhteen aikaan opettajainhuone olikin mielenkiintoisen näköinen, kun seinät olivat täynnä fläppipapereita ja tarralappuja, joilla osaamisalueita ryhmiteltiin uudelleen.

Uutta OPSia tehdessä oman päänsänsä aiheuttivat myös tekniset ratkaisut. Miten OPS rakentuu sellaiseksi, että integroidut opintojaksot voidaan arvioida Winhaan niin, että opiskelijoille kertyy opintopisteitä KELAn vaatimalla tavalla? Miten koko ammattikorkeakoulussa pakollisiksi määrätyt kaksi opintojaksoa saataisiin pilkottua ja integroitua muihin opintojaksoihin mutta taas koottua ne Winhaa varten? Miten tämä näyttäytyy opiskelijan lukusuunnitelmassa ja lukujärjestyksessä?

Samaan aikaan osaa opettajista huoletti omien tuntien kohtalo. Yksikään opintojakso ei siirtynyt sellaisenaan vanhasta OPSista uuteen eXpertia-OPSiin. Erityisesti taloushallinnon opettajat pelkäsivät, että alan tuntimäärät jäävät liian vähäisiksi. Niiden osalta tehtiinkin hyväksi osoittautunut kompromissi, kun toisen vuoden syksyyn määriteltiin taloushallinnon lisäkurssi, joka alalle suuntautuvat neuvottiin valitsemaan. Näin alan opettajat pääsevät lisäkurssin aikana varmistamaan, että oleelliset asiat on ensimmäisen vuoden aikana opittu ja voidaan jatkaa vaativampiin ammattiopintoihin.

Opettajille eXpertia-OPSissa vaikein opittava asia oli tiedonhankintataitoihin uskomisen. PBL-perustaisessa oppimisessa ei jokaista asiaa käydä läpi siten, että opettaja sanoo sen ääneen tunnilla ja olettaa opiskelijan sen siitä lähtien osaavan. Tavallaan asioita siis käydään läpi vähemmän, mutta toisaalta kukaan ei tiedä, miten paljon erilaisiin mielenkiintoisiin pieniin tai isoihin asioihin opiskelija itsenäisen tiedonhaun vaiheensa aikana perehtyykään! eXpertiasa piti oppia

luottamaan siihen, että isoja, integroituja ilmiöitä käsiteltiin triggereissä ja samalla vahvistuivat tiedonhankintataidot. Oli uskottava, että opiskelijat pärjäävät elämässään sillä, että oudon tilanteen eteen tullessa he osaavat tehokkaasti etsiä siitä tietoa ja toimia siihen tilanteeseen sopivalla tavalla. Itsekin kipuilin sen tosiasian kanssa, että entisen yritysviestinnän kurssin sisällöistä ei oikeastaan mikään sellaisenaan ollut minkään triggerin aiheena. Piti oppia luottamaan, että siitä huolimatta opiskelijat pärjäävät työelämässä oikein hyvin.

Pedagoginen muutos aiheutti vaihkaa opettajien työnkuivissakin muutoksia. Osa lähti eXpertiaan opettajatuutoreiksi, osa "jättäytyi" mielellään harjoitustuntien pitäjäksi, osa asiantuntijaluennoitsijoiksi triggereiden yhteyteen tai pitämään jostain erityisaiheesta luentosarjaa. Suurinta vastuuta kantavia opettajatuutoreita on onneksi aina ollut riittävästi eli 5/periodi. Lukujärjestysten laatiminen on lähtenyt tämän yhtäaikaaisesti tutoriaaleja pitävän opettajajoukon aikataulun pohjalta.

Opetuksen resurssointi oli muutosaikana yksi kiivas puheenaihe. Samaan aikaan AMK-opettajien työaikajärjestelyt olivat muutenkin muutoksessa, kun siirryttiin kokonaistyöaikaan. Kokonaistyöaika sopi eXpertiaan erinomaisesti, sillä eXpertiaassa opettaja konkreettisesti tekee ne tunnit, jotka ovat palkanmaksun perusteena. Vanha järjestelmä, jossa työtunneiksi laskettiin vain lähiopetustunnit mutta palkkaa silti maksettiin puolitoistakertaisesta tuntimäärästä, joita harva oikeasti suostui käyttämään esimerkiksi yhteissuunnitteluun, ei toimi ollenkaan yhtä hyvin. eXpertiaassa opettajien työtunnit laskeskeltiin triggereiden määrän perusteella: Triggeriin menee kolme tuntia. Sitä edeltää opettajapalaveri, jota ennen triggerit on valmisteltava. Tähän lisätään asiantuntijaluennot ja niiden valmistelu, vierailut, haastattelut, palauttekeskustelut, yhteiset osuudet jne, mitä missäkin etapissa ohjelmaan kuuluukin. Etapistä vastaava opettajatuutori saa ylimääräisen resurssin siitä, että hän vastaa kokonaisuuden toimivuudesta ja kehittämisestä. Näin jälkepäin ajatellen tämä vastuutuorijärjestelmä on ollut todella toimiva toimintatapa, niin etapin monimuotoisuuden, toimivan tiedonkulun kuin opiskelijalähtöisten järjestelyjenkin kannalta.

En ole koskaan saanut tyhjentävästi laskettua, vaatiiko eXpertia enemmän vai vähemmän resursseja kuin vanha OPS. eXpertiaassa tutoriaalit, siis pienryhmäyöskentely opettajan kanssa, ovat resursseja vieviä, mutta toisaalta asiantuntijaluennot tai kirjatentit tasaavat vaakakuppia toiseen suuntaan. Koulutusohjelmassa on pystytty toimimaan taloudellisesti ammattikorkeakoulua vararikoon viemättä, enkä edes koskaan ole ollut "puhuttavana" opetuksen resurssien käytön takia.

eXpertian tilatarpeet aiheuttivat alkuvaiheessa joitain kustannuksia. Piti saada tilat viidelle yhtä aikaa kokoontuvalle pienryhmälle, joten kaksi luokkaa muutettiin yritysten toimitilamaisiksi neuvottelupöytiineen ja muutamane tietokoneineen. Samoja tiloja pystyttiin hyödyntämään tutoriaali-istuntojen lisäksi 2. vuosikurssin Kykylaakso-nimisessä yritys ympäristössä, jossa opiskelijoiden virtuaaliyritykset käyttivät niitä toimitiloinaan. IT-luokkiin piti saada tilaa ja koneet 30 opiskelijalle; aiemmin niissä oli 25–26 konetta.

eXpertiaasta tuli hyvä. Sen pohjatyö tehtiin perusteellisesti, ja vanhalle pohjalle oli hyvä rakentaa. eXpertialle oli ammattikorkeakoulun johdon tuki ja kannustus. Innostuimme itse uudistustyöstä. Yhdessä tekeminen ja yhteisesti suunnittelu oli palkitsevaa, joskus jopa todella hauskaa. Marja Kallioniemen sanat jäivät elämään: "On niin hauskaa, että voikohan tästä saada palkkaakin?" eXpertiaa on kehitetty ja parannettu joka vuosi, itse asiassa nopeammallakin syklillä kuin vuosittain. Kehittäminen on yhdistynyt Maija Kärnän väitöstutkimukseen, joten se on ollut tieteellisesti tutkitusti ja todistetusti varmalla pohjalla. Luonnollisesti myös korkeakoulujen arviointineuvoston alaisiin laatupalkintokilpailuihin osallistuminen on jo sinällään ollut palkitsevaa mutta erityisesti eteenpäin vievää: niiden avulla kehittäminen on ollut varmasti aktiivista ja todennettua.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK tutkii muun muassa työelämän muutosta ja ennakoii muutostarpeita. Johanna Kaplas (2010) kertoo esityksessään "2010-luvun nuori 2010-luvun työelämässä – yhteistyö uudenlaisilla rajapinnoilla", millaista osaamista yritykset henkilöstöltään odottavat muuttuvassa toimintaympäristössä. Näitä taitoja ovat

perusammattitaito, oppimiskyky, ongelmanratkaisukyky, epävarmuuden sietokyky, joustavuus, asenne, kansainvälinen osaaminen, kielitaito, esimiestaidot ja palveluosaaminen. Nämä kaikki ovat alusta saakka olleet taitoja, joihin eXpertia-oppimisympäristössä opiskelemalla on voitu päästä. eXpertia on hyvin ajanmukainen oppimisympäristö. Se toteuttaa ideologiaa, jota vuonna 2013 TAMKissa tuodaan esiin nimellä uudistuva opettajuus.

I.5 eXpertia informaation näkökulmasta

Taina Peltonen

Pirkanmaan ammattikorkeakoulussa (nykyisin Tampereen ammattikorkeakoulu) opintoihin kuului alusta asti tiedonhankintataitojen pakollinen kurssi. Useimmissa koulutusohjelmissa kurssi oli 1,5–2 opintopisteen laajuinen ja se suoritettiin ensimmäisen vuoden aikana. Kirjasto- ja tietopalvelut vastasi useimmissa koulutusohjelmissa kurssista. Kirjasto- ja tietopalvelussa oli laadittu ns. peruskurssi, jota jokainen opettava informaattikko saattoi käyttää oman opetuksensa pohjana. Kurssi oli pyritty kehittämään mielekkääksi ja opiskelua tukevaksi. Tästä huolimatta palautteista kävi monesti ilmi, että kurssi ei useinkaan niveltynyt muihin opintoihin, vaan se koettiin muusta opiskelusta irralliseksi. Lähinnä vain yksittäisen substanssiaineen opettajan innokkuus tehdä yhteistyötä informaation kanssa antoi mahdollisuuksia integroida tiedonhankintataitojen kurssia opiskelun kannalta mielekkäämmäksi. Ennen kuin Ikaalisten liiketalouden koulutusohjelmassa siirryttiin ongelmaperustaista oppimista soveltavaan opetussuunnitelmaan eli eXpertiaan, tiedonhankintataitoja opetettiin samalla tavalla kuin muissa koulutusohjelmissa.

2000-luvun puolivälissä Ikaalisten liiketalouden koulutusohjelmassa otettiin käyttöön oma sovellus ongelmaperustaisen oppimisen menetelmästä. Pääsin mukaan perehdytys- ja koulutustilaisuuksiin, joissa opetushenkilöstöä perehdytettiin problem based learning -menetelmään (PBL). Tutustuttuani ongelmaperustaiseen oppimiseen tuntui, että olin löytänyt itselleni mielekkään ja läheisen tavan ajatella oppimisesta. PBL yhdisti informaation ammatillisesta näkökulmasta omaksumani tietokäsityksen siihen, miten ymmärsin oppimisen. Näin PBL-syklissä yhteneväisyyksiä C. Kuhlthaun (1993) teoriaan tiedonhauksen prosessimallista. Tiedonhankinnalla on ongelmaperustaisessa oppimisessä oma kohtansa, ja se tietysti vahvisti käsitystäni oppimismenetelmän mielekkyydestä. Ilokseni myös Portimojärvi, Kärnä & Vuoskoski (2007) linkittivät Kuhlthaun prosessimallin PBL-sykliin.

PBL-opetusuunnitelmaa laadittaessa nähtiin selvästi, että siihen pitää sisällyttää tiedonhankintataidot ja laajemmin ajatellen informaatiolukutaito. Informaatiolukutaidon käsitteeseen yhdistyy monenlaisia miellelyhtymiä esim. medialukutaidosta ja tieto- ja viestintäteknikkataidoista, joten sen määrittely oli tarpeen. Tässä yhteydessä informaatiolukutaito ja sen osaamistavoitteet määriteltiin kansainvälisen Association of College and Research Libraries (ACRL) -organisaation standardin suomennoksen mukaisesti. "Informaatiolukutaitoinen henkilö kykenee:

- a) määrittelemään tarvitsemansa tiedon laajuuden
- b) pääsemään käsiksi tarvitsemaansa tietoon tehokkaasti
- c) arvioimaan tietoa ja sen lähteitä kriittisesti
- d) liittämään valitun tiedon omaan tietopohjaansa
- e) käyttämään tietoa tehokkaasti saavuttaakseen tietyn päämäärän
- f) ymmärtämään tiedon käyttöön liittyviä taloudellisia, oikeudellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä
- g) toimimaan eettisesti ja laillisesti hankkiessaan ja käyttäessään tietoa." (Informaatiolukutaidon osaamistavoitteet... 2001).

eXpertiaa suunniteltaessa informaatiolukutaito miellettiin osaksi elinikäisen oppimisen taitoja. Ymmärrettiin, että informaatiolukutaitoa ei voida opettaa irrallisena taitona, vaan sen opiskelu pitää integroida sisältöopintoihin oppimispoluksi. Informaatiolukutaidon oppimispolussa on tarkoitus toteutua myös muu kuin tiedonhankintaan liittyvä osaaminen.

eXpertiaassa informaatiolukutaidon eri osa-alueet limittyvät ja toistuvat opintojen aikana. Ne myös painottuvat eri tavalla opintojen eri vaiheissa. Ensimmäisen opiskeluvuoden aikana keskitytään tiedontarpeiden tunnistamisen kehittämiseen, eri tiedonlähteiden käytön

opiskeluun, lähteiden luotettavuuden arviointiin sekä löydetyn tiedon käyttöön tutoriaalityöskentelyn osana. Toisen vuoden aikana opiskelijat mm. pohtivat käyttämiään tiedonlähteitä ja niiden käyttötapoja. Kolmannen vuoden aikana painotetaan tieteellisten tiedonlähteiden käyttöä ja käytön etiikkaa osana opinnäytetyön tekemistä.

Ensimmäisen vuoden opintoihin kuuluva tiedonhankinnan opetus on informaation vastuulla. Opiskelijain edetessä opetuksen painotus siirtyy lähemmäs muita informaatiolukutaidon osa-alueita ja esim. opintojen loppuvaiheessa opinnäytetyön ohjaajan rooli informaatiolukutaidon opettamisessa korostuu ja informaation osuus vähentyy. Tiedonhankinnan opetuksen keskeiset sisällöt ovat:

- a) tiedonhaun perustekniikat
- b) ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelut
- c) tiedonhaku tietokannoista, verkkokirjat ja -lehdet
- d) lähdekritiikki ja tekijänoikeudet
- e) erikoisalojen tiedonlähteet, esim. lainsäädäntö ja tilastot
- f) tiedonhaku avoimessa verkkoympäristössä
- g) oman alan tiedontuottajat ja asiantuntijat tiedonlähteenä
- h) tiedonhankinnan prosessi.

eXpertia-opinnoissa tiedonhankintataidot pyrittiin integroimaan etappeihin siten, että niistä olisi mahdollisimman paljon hyötyä opiskelijoille PBL-syklin itsenäisen tiedonhankinnan vaiheessa. Käytännössä tiedonhankinnan osuus pidettiin erillisinä harjoitustunteina ja omalla erillisellä Moodle-alustalla. Tiedonhankinnan opetuksen aiheet ja tehtävät linkittyivät triggerien teemoihin. Aiheiden linkittymisestä huolimatta opiskelijat kokivat tiedonhankinnan opetuksen muusta opetuksesta irralliseksi ja ylimääräiseksi osuudeksi. Käytännössä integroiminen olisi pitänyt viedä pidemmälle.

Melko nopeasti selvisi, että myös ongelmaperustaisessa oppimisessä on vaikea motivoida opiskelijaa opiskelemaan tiedonhankintaa,

jos hänellä ei ole siihen tarvetta. Tarvittaisiin syy etsiä tietoa. Informaattikko hallitsee tiedonhankinnan ja opettaja puolestaan pedagogiikan ja substanssit. (Sormunen & Poikela 2008, 21). Nämä tekijät on kyettävä yhdistämään, jotta tiedonhankinnan opetus olisi toimivaa.

Opiskelijoilta kerätyn palautteen perusteella tiedonhankinnan opetuksen integrointia muuhun opetukseen syvennettiin. Sain tähän ajatuksia Silja Saarikosken (2006) kehittämishankkeesta ja luonnollisesti keskusteluista oman organisaation opettajien kanssa. Tiedonhankinnan erillisestä Moodle-kurssista luovuttiin ja sen sisällöt liitettiin etappien omille Moodle-kursseille. Jokaisessa etapissa tuutorit sopivat yhdessä informaattikon kanssa, minkälaisia tiedonlähteitä triggereissä olisi hyvä käyttää ja että tiedonhankinnan opetus keskittyy näihin lähteisiin tai aineistotyypeihin. Tiedonhankinnan opetus pyritään järjestämään opiskelijoille oikea-aikaisesti eli avaututoriaalin ja purkututoriaalin välissä, vaikka lukujärjestystekniset hankaluudet joskus aiheuttavat ongelmia tämän toteutumisessa.

eXpertia tarjoaa hienon mahdollisuuden linkittää informaatioluokutaidon opetus substanssiopetukseen. Se on suorastaan sisäänrakennettu menetelmään. eXpertia on antanut myös mahdollisuuden syventää yhteistyötä muiden opettajien kanssa. Yhteistyö on edellytys tiedonhankinnan opetuksen onnistumiselle ja oivallinen mahdollisuus informaattikolle pysyä perillä opetuksen sisällöstä. eXpertia mukana oleminen vaikuttaa moneen kirjasto- ja tietopalvelujen palveluun, mm. kokoelmatyöhön. Kokoelmilta edellytetään monipuolisuutta, sillä oppimistehtäviin vaaditaan kirjallisuutta niin laajasti, että pelkät kurssikirjat eivät riitä.

1.6 Verkko oppimisen tukena

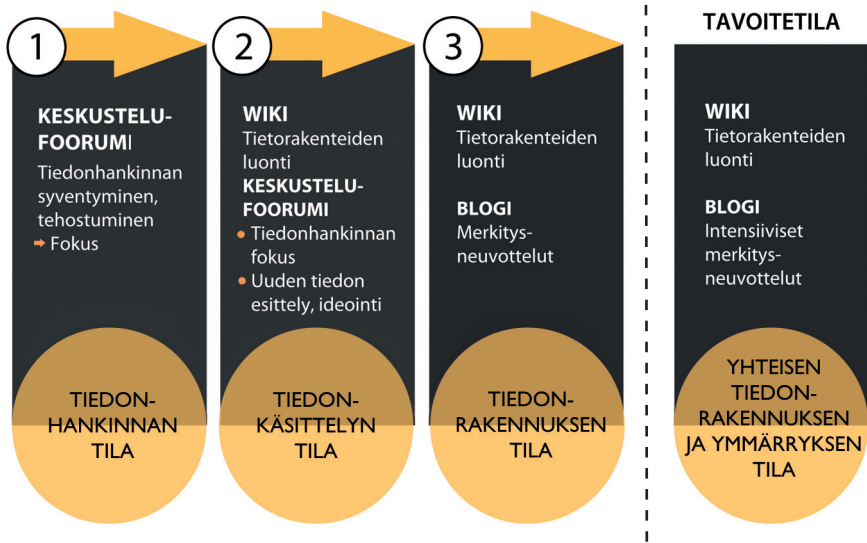
Maija Kärnä

Artikkeli perustuu Maija Kärnän väitöskirjaan Virtuaalisen tiedonrakennuksen tila ongelmaperustaisen oppimisen tukena. Acta Lapponiensis 211. Lapin yliopisto: Rovaniemi 2011.

eXpertia-oppimisympäristön perustana olevassa ongelmaperustaisen oppimisen (PBL)-oppimisympäristössä yhteisöllinen tiedonrakennus ja oppiminen rakentuu kahden tutoriaali-istunnon sekä niiden välissä tapahtuvan itsenäisen tiedonhankinnan vaiheen ympärille viikon tai kahden viikon pituisina sykleinä. eXpertia-oppimisympäristössä itsenäisen työskentelyn vaiheesta haluttiin muodostuvan paitsi tiedonhankinnan myös yhteisen tiedonrakennuksen vaihe. Opiskelijoiden työskentelyä tuettiin PBL:n yhteydessä tavallisimmin käytettävillä sosiaalisen verkon työkaluilla eli keskustelufoorumilla, wikillä ja blogilla (ks. Kaldoudi, Bamidis, Papaioakeim & Vargemezis 2008). Näistä keskustelufoorumi ja wiki toimivat Moodle-oppimislustalla. Sen sijaan sopivia ryhmäblogitoimintoja ei Moodlessa ollut tarjolla, joten blogit aukastiin ulkopuoliselle blogialustalle, Edublogiin. Tavoitteena verkko-oppimisympäristön luomisella oli virtuaalisten työkalujen käyttöön totuttamisen lisäksi lujittaa ryhmän keskinäistä integraatiota, edistää sen tiedonrakentamisen prosessia sekä taata vertaistuen saannin mahdollisuus myös itsenäisen työskentelyn aikana.

Verkkotyöskentely-ympäristöjen kehittämistyö tapahtui kolmessa vaiheessa, joista kustakin kerättiin opiskelijapalautetta sekä tutkittiin opiskelijoiden kirjoituksia keskustelufoorumilla, blogissa sekä wikissä. Palautetta kerättiin oppimispäiväkirjoina vuonna 2006 aloittaneilta opiskelijoilta keväällä 2007 ja 2008 sekä syksyllä 2008. Palautteen sekä opettajien kokemusten perusteella oppimisympäristöä kehitettiin paremmin tukemaan tiedonrakennuksen prosessia. Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa opiskelijoiden käytössä oli itsenäisen työskentelyn tukena keskustelufoorumi. Toisessa vaiheessa siihen yhdistettiin wiki, ja kolmannessa vaiheessa käyttöön otettiin blogi yhdessä wikin kanssa.

Kuvio 3. Tutkimuksen tulokset: tiedonhankintaa, -käsitteilyä ja -rakennusta tukevat tilat

Kuviossa 3 esitetään tutkimuksen tuloksena syntyneet kolme tiedonprosessoinnin tilaa suhteessa asetettuun tavoitettiin, jona toimi yhteisen tiedonrakennuksen ja ymmärryksen tila verkossa.

Ensimmäisessä vaiheessa tutkimusta otettiin käyttöön keskustelufoorumi tukemaan itsenäisen työskentelyn vaihetta. Keskustelufoorumin avulla haluttiin lisätä myös hiljaisempien opiskelijoiden mahdollisuuksia osallistua täysivaltaisesti tiedonrakennuskeskusteluun. Ajatus perustui Hsin ja Hoadleyn (1997) tutkimustulokseen, että luokkahuoneessa tapahtuvaan keskusteluun osallistui vain 15 % opiskelijoista, kun taas asynkroniseen verkkokeskusteluun osallistuvien opiskelijoiden määrä oli 78 %. Opiskelijoiden oppimispäiväkirjat vahvistivatkin ujoimpien opiskelijoiden rohkaistumisen keskusteluun osallistumisessa. Keskustelun taso ei kuitenkaan noussut tiedonrakennuksen mahdollistavalle tasolle. Tiedonrakennukseen vaadittavaa progressiivista

keskustelua ei syntynyt. Opiskelijoiden kirjoitukset olivat toisistaan erillisiä viestejä, jotka eivät liittyneet toisiinsa, eikä niissä juurikaan kommentoitu muiden kirjoituksia tai perusteltu omia näkemyksiä (ks. myös Paz Dennen & Wieland 2008). Keskustelualueelle ei syntynyt varsinaista vuoropuhelua, jossa keskustelijat olisivat palautteen avulla voineet arvioida, olivatko muut ymmärtäneet heidän viestinsä. Tiedonrakennuksessa tarvittavaa yhteistä ymmärrystä käsiteltävästä asiassa ei syntynyt (Schegloff 1993).

Keskustelufoorumia käytettiin lähinnä tietovarastona. Sitä hyödynnettiin varmistuttaessa oman tiedonhankinnan oikeasta suunnasta sekä etsittäessä vihjeitä uusista lähteistä muiden kirjoituksista. Keskustelufoorumityöskentelyn avulla ryhmien tiedonhankinta saavutti nopeasti fokuksen eli yleisestä tiedonhankinnasta siirryttiin tarkempaan tiettyä kohdetta koskevaan tiedonhankintaan. Keskustelufoorumi auttoi opiskelijoita suhtautumaan esitettyihin tietoihin kriittisemmin ja myös arvioimaan käyttämiään lähteitä kriittisesti. Mukana ryhmässä oli myös opiskelijoita, jotka eivät tuoneet ryhmän käyttöön omaa tietoaan eli olivat vapaamatkustajia (social loaging) (vrt. Huotari Hurme & Valkonen 2005).

Ensimmäisen tutkimusvaiheen tulosten perusteella todettiin, että keskustelualue ei tarvittavalla tavalla tukenut tiedonrakennusta. Foorumin oheen tarvittiin työskentelyalue, jossa yhteistä tietoartefaktia voitaisiin lähteä rakentamaan. **Toisessa tutkimuksen vaiheessa** yhteisen tietoartefaktin tuottamiseen valittiin työkaluksi wiki, jonka on todettu sopivan hyvin yhteisöllisen kirjoittamisen alustaksi (Fountain 2005). Ongelmaksi wikin käytössä todettiin se, että wikin yhtä tärkeintä tarjoumaa eli mahdollisuutta muokata muiden ja itse tuotettua tekstiä ei juurikaan käytetty. Tulos vahvistaa Parkerin ja Chaon (2007) havaintoa, että opiskelijoiden on vaikeaa hyväksyä muiden tekemiä muutoksia. Tästä johtuen he eivät myöskään ole valmiita muokkaamaan muiden kirjoittamaa tekstiä.

Koska wiki ei yksinään tue merkitysten muodostamiseen ja yhteisen ymmärryksen rakentamiseen (Schegloff 1993) tarvittavaa mah-

dollisuutta keskustella käsitteiden ja asioiden merkityksistä, oli käytössä varsinaisia merkityskeskusteluja varten keskustelufoorumi. Foorumilla käyty keskustelu sisälsi ensimmäistä tutkimusvaihetta runsaammin omakohtaisten kokemusten muodossa esitettyä havainnollistamista sekä mielipiteitä. Meadin (1934) mukaan merkitykset muodostetaan sosiaalisessa kanssakäymisessä eli vuorovaikutuksessa, yhteisten kokemusten myötä. Kielen ilmaisujen merkitykset muotoutuvat yhteisön jäsenten kommunikoidessa keskenään ja havainnoidessa toistensa reaktioita puhujan ilmaisuun. (mt.) Opiskelijat raportoivat samoin kuin ensimmäisessä tutkimusvaiheessa epäonnistuneesta keskustelusta. Siitä puuttui Meadin mainitsemaa vuorovaikutusta eli kommentteja ja mielipiteiden ilmaisuja muiden esittämistä ajatuksista, tai sitä oli liian vähän. Ryhmät eivät päässeet reaktioiden puuttuessa määrittelemään lopullisesti yhteistä tulkintaa käsitteiden merkityksistä. Merkitysten muodostamisessa välttämättömiä väärinymmärryksiä ja niiden korjauksia ei tapahtunut (ks. Dillenbourg, Järvelä & Fischer 2009).

Wikin ja keskustelufoorumin yhteiskäyttö tuotti erilaisen kuvan ryhmien kognitiivisten prosessien tasosta, kuin wiki ja keskustelufoorumi erikseen tarkasteltuina tuottaisivat. Tiedonhankinnan fokusointi tapahtui yhteisöllisesti, mutta sen tuotti wiki keskustelufoorumin sijasta. Verkkokeskustelun vaikutus tiedonhankintaan tunnustettiin edelleen, mutta se ei noussut enää yhtä keskeisenä esille kuin ensimmäisessä tutkimusvaiheessa. Yhdessä tarkasteltuna wiki lisäsi ylemmän tason kognitiivisten prosessien, kuten arvioinnin ja soveltamisen, määrää ryhmien työskentelyssä. Ryhmät joutuivat analysoimaan ja arvioimaan wikiin kirjoitettuja viestejä sekä suorittamaan tietorakenteiden muodostamista niiden perusteella. Ryhmien rakentamat sivustot wikissä osoittavat niiden kyenneen tuottamaan uudenlaista tietoa yhteisöllisesti (vrt. Tynjälä 2004) jossakin määrin. Kokonaisuus jäi kuitenkin vielä varsin hajanaiseksi, eikä yhtenäisestä tietoartefaktista voida vielä puhua.

Toisen tutkimusvaiheen kokemusten perusteella päätettiin etsiä paremmin reflektointia ja mielipiteiden vaihtoa tukevaa työkalua. Tutkimuksen kolmannessa vaiheessa sellaiseksi valittiin blogi, joka Burnsien (2006) mukaan soveltuu jatkuvaan henkilökohtaiseen sekä

ryhmäkohtaiseen reflektointiin tai taitojen vähittäiseen kehittämiseen, informaation keräämiseen sekä palautteen antamiseen. Yhteisen tiedonrakennuksen alustana käytettiin kolmannessa tutkimusvaiheessa edelleen wikiä. Opiskelijat hyödynsivät wikiä toisen syklin tapaan tiedonhankinnan fokuoinnissa, tiedon jäsentelyssä ja linkityksessä. Wikit muodostivatkin loogisia kokonaisuuksia ja monitasoisia sivurakenteita. Wikiin tekstiä kirjoittaessaan opiskelijat olivat joutuneet pohtimaan, analysoimaan ja arvioimaan muiden jättämien viestien sisältöjä pystyäkseen lisäämään oman viestinsä loogisesti järkevään paikkaan ja valitsemaan sisällön niin, että se täydensi ennestään wikissä olevaa tietoa.

Blogi osoittautui hyväksi keskustelualueeksi silloin, kun opiskelijat hallitsivat sen käytön teknisesti. Samoin kuin Sim & Hew'n (2010) tutkimuksessa osa opiskelijoista koki blogit uudenaikaisiksi oppimisympäristöiksi, jossa oli mielenkiintoista toimia. Osa taas koki blogin käytön teknisesti erittäin haasteelliseksi (Sim & Hew 2010). Lisäksi ongelmana oli blogialueen sijainti erillisen palveluntuottajan Edublogin blogialueella, jonne oli kirjauduttava erillisellä tunnuksella. Tämä vaikeutti wikissä olevaan tietoon tutustumisen synnyttämien spontaanien viestien jättämistä alueelle.

Keskusteluviestien sisältö blogissa erosi keskustelufoorumien viesteistä. Blogissa viestit olivat pidempiä ja sisälsivät esitetylle näkemykselle perusteluita ja taustatietoa aihetta koskevista artikkeleista ja muista ajankohtaislähteistä. Tulokset näyttävät vahvistavan Burnsien (2006) esittämää ajatusta, että blogit soveltuvat erittäin hyvin reflektioivan pohdinnan välineeksi. Mielenpitojen ilmaisut muodostivat ylivertaisesti suurimman viestityypin. Myös kysymysten määrä oli lisääntynyt verrattuna toisen tutkimussyklin keskusteluun. Kysymyksen sisältö jakaantui nyt selkeästi kahdeksi eri tyyppi: mielipiteitä tiedustelevat ja käsitteiden selvennyksiä pyytävät kysymykset. Samoin kuin Loving ym. (2007) tutkimuksessa opiskelijat eivät tässäkin tutkimuksessa blogikirjoituksissaan kuitenkaan juuri kritisoineet toisten kirjoittamia viestejä, mikä olisi viestittänyt tekstin analysoinnista ja arvioinnista. Tämä kertoo siitä, että tiedonrakennuksessa ei päästy ylempälle tasolle.

Tutkimus osoitti, että virtuaalisen tiedonrakennuksen tilan rakentaminen osaksi PBL-oppimisen sykliä on sekä mahdollista että toimivaa. Vaikka virtuaalisuus on osa nykynuorison eli Prenskyn (2001) mukaan digitaalisten natiivien elämää, ei tämä osaaminen siirry sellaisenaan oppimisen ympäristöön (Ilomäki 2008). Elinikäisen oppimiseen tarvittavan osaamisen turvaamiseksi koulutuksen tuleekin turvata opiskelijoille sellaiset oppimisympäristöt, että he pystyvät luontevalla tavalla yhtäältä hyödyntämään jo olemassa olevaa virtuaalista osaamistaan että toisaalta kehittämään osaamistaan niillä alueilla, joissa on puutteita. Sosiaalisen median työkalujen yhdistäminen osaksi ongelmaperustaista oppimista osoittautui tutkimuksen mukaan järkeväksi ja luontevaksi, sillä molempien sisäänrakennettuna elementtinä on ryhmän toiminta merkitysneuvottelujen, uutta luovan dialogin ja informaatiokäytäntöjen keskiössä (vrt. Portimojärvi ja Donelly 2011, 245). eXpertia-oppimisympäristön verkko-oppimisympäristöä kehitettäessä havaittiin, että tiedonrakennuksen onnistumisen edellytyksenä on pedagogisesti parhaiten toimivien sosiaalisen median työkalujen valinta. Pedagogisen, kognitiivisen ja käytännön tason dimensioiden integrointi toimivaksi kokonaisuudeksi on monimutkainen tehtävä, joka vaatii myös opettajan roolin uudelleenarviointia. Dillenbourg & Fischerin (2006) mukaan opettaja siirtyykin jälleen toiminnan keskiöön toimimalla suunnittelun ”kapellimestarina”.

1.7 Kykylaaksossa tiimityön ytimeen

Tiina Wickman-Viitala

Ikaalisten liiketalouden eXpertia-opetussuunnitelmassa on toisena opiskeluvuotena teemana ”Tiimityöläinen”. Tiimityöläisyyttä opiskellaan Kykylaaksossa, TAMKin kehittämässä virtuaalisessa oppimisympäristössä, opiskelijoiden omilla oppiyrityksissä. Tämä ns. harjoitusyritystoiminta on EU-komission suosittelemaa, käytännönläheistä yrittäjyyden opiskelua. Harjoitusyritystoiminnan pedagoginen lähtökohta, prosessioppiminen, istuu hyvin Ikaalisten liiketalouden eXpertia-oppimisympäristöön, joka pohjautuu PBL-menetelmään, ongelmaperustaiseen oppimiseen (PBL, Problem-Based Learning, ks. esim. www.probell.fi). Molemmat opiskelumenetelmät motivoivat opiskelijoita oma-aloitteelliseen ja itseohjautuvaan oppimiseen ja harjaannuttavat tiimityöskentelyyn. Harjoitusyritystoiminta tähtää lisäksi opiskelijoiden liiketoimintaosaamisen eri osa-alueiden kehittämiseen antamalla valmiuksia yritystoiminnan suunnitteluun ja rutiinien hallintaan, ehkä innostaa jopa yrityksen perustamiseen.

Tampereen ammattikorkeakoulussa oli alkuvuodesta 2010 aloitettu oman virtuaalisen liiketoimintaympäristön (www.kykylaakso.fi) suunnittelu ja kehittäminen ja aiemmin harjoitusyritystoiminnassa käytössä olleesta FINPEC-ympäristöstä luovuttiin saman vuoden syksyllä.

Oman virtuaalisen oppimisympäristön käyttäminen ei varsinaisesti muuta lukuvuoden opetussuunnitelman perusmallia, mutta antaa tietysti enemmän joustoa ja opettajalle enemmän hallintamahdollisuuksia toteuttaa koulun omia ideoita, kuin jos toimittaisiin ulkopuolisen hallinnoimassa oppimisympäristössä. Kolme ohjaajaa ja opiskelijat muodostavat viisi harjoitusyritystä, joita nyt Kykylaakson käyttöönoton myötä kutsumme Kyky-yrityksiksi tai Oppiyrityksiksi. Kussakin yrityksessä on noin kymmenen opiskelijaa. Ikaalisissa toimitilat on hyvin varusteltu liiketoimintaosaamisen opiskelua varten, samoja tilojahan käytetään ensimmäisen vuoden pienryhmien etappityöskentelyssä. Kullakin Kyky-yrityksellä on oma toimistotilansa, jossa on vähintään neljä tietokonetta, suuri näyttö ja lukolliset kaapit materiaalin säilytystä

varten. Yrityksillä on mahdollisuus sisustaa toimitiloja liikeideansa mukaisin logoin, värein ja teemoin.

Ikaalisissa lukukauden Kykylaakso-toiminta käynnistetään heti periodi ykkösen alussa 1–2 päiväisellä intensiivijaksolla. Näin pyritään varmistamaan tiimien ryhmäytyminen. Intensiivijaksolla hyödynnetään yritys yhteistyötä, toisinaan ollaan Kauppilan matkailutilalla (www.kauppila.net/) tai Kulttuurikampuksen Omalla Tuvalla. Kykytiimit ryhmäytyvät, pohtivat liikeideansa valitulla toimialalla, keksivät yrityksellensä nimen sekä aloittivat liiketoimintasuunnitelman laatimisen. Syksyn ensimmäinen periodi kuluu yrityksen perustamistoimintojen parissa. Yritykset laativat tulosbudjettinsa ja rahoitussuunnitelman, neuvottelevat pankkipartnereittemme Nordean ja Osuuspankin kanssa lainasopimukset, tekevät riskianalyysin ja käyvät vakuutusneuvotteluja Lähivakuutuksen kanssa sekä laativat yrityksen perustamisasiakirjat.

Syyskaudella nähdään myös ryhmäytymisen muotoutumis- ja kuohuntavaiheet, epävarmuus ja kaoottisuus, miten nyt opiskellaan, kun tutuksi ja turvalliseksi muodostunutta etappityöskentelyä ei enää käytetä. Yrityksen perustamisen tavoitteet ja toimintatavat ovat epäselviä, informaatiotulva on valtava, töitä olisi paljon ja ensimmäiset ristiriidat syntyvät ryhmän jäsenten erilaisten intressien ja näkemysten yhteen törmätessä. Opettajan eli Kykylaaksossa kutsutun valmentajan tehtävänä on auttaa ryhmää vaikeissa ristiriitatilanteissa ja ottaa tarvittaessa opiskelija puhutteluun, käydä läpi opiskelun tarkoitusta ja motiiveja. Yleensä tämän vaiheen jälkeen ryhmä pääsee jatkamaan työskentelyä tehokkaammin, joskus jopa tehokkaammin kuin ristiriidattomat tiimit. Ryhmälle selviää yhteinen tavoite ja päästään luomaan me-henkeä. Ryhmä oppii yhdessä ja erilaisuudesta ja kykenee hyödyntämään jäsentensä erilaisuutta. Optimitilanteessa kykyläiset tukevat ja auttavat toisiaan yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi, yli Kyky-yritysrajojen. Opiskelijat ovat mm. oma-aloitteisesti tehneet mainosvideoita.

Kykylaakson hallinnointi- ja kehitysvastuut ovat Tampereella, jossa projektin päävastuuopettajat huolehtivat Puplesoft-toiminnanoh-

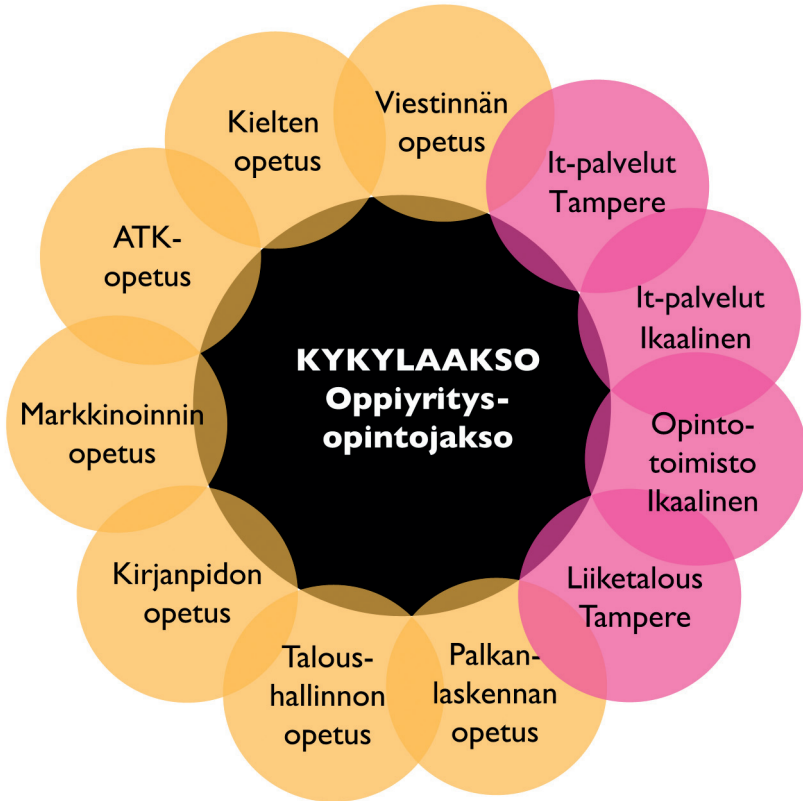
jausjärjestelmän koulutuksista (Pupesoft on Devlab Oy:n kehittämä avoimen lähdekoodin ohjelmisto, www.devlab.fi/pupesoft). Hallinnoijan vastuulla on ollut käyttöohjemanuaalien laatiminen ja ylläpito sekä opettajille että opiskelijoille. Hän toimii ohjelmiston käytön help-deskinä ongelmatilanteissa. Opiskelijoille pidetään yksipäiväinen koulutustilaisuus syksyllä toisen periodin aluksi, jolloin Kykylaakso-virtuaaliympäristö aukeaa opiskelijoille käyttöön ostamista ja laskuttamista varten.

Yhteistyötä tarvitaan useiden eri TAMKin yksiköiden kanssa, mm. it-palvelut yhdessä hallinnoijan kanssa huolehtii yli sadalle opiskelijalle käyttäjätunnukset niin Kykylaaksoon, Pupesoftiin kuin web-palvelimelkin www-sivujen ylläpitoa varten. Lisäksi kullekin Kyky-yritykselle luodaan yrityksen nimen mukainen, tiimille yhteisesti toimiva jaettu sähköpostiosoite.

It-palvelut lkaalisissa varustaa oppiyritysten toimitilat mikrotietokoneilla ja muulla it-laitteistolla, mm. jättiscreen, tulostin sekä koneissa tarvittavat, toimivat ohjelmistot – käytettävä kirjanpito-ohjelmisto, MsOffice-ohjelmat, nettiyhteys, tulostuspisteitä sovitusti jne. Ikaalisten opintotoimistolta oppiyritys hakee konttoritarvikkeita (mapit, paperit, rei'ittimet, välilehdet, nitoja, teippi, sakset, kyniä yms.).

Tampereen Liiketalouden yksikön kanssa tehdään yhteistyötä Pupesoftin ja Kykylaakson toiminnan kehittämisessä, sekä mm. ohjelmistokoulutuksissa sekä opiskelijoille että opettajille. Lisäksi on mm. vastavuoroista vierailua kuten myynninedistämissäyhteisiä ja yhteinen messutapahtuma-workshop. Eri oppiaineiden integrointiin tähdätään jatkossa monin tavoin. Atk-opetuksessa huolehditaan, että opiskelijat osaavat käyttää Wordia ja Exceliä sekä atk-kirjanpidon ohjelmaa. Palkanlaskennassa opiskellaan oppiyrityksen palkkojen laskeminen ja palkanlaskentaohjelman käyttö. Viestinnässä opetellaan liikekirjeenvaihtoa ja ammatillista sähköpostiviestintää, kansainvälistymisjakson kanssa ulkomaankirjeenvaihtoa. Markkinoinnin opetukseen on integroitu kansainvälinen kaupankäynti ja uusimman sosiaalisen median käyttö markkinoinnissa (Ikaalisten oppiyritykset ylläpitävät blogia, useimmilla

myös Facebook yms.). Taloushallinnossa opiskellaan oppiyrityksenkin sisäistä laskentaa, kannattavuutta, verotusasioista jne.

Muutaman kerran periodissa pidetään Kyky-yritysten kanssa ns. toimitusjohtaja-palavereita, joissa kunkin yrityksen toimitusjohtaja toimii vuorollaan puheenjohtajana ja toinen edustaja sihteerinä. Niiden tarkoitus on koota toimitusjohtajat sekä toinen edustaja eli kaksi opiskelijaa kustakin yrityksestä vaihtamaan vertaistietoa siitä, miten ohjelmisto on toiminut, miten ostot ja myynnit ovat sujuneet, millainen yleistilanne yri-

tyksen liiketoimintojen pyörittämisessä on ja muista ajankohtaisista asioista. Vertaistiedon jakaminen ja palautteen saaminen Kykylaakson toiminnasta on osoittautunut tarpeelliseksi, jotta tiedonkulkua voidaan parantaa.

Syyskuussa 2010 Ikaalisten liiketalous avasi oman bloginsa (tamk-ika-liko.blogspot.com). Sen seurauksena Ikaalisten Kyky-yritykset pitävät kukin myös omaa blogia ns. virallisten yritysten www-sivujen ohella.

Pilottivuonna 2010 Ikaalisissa päädyttiin laajentamaan liiketoimintaosaamisen integroitua opetusta myös matkailun koulutusohjelman puolelle. Matkailun ensimmäisen vuoden opiskelijat perustivat vuoden vaihteessa kolme uutta Kykylaakso-yritystä. He pääsivät heti lennosta mukaan Tampereella vuosittain helmikuussa järjestettävälle Kykylaakso-myyntitapahtumamessuille. Yrittäjyyden opinnoissa on pidetty yhtenä tärkeänä osa-alueena vuosittaista messutapahtumaa, jossa yritykset suunnittelevat oman messuständin, messutarjouksen, flyerit ja mahdolliset tuoteluettelot, esitteet, kampanjatuotteet jne. Messutapahtuma järjestettiin sekä pilottivuonna että seuraavissa toteutuksissa Tampereen toimipisteen tiloissa. Messuilla Kyky-yritykset kilpailevat yleisöäänestyksellä mm. parhaan ständin palkinnosta.

Tampereella on laajennettu Kykylaakso-toimintaa ottamalla mukaan Kuopion ammattikorkeakoulun opiskelijoiden perustama yritys. Siten tämän julkaisun ilmestymisen aikoihin Kykylaaksossa opiskelee liiketoimintaosaamista jo noin 200 opiskelijaa.

Kykylaakso-toiminta on valittu TAMKin strategian mukaisen yrittäjyyden opiskelun virtuaaliympäristöksi. Meneillään on suuri opintosuunnitelmien uudistusprojekti. Uudet opetussuunnitelmat on tarkoitus ottaa käyttöön viimeistään 2013 alkavalla lukuvuodella. Tavoitteena on Kykylaakso-toimintaympäristön opetuksen integroinnin tiivistäminen tekemällä yhteistyötä yli TAMKin organisaattorajojen. Oppiyritystoiminnan opetuksen kanssa vuorovaikutukseen halutaan useitakin tahoja, joista osa on TAMKin sisäisiä yksiköitä, osa koulutusohjelmia tai oppiaineita. Paljon muitakin ideoita integrointiin varmasti on olemassa, kunhan mukaan saadaan uusia koulutusohjelmia.

Kykylaaksoon osallistuminen on opiskelijalle pakollinen osuus, josta itsestään ei saa opintopisteitä, vaan jakso on integroituna toisen vuoden liiketalouden opintojaksoihin, sekä markkinoinnin että taloushallinnon suuntautumisvaihtoehdoissa. Suorituksen mittarina toimivat useamman kerran lukuvuodessa kerättävät itse- ja vertaisarviointit, portfolion ylläpito ja kehityskeskustelut valmentajan kanssa sekä toiminnanohjausjärjestelmän käytön näyttökoe, joiden kaikkien tulos vaikuttaa osaltaan integroitujen opintojaksojen loppuarviointiin, niissä kussakin suoritettavien tehtävien ja/tai tenttien ohella.

Kykylaaksossa ja Kyky-yrityksissä tapahtuva tiimioppimisen eXpertia-malli ei vielä ole valmis, vaan päinvastoin, kehittäminen ja toimintamallien ja -prosessien ideointi jatkuu. Toisen opintovuoden toteutus tulee muuttumaan jatkossakin kokemuksen ja kerätyn palautteen kautta. TAMKin supistaessa toimintaansa Ikaalisissa tulee eXpertia-malli siirtymään jossain muodossaan Tampereen liiketalouden opintojen toteutuksiin, missä Kykylaakso-oppirytystoiminta opiskellaan jo opintojen aloitusvuotena.

I.8 eXpertian työelämälähtöisyyttä työstämässä

Jenni Viitanen

Liiketalouden uudet opiskelijat aloittavat opintonsa orientaatioviikolla, jolloin tavoitteena on tutustua muihin opiskelutovereihin sekä saada tietoa opintoihin liittyvissä asioissa. Orientaatiota opiskeluun jatketaan syksyn ensimmäisessä etapissa, jonka teemana on Tradenomin työelämävalmiudet. Teeman mukaan etapissa pohditaan, mitä asioita työnhakuun ja työpaikan saamiseen liittyy sekä mitä taitoja ja tietoja tarvitaan tradenomin työtehtävissä. Olennaista on myös, että opiskelija ymmärtää, että sekä opinnot että tulevat työtehtävät vaativat häneltä oma-aloitteisuutta, itsenäisyyttä ja vastuunottoa. Juuri lukio-opintonsa päättäneille nuorille muutos saattaa olla suuri, ja siksi ohjauksen ja tuen merkitys opintojen alussa on tärkeää.

Tehtävien selkeys ja konkreettisuus helpottavat opiskelijan sitoutumista opintoihin. Toisaalta monet kokevat, että jo opintojen alussa pitää olla riittävästi ammatillista haastetta – ovathan he tulleet opiskelemaan liiketaloutta, ja odotukset opintojen sisällöstä ovat melko suuria. Oman ammatillisen identiteetin vahvistaminen olisi siis tärkeää jo ensimmäisten kuukausien aikana.

Syksyllä 2012 kokeiltiin ensimmäisen kerran etappi I:ssä työelämälähtöistä projektia, jonka tavoitteena oli yhdistää eri oppiaineyden ja tutoriaali-istuntojen triggereiden sisältö sekä lisätä opintojen mielekkyyttä oikean toimeksiannon avulla. Yhteistyökumppanina oli Ikaalisten Kulttuuricampus, jonka kanssa TAMK on tehnyt yhteistyösopimuksen. Kulttuuricampus on luovien alojen yrittäjien yhteisö, jonka tärkeitä arvoja ovat yhdessä tekeminen ja oppiminen. Yrittäjät ovat näin sitoutuneita ja innostuneita toimimaan yhteistyössä opiskelijoiden kanssa.

Tapahtumanjärjestäminen on helpoin tapa aloittaa projektiopinnot. Etappi I:sen pääideana oli suunnitella yritysten ja oppilaitosten yhteistyötä kehittävä Verkostoitumispäivä. Verkostoitumispäivä oli järjestetty kerran aikaisemmin, ja hyväksi havaittua tapahtuma suun-

niteltiin ja toteutettiin nyt TAMKin ja Kulttuuricampuksen yhteistyönä. Tapahtuman yhteydessä pidettiin myös Kulttuuricampuksen 1-vuotissynttärät.

Tapahtuman suunnittelu keskittyi etapin loppupuolelle. Silloin muodostettiin tiimit, joilla oli jokin tietty vastuualue hoidettavanaan. Opinnot alkoivat työnhaku- ja työsuhteasioilla, joita opiskeltiin PBL:n syklimallin mukaisesti tutoriaali-istunnoissa. Opiskelijat saivat tehtäväkseen miettiä työnhakua, jossa tavoitteena on päästä toimimaan Verkostoitumispäivän suunnitteluprojektissa. Viestinnän tunneilla kirjoitettiin työhakemus, jossa opiskelija perusteli, mihin tiimiin hän haluaisi osallistua. Työhakemukset toimitettiin Kulttuuricampuksen projektipäällikölle, joka opettajien kanssa yhteistyössä nimesi eri tiimien osallistujat. Opiskelijalle tämä merkitsi palautteen saamista suoraan työelämän edustajalta, ei yksistään opettajalta.

Opetussuunnitelman mukaan ensimmäisessä etapissa on tarkoitus myös oppia tiedonhankintaa, lähteiden merkitsemistä omaan tekstiin ja raportoivaa kirjoitustapaa. Opiskelijoille annettiin tehtäväksi pohtia oman tiiminsä vastuualuetta teoreettisesta näkökulmasta. Opiskelijat hakivat lähteistä tietoa ja keskustelivat aiheesta tutoriaali-istunnossa. Viestinnän tunneilla kirjoitettiin kirjallisuusraportti oman tiimin aihealueesta.

Tiimejä muodostettiin kuusi: johtotiimi, viestintätiimi, PR-tiimi, ohjelmatiimi, synttäritiimi sekä tarjoilu ja tilat -tiimi. Tiimityötaidoista saatiin hyvää harjoitusta, kun jokainen tiimi pyrki pääsemään omaan tavoitteeseensa. Tiimit esittelivät suunnitelmansa kaikille yhteistyötahoille etapin lopussa.

Työelämälähtöisyyttä korostettiin etapissa siirtymällä oppilaitoksen tiloista Kulttuuricampukselle. Työskentely muiden yrittäjien joukossa helpotti suunnittelutyötä mutta antoi samalla mahdollisuuden luonnollisella tavalla verkostoitua yrittäjien ja heidän yritystensä kanssa. Kulttuuricampus toimii osuuskuntana, ja opiskelijoille myös kerrottiin, että he voivat jo opiskeluaikanaan liittyä osuuskuntaan, jos heillä on jokin yritysidea tai kenties perustettu yritys.

Verkostoitumispäivän ideana oli ottaa yhteyttä yrityksiin ja keskustella niiden kanssa yhteistyömahdollisuuksista. Tehtävä oli haasteellinen, mutta sen myötä opiskelija pääsi tutustumaan erilaisiin yrityksiin ja sai kokemusta erilaisista viestintätilanteista työelämässä ja yritysmaailmassa. Harjoittelu- tai kesätyöpaikan hankkiminen ja saaminen voi olla helpompaa, kun ensimmäiset kontaktit otettiin tämän projektin yhteydessä.

Tiimit saivat suunnitelmastaan palautetta ja pääsivät jatkamaan tehtävää syksyn toisessa etapissa. Verkostoitumispäivän ajankohta sijoittui toisen etapin loppupuolelle, ja siellä opiskelijat sitten toteuttivat suunnitelmiaan ja järjestivät tapahtuman. Toisen etapin teemana oli eri yritysmuotoihin ja yritystoimintaan tutustuminen, mikä toteutui konkreettisella tavalla yhteistyössä Verkostoitumispäivän yritysten kanssa.

I.9 Opintojen ohjaus eXpertiaassa

Riitta Vihuri

Tampereen ammattikorkeakoulun (TAMK) Ikaalisten liiketalouden koulutusohjelmassa on vuodesta 2005 saakka ollut käytössä integroitu PBL-ops ja eXpertia-oppimisympäristö. Opintojen ohjauksen näkökulmasta eXpertia-oppimisympäristössä on ollut käytössä kaksi erilaista ohjausmallia; ensin Pirkanmaan ammattikorkeakoulun (PIRAMK) aikainen 1.8.2005–31.12.2009 ja TAMKin ja PIRAMKin fuusion jälkeen 1.1.2010 alkaen yhdistyneen TAMKin ohjausjärjestelmä.

Ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa on aikaisemmin ajateltu korkeakouluopiskelijoiden olevan siinä määrin itseohjautuvia, että opintojen ohjausta perinteisessä mielessä ei tarvita. Viimeisen vuosikymmenen aikana on kuitenkin monessa korkeakoulussa havahduttu siihen tosiasiaan, että ilman ohjausta keskeyttämisluvut ja valmistumisaajat ovat surullista luettavaa. Yhtenä keinona turhien keskeyttämisten vähentämiseen ja opiskeluaikojen lyhentämiseen on nähty tehokkaampi opintojen ohjaus. Myös eXpertia-oppimisympäristössä opintojen ohjausta on kehitetty jatkuvasti oppimisympäristö huomioon ottaen.

Siirryttäessä PBL-opsiin vuonna 2005 muodostettiin opinnoista liiketalouden koulutusohjelmassa suurempia, 15 opintopisteen laajuisia kokonaisuuksia eli etappeja, joissa integroituvat eri oppiaineet. Jokaisella etapilla on vastuuopettaja, joka kantaa päävastuun etapin toteuttamisesta ja käytännön järjestelyistä. Jokaisella pienopiskelijaryhmällä ja opiskelijalla on jokaisessa etapissa oma tuutoriopettaja, joka toimii ryhmänohjaajana ja käy etapin jälkeen palautekeskustelun opiskelijan kanssa.

Siirryttäessä PBL-opsiin poistettiin liiketalouden koulutusohjelmasta säästösyistä ns. perinteiset, opintoja ohjaavat opettajatuutorit. Ajateltiin, että etappien tuutoriopettajat hoitavat yleisen opintojen ohjauksen PBL-tuutoroinnin ohessa. Pian kuitenkin huomattiin, että näin ei ole, ja ohjausjärjestelmää kehitettiin. PIRAMKin aikana liike-

talouden koulutusohjelmassa ei kuitenkaan ollut varsinaisia opinto- ja ohjaavia tuutoriopettajia eikä opinto-ohjaajaa, vaan ohjaustehtävä jaettiin koulutusohjelmavastaavan ja suuntautumisvaihtoehtovastaavien kesken.

Ikaalisten liiketalouden koulutusohjelmassa keväällä 2009 tehdyn opinto-ohjausta koskevan tutkimuksen mukaan (Vihuri 2009) yli puolet vastaajista koki saaneensa ohjausta liian vähän. Puolet vastaajista oli kuitenkin tyytyväisiä ohjauksen laatuun. Eniten ohjausta vastaajat olivat saaneet opiskelukavereilta, ja eniten sitä toivottiin saatavan lisää opettajatuutoreilta ja opettajilta sekä koulutusohjelma- ja suuntautumisvaihtoehtovastaavilta. Tyytyväisimpiä vastaajat olivat valmistumisvaiheen ohjaukseen sekä ohjaukseen henkilökohtaisen elämän ongelmatilanteissa. Tyytymättömmimpiä he puolestaan olivat omien opintojen suunnitteluun sekä harjoitteluun liittyvään ohjaukseen. Kaksi kolmasosaa vastaajista toivoikin saavansa lisää ohjausta juuri omien opintojensa sekä uran ja ammatin suunnitteluun.

Avoimina kysymyksinä tutkimuksessa kysyttiin, mitä hyvää ohjauksessa heidän mielestään on ja miten ohjausta pitäisi tai voisi kehittää. Hyvinä asioina mainittiin useissa vastuksissa se, että apua kyllä saa, kun sitä pyytää. Myös toimipisteen pienuutta ja sitä kautta muodostuvaa hyvää tunnelmaa kehuttiin. Opettajat ja opiskelijat tuntevat toisensa ja moni vastaaja kirjoitti, että opettajia on tästä syystä helppo lähestyä. Myös opintotoimisto sai kiitosta asiantuntevasta ja joustavasta toiminnastaan. Muutama vastaaja mainitsi, että ohjausta ei ainakaan ole liikaa – ei tunnu siltä, että hengitettäisiin niskaan.

Kehittämisehdotuksia kysyttäessä valtaosassa vastauksista toivottiin enemmän yksilöllisempää ohjausta. Ohjausta toivottiin lisää niin opintojen alkuvaiheeseen kuin opinnäytetyöhön, harjoitteluun, kansainvälisyys- ja vaihtoasioihin sekä urasuunnitteluun liittyen. Myös yleisiä infotilaisuuksia toivottiin lisää. Myös tiedotusta kaivattiin siitä, mitä palveluita ohjauksessa on tarjolla ja kuka niitä tarjoaa. Useassa vastauksessa toivottiin, että toimipisteeseen saataisiin oma opinto-ohjaaja.

Opiskelijoiden toiveisiin vastattiin ja ohjauksessa tapahtui suuria muutoksia myös eXpertiasissa TAMKin ja PIRAMKin fuusion seurauksena ja yhdistyneen ammattikorkeakoulun uuden ohjaussuunnitelman "Ei yksin vaan yhdessä" myötä.

Ohjaussuunnitelman mukaisesti jokaisella koulutusohjelmalla on opinto-ohjaajakoulutuksen saanut opinto-ohjaaja sekä jokaisella opiskelijaryhmällä opettajatuutori, joka on koulutettu ja motivoitunut toimija. Jokaisella aloittavalla opiskelijaryhmällä on myös oma opiskelijatuutori. Lisäksi koko henkilöstö ohjaa osaltaan opiskelijaa.

Keskeiset painopistealueet ohjaussuunnitelman mukaisesti ovat seuraavat:

- Henkilöstö on tietoinen ohjausjärjestelmästä, se on tunnettu ja ohjaushenkilöstö on sitoutunut toimintaan.
- Saadaan riittävästi motivoituneita hakijoita.
- Opiskelijoiden ryhmäytyminen onnistuu.
- Opinnot suunnitellaan hyvin, opinnot etenevät sujuvasti ja tutkinto suoritetaan mielekkäässä ajassa.
- Opinnoissa esiintyvät ongelmat tunnistetaan, ja niihin reagoidaan oikea-aikaisesti.
- Opintojen keskeyttämistä ja yliaikaisuutta vähennetään.

Näistä painopistealueista yliaikaisuuden vähentäminen on erityisen suuri haaste myös lkaalisten liiketalouden koulutusohjelmassa. Opiskelu koulutusohjelmassa kestää keskimäärin 4,2 vuotta, kun ns. normiopiskelu-aika on 3,5 vuotta. Tästä lähtökohdasta muodostui keväällä 2011 idea selvittää opiskelijoiden näkemyksiä siitä, mitkä syyt ovat johtaneet heidän opintojensa pitkittymiseen (Vihuri 2011). Samalla selvitettiin sitä, kuinka ohjausta opiskelijoiden mielestä voitaisiin parantaa niin, että pitkittyneet opinnot saataisiin päätökseen.

Opintojen viivästymiseen selvästi eniten vaikuttaneiksi syiksi vastaajat mainitsivat työssäkäynnin sekä opinnäytetyön viivästymisen. Seuraavaksi eniten vaikuttaneita syitä olivat opiskelumotivaation puu-

te, vaikeudet suunnitella ajankäyttöä ja vaikeudet toteuttaa suunnitelmiä. Samantyyppisiä syitä opintojen viivästyneeseen on saatu selville mm. Valtti-hankkeessa toteutetussa tutkimuksessa ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoille.

Vastaajilta tiedusteltiin myös, minkälaiset toimenpiteet auttaisivat parhaiten silloin, kun opinnot ovat jo viivästyneet. Lähes kaikki vastaajat toivoivat riittävää ohjausta ja aikataulun suunnittelua yhdessä opettajatuutorin tai opinto-ohjaajan kanssa. Koulun ja opettajien toivottiin myös olevan kiinnostuneita opiskelijan asioista, pitävän yhteyttä ja tukevan opintojen loppuunsaattamista. Myös erilaisia vaihtoehtoisia tapoja suorittaa opintoja kaivattiin.

Saatujen tulosten ja myös muiden tutkimusten ja hankkeiden (Campus Conexus, Valtti) tulosten perusteella TAMKissa perustettiin syksyllä 2011 kuusi ainoastaan yliaikaisille opiskelijoille tarkoitettua omaa vertaisryhmää, ns. "viidettä luokkaa". Yksi näistä vertaisryhmistä oli tarkoitettu ainoastaan Ikaalisten toimipisteen yliaikaisille liiketalouden ja matkailun opiskelijoille. Ryhmästä tiedotettiin yhteensä 59 opiskelijalle sähköpostitse ja kirjeitse.

Vertaisryhmä kokoontui syksyn 2011 aikana kuusi kertaa iltaisin parin viikon välein syys-joulukuussa. Yhteensä ryhmään osallistui ainakin jollakin kokoontumiskerralla 25 opiskelijaa. Keskimäärin tapaamisissa oli paikalla n. 13 opiskelijaa. Ryhmän toiminnassa korostuivat vertaistuki ja keskustelut samassa tilanteessa olevien opiskelijoiden kanssa. Jokaisella tapaamiskerralla oli myös teema, jota käsiteltiin ja josta opiskelijat keskustelivat pareittain tai ryhmissä ja tekivät harjoituksia. Käsiteltyjä teemoja olivat mm. opintojen etenemisen esteet ja mahdolliset ratkaisut niihin, motivaatio, tavoitteet ja palkitseminen, ajankäytön suunnitteleminen, aloittamisen vaikeuden voittaminen, käsitys itsestä oppijana, omat vahvuudet ja heikkoudet sekä ratkaisukeskeinen itsensä kehittäminen. Ryhmäaikojen ulkopuolella jokainen ryhmään osallistunut opiskelija kävi opinto-ohjaajan kanssa ohjauskeskustelun, jossa suunniteltiin yksilöllisesti opintojen saattaminen päätökseen.

Vertaisryhmästä saadut tulokset olivat erinomaisia. Ryhmän avulla valmistui syksyn 2012 aikana yhteensä kuusi opiskelijaa. Tammi-helmikuussa 2012 valmistui kaksi opiskelijaa. Kuusi opiskelijaa sai opintonsa hyvään vauhtiin ja he valmistuvat kevään ja kesän 2012 aikana. Neljän opiskelijan prosessi valmistumisen suhteen liikahti hiukan eteenpäin, mutta valmistumiseen on vielä matkaa. Yhteensä vertaisryhmä siis tuotti positiivisia vaikutuksia ainakin 19 opiskelijalle.

Opiskelijat kuvasivat kokemuksiaan ryhmästä mm. seuraavalla tavalla:

– Tärkeä asia, jota tapaamiset toivat, oli vertaistuki. Huomasin, että on muitakin, jotka olivat samassa tilanteessa.

– Ryhmästä oli suuri apu minulle, ja uskon jopa, että ilman ko. ryhmätapaamisia olisivat opintoni keskeytyneet tänä syksynä, viimeistään ensi vuonna.

– Itse pidin yliaikaisten opiskelijoiden vertaisryhmää äärimmäisen tärkeänä, en itse olisi ilman tätä edennyt opinnoissani. Ryhmässä oli todella hyvä henki ja tsemppi, sai uusia ideoita ja voimaa jatkaa opintoja loppuun saakka.

– Kun postista tuli kirje, jossa kysyttiin halukkuutta osallistua tällaiseen ryhmään, tajusin heti, että tässä on viimeinen mahdollisuuteni. Ilmoitin halukkuudestani osallistua ja toivoin, että tämä auttaisi minua viimeiseen ryppistykseen koulun suhteen. Tapaamisista oli todellakin apua, ainakin minulle henkilökohtaisesti. Tilanne on nyt se, että opinnäytetyö on kasassa ja seminaariesitys on tätä kirjoittaessa neljän päivän päästä. Olo on mahtava!

Myös opiskelijoiden kokemus vertaisryhmästä, ”viidennestä luokasta” oli siis erittäin positiivinen. Opiskelijat mm. mainitsivat päässeensä uudelleen kiinni opintoihin ryhmän avulla tilanteessa, jossa toivo oli jo lähes mennyt. Ryhmässä opinnot myös selkiytyivät, opiskelija koki saavansa ajanhallintataitoja, ja ryhmä muistutti opinnoista säännöllisesti. Myös vertaistuen ja kokemusten jakamisen opiskelijat mainitsivat positiivisena asiana, samoin ryhmän hyvän ja kannustavan hengen.

2.1 eXpertia etapin vetäjän näkökulmasta

Petriina Vuorinen

OLEN TOIMINUT useamman vuoden vastuututorina ensimmäisen lukuvuoden viimeisessä etapissa, etappi neljässä, jossa aihepiirinä on yrityksen yhteiskunnallinen toimintaympäristö. Vastuututorin kannalta pitää paikkansa vanha sanonta: hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Hyvä etukäteissuunnittelu yhdessä muiden etapin tuutoreiden, opettajien ja informaattikon kanssa varmistaa etapin sujumisen ilman ongelmia. Edellisen etapin ja edellisvuoden vastaavan etapin palautteiden huomioon ottaminen ja etapin kehittäminen niiden pohjalta on opintojaksoiden kehittämisen kannalta tärkeää.

Vastuututorin tehtävä alkaa oikeastaan jo edellisen lukuvuoden puolella ennen opettajien vapaajakson alkua. Siinä vaiheessa tehdään työaikasunnitelmat seuraavaksi lukuvuodeksi, ja silloin pitäisi jo olla valmiina suunnitelma, kuinka monta triggeriä etapissa on, kuinka monta asiantuntijaluentoa ja mistä aiheista, kuinka monta harjoitustuntia jne. Tarkempi aikataulu etapista pitää olla valmiina pari kuukautta ennen etapin alkamista, kun lukujärjestykset julkaistaan. Toteutussuunnitelman tekeminen opintojaksosta kuuluu myös vastuututorille.

Etappi, jossa olen vastuututorina, alkaa maaliskuun alkupuolella ja kestää toukokuulle. Ajanjaksolle osuvat sekä pääsiäinen että vappu, jotka vaikuttavat viikkosuunnitelman tekoon. Yritän suunnitella sisällön kuormitukseltaan mahdollisimman tasaiseksi, mutta työmäärän kasaantumista etapin loppuun on vaikea välttää. Teen suunnitelman viikkotasolla, jonka jälkeen lukujärjestyksen tekijä vie suunnitelman päivätasolle. Etapin työelämäyhteys tulee EU-hankkeen kautta. Opiskelijat ideoivat jollekin yritykselle tai yhteisölle EU-hankkeen.

Ennen etapin alkua vastuututori kutsuu koolle kaikki kyseisen etapin tuutorit sekä etappiin osallistuvat opettajat ja informaattikon. Tapaamisessa käydään läpi etapin sisältö ja aikataulutus. Tällöin sovi- taan yhteisistä pelisäännöistä, arvioinnista, triggerien sisällöstä, alus-

tavasti lehtikeskustelun aiheista yms. Informaatikon kanssa sovitaan, mitkä ovat vaadittavat lähteet kussakin triggerissä ja miten tiedonhankinnan tunnit linkitetään etapin aiheisiin. Vastuutuutori tekee opiskelijoiden ryhmäjaon ja jakaa ryhmille tuutorit sekä tilat. Hän huolehtii myös opiskelijoiden tiedon saannista, jos on jo ennen etapin alkua tiedotettavia asioita, kuten esimerkiksi kirjatentti heti etapin alussa. Vastuutuutorin tehtäviin kuuluu myös uuden kurssialustan tekeminen Moodleen tai vanhan päivittäminen.

Heti etapin alussa vastuutuutori pitää opiskelijoille infotilaisuuden, jossa käydään läpi etapin aikataulu, sisältö, arviointi, ryhmäjaako yms. Koko etapin ajan tuutorit ja mahdollisesti myös informaattikko kokoontuvat viikoittain vastuutuutorin johdolla. Palaverissa käydään läpi viikon triggeriaihetta ja tapahtumia, sovitaan vaadittavista lähteistä ja käytänteistä, sovitaan mahdollisesta lehtikeskustelun aiheesta ja keskustellaan esiin nousseista asioista. Etapin onnistumisen kannalta tuutoreiden viikoittaiset palaverit ovat erittäin tärkeitä. Palaverissa voidaan yhdessä sopia toimintatavat ja -säännöt. Näin tieto on kaikilla tuutoreilla samanlaisena ja vältytään siltä, että toinen tuutoriryhmä saa erilaisia ohjeita kuin toinen, mikä aiheuttaa opiskelijoiden keskuudessa hämmennystä ja epäselvyyttä. Samalla varmistetaan myös se, että kaikkia kohdellaan tasaveroisesti. Palaverissa voidaan keskustella ja reagoida nopeasti, jos jokin järjestely ei toimi. Ongelmaksi on kuitenkin välillä muodostunut se, että aina tuutorien lukujärjestyksistä ei tahdo löytyä palaveriaikaa, joka sopisi kaikille. Vastuutuutorin tehtäviin kuuluu myös varmistaa, että jokaiseen avausistuntoon on triggeri. Hän huolehtii lisäksi asioiden tiedottamisesta opiskelijoille ja pitää Moodleen ajan tasalla koko etapin ajan.

Etapin lopussa vastuutuutori kokoaa triggeritenttin pyytämällä asiantuntijaluentojen opettajilta koekysymykset ja valvoo tentin. Etapin arviointi muodostuu useista eri osasuorituksista ja kokonaisarvi-

oinnin tekeminen on vastuutuutorin tehtävä. Käytännössä arviointien kokoaminen tapahtuu yleensä Excelin avulla. Excelliin kootaan kaikki osasuoritukset. Kun kaikki osasuoritukset on hyväksytysti suoritettu, vastuutuutori merkitsee opintojakson arvosanan Winhaan. Etapin lopussa vastuutuutori huolehtii myös opintojaksopalautteen keräämisestä sekä siihen vastaamisesta. Etappi neljässä olen kerännyt palautteen sähköisesti opintojaksopalautejärjestelmän kautta, ja sen jälkeen olen pitänyt opiskelijoille palautetilaisuuden, jossa annettua palautetta on käyty yhdessä keskustellen läpi. Etapin päättymisen jälkeen vastuutuutorin tehtäviin kuuluu vielä mahdollisista uusintatenteistä huolehtiminen eli tenttikysymysten kerääminen opettajilta sekä tentin jälkeen tenttitulosten yhteen kerääminen ja arvosanojen merkitseminen Winhaan.

2.2 Verkkotuutorointia yli rajojen

Maija Haaramo

Ensimmäiset kokemukseni verkon hyväksikäytöstä opetuksessa sain Moodlesta, jossa kaikkiin opetuskokonaisuuksiin liittyvä materiaali ja vuorovaikutuksen kanavat aluksi sijaitsivat. Moodlen (nykyisin TAMKissa käytössä nimellä Tabula) kurssipohjaan syötimme kurssimateriaalit ja siellä oleville keskustelualueille tai tehtäväalueille opiskelijat palauttivat tehtävänsä. Toiminta perustui siis asynkroniseen eli eriaikaiseen vuorovaikutukseen.

Aivan uusi aluevaltaus oli Adobe Connect Pron (ACP) eli synkroniseen, samanaikaiseen vuorovaikutukseen perustuvan PC-videoneuvotteluohjelmiston käyttöönotto TAMKissa. Se mahdollisti ääni-, kuva- ja tauluympäristön samanaikaisen käytön verkon yli. Opiskelijat saattoivat ottaa omilta kotikoneiltaan yhteyden antamaani verkkosoitteeseen ja ilman ohjelmistolatauksia päästä mukaan ryhmän vuorovaikutustilanteeseen keskustelemaan ja itse tuottamaan vaikka tekstimateriaalia.

Melko pian ensimmäisten kokeilujen jälkeen olen lähtenyt systemaattisesti tarjoamaan mahdollisimman paljon opetustani ja ohjaustehtäviäni verkon yli ACP:n kautta. Vapaasti valittavia englannikielisiä johtamisen kurseja on tarjolla verkossa sekä omille että muiden ammattikorkeakoulujen opiskelijoille. Verkko-opetuksena toteutan myös osaltani Keskon ja TAMKin yhteistyönä tarjottavaa Kauppiasyrittäjyysskursseja. Tällä kurssilla tehtäväni rajoittuu opiskelijoiden tehtävien arviointiin ja yhteydenpitoon opiskelijoihin. Käytän ACP:a apuna myös opiskelijoiden opinnäytetöiden ohjauksessa, kun opiskelija asuu kaukana eikä esim. työssäolonsa takia pääse käymään koululla.

eXpertia-opintojen perustana olevan ongelmaperustaisen oppimisen siirtäminen verkkoon käy ACP:n välityksellä helposti. Yksi opettaja voi verkossa ACP:n pienryhmäjoon avulla ohjailta useamman pienryhmän toimintaa. Verkko-PBL:nä toteutuvat esimerkiksi molemmat johtamistaidon opintokurssini. Käytännössä verkko-PBL

toteutuu siten, että ryhmämme (noin 20 opiskelijaa) kokoontuu aluksi yhdessä ACP:hon ja esitän opiskelijoille triggerin kuvana, luentona, videona tai tekstinä. Sen jälkeen opiskelijat tekevät joko isona ryhmänä tai viime aikoina pienryhmiin jaettuna avauksen taulutyökälulla. Opettajana voin seurata avauksen kulkua omalta koneeltani ja vieraila pienryhmissä kommentoimassa, jos tarvetta ilmenee.

Kun oppimistehtävät on selvitetty, opiskelijat etsivät tietoa viikon ajan kirjastosta, E-kirjastosta tai E-lehdistä, haastattelemalla yrityksissä tai E-tietokannoista (esim. Emerald). Opiskelijoiden käytössä on myös luentoni aiheesta joko Tabulassa Power Pointeina tai linkkinä ACP:ssä sijaitsevaan luentonauhoitteeseen. Tiedonhaun jälkeen opiskelijat kirjoittavat Tabulaan keskustelupalstalle pienen esseen lähdeviitteineen tiedonhakuunsa perustuen. Kun opiskelijat seuraavalla viikolla tulevat ACP:hon, he purkavat tehtävän keskustellen pienryhmissä ja tekemällä lopuksi ryhmässään mind-mapin ACP:n taululle. Opettajana voin jälleen seurata pienryhmiä omalta koneeltani ja kommentoida keskustelua. Opiskelijat pitävät kurssin aikana myös esityksiä kurssin aiheista ACP:lla toisilleen käyttäen ACP:n taulua apuna esittäessään diaesityksiään. Verkkotentitkin ovat mahdollisia, jolloin opiskelijan ei tarvitse tenttiäkään varten matkustaa minnekään.

Verkko-opintojen hyötynä näkisin sen, että opiskelijat voivat osallistua opetukseen myös iltaisin, sillä pidän joitakin ryhmäkokoontumisia alkuillasta. Myös vaihdossa olevat omat opiskelijamme voivat osallistua tähän opetukseen samoin kuin tilapäisesti ulkomailla olevat vaihto-opiskelijamme. ACP:n toiminta on testattu lähes kaikkialle maailmaan, eli opiskelija voi kertoa olevansa parasta aikaa toisella puolella maapalloa ja silti TAMKin kurssilla.

Verkossa tuutorointi eroaa face-to-face -tuutoroinnista siinä, että opiskelijat eivät ole fyysisesti paikalla. Kommunikointi on pakostakin rajoittunutta. Keskusteluyhteys on vain tunnin pituisissa tutoriaaleissa ACP:ssa kerran viikossa. Loppu kommunikointi tapahtuu kirjallisesti. Iso osa tuutorin ajasta menee opiskelijoiden tiedonhaun seuraamiseen ja ohjaamiseen hyvillä tiedon lähteille. Itse tutoriaalissa seurataan avausvaiheessa oppimistehtävän syntymistä ja tarpeen vaatiessa

ohjataan siinä. Purussa kommentoidaan keskusteluja, mikäli havaitaan väärinymmärryksiä. Tärkeää on antaa joka vaiheessa kannustavaa ja motivoivaa palautetta. On huomioitava positiivisesti esimerkiksi arvokkaita lähteitä ansiokkaasti käyttänyt opiskelija. Opiskelijoiden valmiudet keskustella englanniksi ovat eritasoisia. Tässä varmasti auttaa se, ettei myöskään opettaja puhu englantia äidinkielenään. Erehtyminen on sallittua, ja siitä huolimatta tulee ymmärretyksi.

Osalle opiskelijoista tällainen opiskelu on täysin uutta. Joskus ongelmia tulee niiden opiskelijoiden oppilaitosten kanssa, joissa opiskelu vielä perustuu ulkolukuun. Tällöin koulu ei esimerkiksi hyväksy verkkokurssia suorituksesi. Yleensä kaikki opiskelijat oppivat nopeasti toimimaan tehokkaasti verkossa. Verkkokursseille hakeutuvat opiskelijat, jotka pitävät verkon yli tapahtuvasta itseohjautuvuutta vaativasta opiskelusta. Yleinen yllätyksen aihe kurssileni tuleville opiskelijoille on se, että verkossa he tapaavatkin opettajan itsensä eikä vain tämän laatimaa materiaalia.

Lähes kaikki palaute kurseistani on ollut positiivista. Opiskelijat ovat esimerkiksi pitäneet siitä, että ovat voineet keskittyä heitä kiinnostaviin lähteisiin, toimia verkossa sekä keskustella eri puolilta maailmaa tulevien opiskelijoiden kanssa heitä kiinnostavista kysymyksistä jne. Suomalaiset opiskelijat, jotka ovat tottuneet tällaiseenkin opiskeluun, löytävät siitä myös parannettavaa. He kokevat muun muassa, että ohjausta on liikaa tai kurssille voitaisiin kytkeä mukaan yrityksiä. Hyvä niin, sillä palaute auttaa kehittämään kurssia. Ulkomaalaiset opiskelijat toivovat tällaisia kursseja omaan kouluunsa. Useat heistä ovat erittäin aktiivisia ja kertovat, etteivät minkään kurssin yhteydessä aikaisemmin ole tutustuneet yhtä laajasti alan tieteelliseen ja käytäntöä käsittelevään kirjallisuuteen. He ovat kertoneet tietävänsä nyt, missä kehitys alalla juuri tällä hetkellä kulkee. Tähän yhden opettajan resursseilla ei päästäisi face-to-face -opetuksessa. Toki kaikki opiskelijat eivät yllä tähän, mutta verkossa toimittaessa niillä, jotka todella haluavat opiskella, ei ole mitään rajoja. Kaikki tasokas tieto on saavutettavissa. Aika moni kertoo myös oppineensa puolustamaan ja perustelemaan näkemyksiään kriittisessä purkukeskustelussa.

2.3 Asiantuntemuksen jakamista yli oppilaitosrajojen

Eija Lähteenmäki

Artikkeli perustuu Eija Lähteenmäen tekemiin Ikaalisten kauppaoppilaitoksen lehtorien Ilkka Lampilan ja Timo Lehonoksan haastatteluihin. Molemmat lehtorit ovat osallistuneet myös eXpertia-opetukseen.

Koko olemassaolonsa ajan eXpertia on hyödyntänyt asiantuntijoita yli oppilaitosrajojen. Ikaalisten kauppaoppilaitoksen matematiikan lehtori Ilkka Lampila ja oikeusopin ja työoikeuden lehtori Timo Lehonoka ovat olleet mukana kehittämässä eXpertiaa sen alkumetreiltä saakka.

Ilkka Lampila on toiminut eXpertiaassa etapin 2 vastuupettajana ja eri etapin tuutorina, mutta myös perinteisemmässä opettajan roolissa pitäessään PBL-työskentelyyn linkittyviä tilastotiedon teoria- ja laskuharjoitustunteja. Lampila toteaaakin, että myös numeerista tietoa sisältäviä asioita ja ongelmia voidaan mainiosti lähestyä PBL:n keinoin.

Talousmatematiikan opetuksessa ei Lampilan mukaan ole käytetty PBL:ää, vaan se on edennyt omina harjoitustunteinaan. Sen sijaan tilastotiedon opettaminen eXpertia-ympäristössä on toiminut hyvin. Etapissa 2 yhden triggerin aiheena on ollut tilastotiedon esittäminen. Triggerin tarkoituksena on ollut synnyttää keskustelua tilastotiedosta, tilastollisen tiedon esittämisen välineistä sekä yleensäkin keinoista välittää haluttua tietoa. Keskiössä on ollut nimenomaan graafinen esittäminen.

Tilastotiedon asioiden opiskelun ensimmäisenä vaiheena ovat olleet perinteiset oppitunnit, joilla on käyty lävitse tilastoihin liittyvä teoria ja joilla on tehty laskuharjoituksia totuttuun tapaan. Triggerissä asian käsittelyä on jatkettu siitä, mihin harjoitustunneilla on päästy. Triggerinä on toiminut ote kuvitteellisen yrityksen vuosikertomuksesta. Otteeseen sisältyy kuvaajia, numerotietoa ja laskelmia. Kaikki nämä taulukot ja kuvat esittävät tietoa puutteellisesti ja antavat näin harhaanjohtavan kuvan yrityksen tilanteesta. Ne sisältävät tarpeetonta koristelua ja muita elementtejä, jotka näyttävät hyvältä mutta häiritsevät luettavuutta. Opiskelijoiden tulisi tämän aineiston pohjalta

muotoilla oppimistehtävä, jossa tarkoituksena on selvittää, mikä tieto on tarpeellista ja miten sitä voitaisiin esittää oikein ja tarkoituksenmukaisesti. Konkreettisena tavoitteena on ollut, että ryhmä tekee tästä annetusta aineistosta uuden esityksen oppimiensa ”oikeiden periaatteiden” mukaisesti. Triggerin avauksen jälkeen opiskelijoilla on Lampilan pitämä asiantuntijaluento, jolla kerrotaan, mikä tieto voisi olla tarpeellista ja miten sitä voisi esittää.

Lampila toteaa, että tilastoihteista triggeriä haluttiin alun perin pelkästään kokeilla; haluttiin nähdä, toimisiko se etappi 2:ssa. Se, että opiskelijat ovat voineet pohtia yrityksen lukuja tiedon välittämisen ja välittymisen näkökulmasta, on tuonut tilastoasioiden käsittelyyn uuden tason. Perinteiset teoriatunnit, tutoriaalityöskentely ja asiantuntijaluento ovat monipuolistaneet tilastotiedon käsittelyä ja syventäneet opiskelijoiden ymmärrystä. Näin ollen triggeri on osoittautunut toimivaksi ja se on haluttu säilyttää osana etappia.

Lampila on toiminut eXpertiassa etapin 2 vastuuolettajana. Vastuuolettajan roolissa hän on miettinyt etapin kokonaisuutta: suunnitellut yhteistyössä muiden etapin olettajien kanssa vaihtelevia työtapoja ja kantanut vastuun siitä, että kaikki OPSin määrittelemät tavoitteet ja sisällöt tulevat käsiteltyä. Vastuuolettajan työtehtäviin kuuluvat myös triggeriaiheet ja triggereiden järjestyksestä päättäminen sekä tuutor-palaverien vetäminen. Tuutor-palaverien tarkoituksena on toimia tiedottamisen foorumina ja mahdollistaa tuutoreiden keskinäinen kokemusten vaihto. Palavereissa tuutorit esimerkiksi saavat ajantasaisen tiedon mahdollisista opiskelijoita askarruttavista asioista. Näin tuutorit osaavat omista ryhmissään välittömästi tarttua epävarmuutta aiheuttaviin tai tarkennusta vaativiin aiheisiin. Vastuuolettaja vastaa myös etapin yleisistä linjauksista. Jos niitä muutetaan, vastuuolettaja tiedottaa muutoksista. Myös etapin kirjallisuuden määrittäminen ja ajan tasalla pitäminen kuuluvat vastuuolettajalle. Lampila on koostanut etapin 2 tentit asiantuntijaopettajien avustuksella. Asiantuntijaopettajat ovat hoitaneet omien osuuksiensa osalta tenttien korjauksen ja arvioinnin, mutta vastuuolettaja on ylläpitänyt osa-arviointeja ja arviointikokonaisuuksia.

Lampilan vastuuetappi 2 on alkanut kirjatentillä, johon valmistautuminen antaa opiskelijoille riittävät pohjatiedot triggeriä varten. Triggeriä on neljä, eli periodin kestävän etapin jokaiselle viikolle ei ole triggeriä. Tutoriaalien, harjoitustuntien ja asiantuntijaluentojen lisäksi etappiin on sisältynyt yrityskäynti, jota on hyödynnetty puheviestinnän esitysten pohjana. Etappi on päättynyt lopputenttiin.

Lampila on vastannut edellä mainitusta etapista koko eXpertian ajan. Etapin toteutusta on pyritty vuosien mittaan kehittämään tavoitteita paremmin vastaavaksi. Muun muassa arvioinnin kohteita on selkiytetty: viime vuosina on arvioitu isompia kokonaisuuksia kuin aluksi ja arviointia ylipäätään on yksinkertaistettu. Uutena sisältönä etappiin on tullut yrityselämän edustajien kanssa toteutettavan verkostoitumispäivän suunnittelu ja järjestäminen. Lampila toteaa, että etapin muita osia on ollut tarpeen sopeuttaa, jotta verkostoitumispäivä saataisiin luontevaksi osaksi kokonaisuutta. Lampilan mukaan uusien toimintojen tuominen etappiin on haasteellista siksi, että niihin tarvittava aika on jostakin muusta pois. Opiskelijoiden oppimisen varmistamiseksi tietyt peruselementit pitäisi kuitenkin voida säilyttää. Toisaalta verkostoitumispäivän järjestelyihin liittyvä tehtävä on ilman muuta hyödyllinen. Toistaiseksi ei ole ollut muutakaan tapaa opiskella asioita, joita tapahtuman järjestämisen myötä voi oppia. Lampila kiteyttää, että itse tekemistä ei voi kirjoista eikä tenttein opettaa.

Lampila näkee eXpertian ongelmana opiskelutavan, joka ei välttämättä sovi kaikille. Kaikki eivät pidä ryhmässä opiskelemisesta. Ryhmä taas ei hyödy millään tavalla opiskelijasta, joka ei saa jaettua oman työnsä tuloksia muille. Tutoriaalityöskentelyssä näkyvää on vain työ, joka tuodaan ulos tutoriaalissa. Niin ikään eXpertian parhaat puolet liittyvät Lampilan näkemyksen mukaan ryhmätyötaitoihin: opiskelijat oppivat toimimaan ryhmänä ja ottavat vastuuta itsestään ja ryhmästä. Suurimmalla osalla opiskelijoista myös esiintymisrohkeus ja -taito paranevat tutoriaalityöskentelyn myötä.

Timo Lehonoksa ehti toimia useana vuonna tuutorina etapeissa 1 ja 2. Aivan viime vuosina hän on ollut kyseisissä etapeissa pelkäs-

tään asiantuntijaluennoitsijana aiheinaan työsopimus ja yritysmuodot. Etapissa 3 hän on pitänyt kauppaoikeuden luentoja. Työsopimuksesta samoin kuin kauppaoikeudesta on ollut triggeritenteissä osiot, jotka Lehonoksa on lukenut ja arvioinut.

Lehonoksalla on eXpertiasta sekä kielteisiä että myönteisiä kokemuksia. Opetusmenetelmien kehitykseen viitaten hän toteaa, että perinteinen opettajaohjoinen opetustyyli on kaiketi mennyttä aikaa. Perinteisessä systeemissä olisi kuitenkin paljon säilyttämisen arvoista. Lehonoksa kertoo olleensa eXpertian alkuajoista saakka sitä mieltä, että jokaisesta oppiaineesta olisi ensin hyvä olla peruskurssi, jolla varmistettaisiin riittävä osaamisen taso. Nyt opiskelijat eivät monissa keskeisissä asioissa pääse pintaa syvemmälle. Aikaa menee varsin paljon esimerkiksi tietotekniikan käytön opetteluun, jolloin asiasisällöt kärsivät.

Lehonoksan on pitänyt erityisesti etapista 3, jossa hän on toiminut kauppaoikeuden luennoitsijana. Hän kuitenkin pahoittelee sitä, että luentoihin varatun, varsin pienen tuntimäärän vuoksi asiasisältö on jäänyt kovin suppeaksi. Varsinkin luentosarjan alussa luennot ovat edenneet mahdollisuuksien mukaan triggeriaiheittain. Kuluttajansuoja on ollut luentojen yksi tärkeä sisältö. Sen lisäksi kurssilla on käsitelty markkinoinnin kilpailukeinoja juridiikan näkökulmasta. Luentojen sisältöjen painotukset ovat vaihdelleet hieman etapin kokonaisuuden painotusten mukaan.

Sekä tilastotieteen että juridiikan opiskelu onnistuu siis myös osana eXpertia-ympäristöä. Erilaisia rajapintoja hyödyntämällä perinteisempi luentomuotoinen opetus saadaan nivellettyä luontevasti triggereiden aiheisiin. Olennaista laadukkaan ja toimivan lopputuloksen kannalta on, että kokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutukseen saadaan valjastettua parhaat saatavilla olevat asiantuntijat. Ikaalisissa tehty työ on osoittanut, että opettajien keskinäinen yhteistyö ja asiantuntijuuden jakaminen toimivat saumattomasti yli oppilaitosrajojen.

2.4 Ei opettajaksi, vaan tuutoriksi!

Tiina Wickman-Viitala

Aloitin opettajan uralla syksyllä 2007 PIRAMKin lkaalisten toimipisteessä. Koko koulutustoimiala oli minulle täysin tuntematonta, olihan mm. ammattikorkeakoulut perustettu vasta omien opiskeluvuosien jälkeen, enkä ollut seurannut korkeakoulutuksen kehitysmuutoksia.

Lukujärjestys sentään oli sanana tuttu, ja sellaisen sainkin pian eteeni. Osa lukujärjestyksestä tuntui järkeenkäyvältä, kun otsikoissa oli selkeästi kirjanpitoa tai taloushallinnon atk-ohjelmia, mutta etapit ja triggerit, tutoriaalit ja check pointit eivät sanoneet mitään. Eräälle opettajakollegalleni oli annettu tehtäväksi perehdyttää minua tähän eXpertia-työskentelyyn.

Yritin saada selvää syklistä, tutoriaalista ja rooleista, ja muistan selvästi, kuinka ajattelin, että on tämä opiskelu muuttunut sitten 80-luvun. Olisipa meidänkin aikana ollut tällaista! Olin aluksi siinä käsityksessä, että kaikissa ammattikorkeakouluissa käytetään eXpertiaa. Vasta keväämmällä havaitsin, että tämä eXpertia olikin lkaalisissa kehitetty oppimisympäristö, joka oli ollut ennen minun tuloani vasta muutaman lukuvuoden käytössä. Muutkin olivat siis ottamassa käyttöön jotakin uutta ja ainutkertaista opetuksen saralla.

Muistan ensimmäiseen tutoriaali-istuntooni mennessäni, että toiset opettajat tsemppasivat hyvin ja sanoivat opiskelijoiden kyllä tietävän, miten istunto hoituu. Näinhän siinä kävikin, ja saimme sitten avattua purettua vanhan ja avattua uuden triggerin.

Minulle jäi sellainen tuntuma, että opiskelijat oppivat uuden työskentelytavan ehkä helpommin kuin me opettajat, sillä heille tutoriaalit olivat tervetullutta vaihtoehtoa perusluentotunteihin verrattuna. Opettajalle tuutorin roolin ottaminen oli jossain määrin haasteellista. Samalla, kun pidin tutoriaaleja, minulla oli myös tavallisia tunteja mm. kirjanpidosta. Niiden aikana oli monesti tyypillisenä huolena, ehditäänkö nyt kaikki mielestäni tärkeät asiat käydä läpi. eXpertia-opettajana on luotettava opiskelijoiden omaan innostukseen ja kykyyn hakea

juuri heille itselleen sopivaa ja tarkoituksenmukaista tietoa ns. itsenäisen tiedonhaun jaksojen aikana. Minun on siis opettajan roolissa luovuttava yrityksestä listata ja luetteloida kaikki opettajan mielestä tärkeimmät asiat. Oleellisinta oli juuri havaita ero, että vaikka opettaja ei luovu tietyistä auktoriteetistaan valvoa ja seurata tutoriaali-istuntoja sekä triggerin avauksia ja purkuja, täytyy opiskelijoille jättää mahdollisuus löytää itse tarvitsemaansa tietoa ja jakaa sitä ryhmässään purkuistuntojen aikana. Sitä kautta opiskelija saa onnistumisen ja oppimisen kokemuksia.

Seuraavana lukuvuonna minulla oli mahdollisuus osallistua Tampereen yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan Eduta-instituutin järjestämään PBL-koulutukseen. Tämä kuuden opintopisteen laajuisen kokonaisuus oli erinomaisen antoisa nimenomaan siinä mielessä, että sain tuutorin kokemukseni oheen kokemuksen oppijana PBL-tiimissä. Opiskelimme siis PBL-teoriaa PBL-menetelmällä! Lähipäivien harjoituksista saimme Edutan opettajilta erinomaisia malleja ja ideoita ryhmätöiden ja tuutorien suunnittelupalavereiden toteuttamiseen. Minulle konkretisoitui selvemmin opiskelijan näkökulma osallistumisesta istuntoihin. Kurssin muilta kollegoilta sain kuulla kokemuksia opiskelijoiden osallistamisesta. Annetut oppimistehtävät, verkkokeskustelut ja esseiden kirjoittaminen PBL-syklin itsenäisessä tiedonhaun vaiheessa syvensivät erityisesti PBL-syklin teoreettista ymmärtämistä. Lähipäivinä käydyt keskustelut antoivat pohjaa pohtia omaa lähestymistapa ohjaukseen ja oppimiseen. Suosittelenkin kaikille tuutoreina toimiville osallistumista jossain vaiheessa myös itse jonkun substanssin ympärille toteutettaviin PBL-opintoihin, jotta molemmat roolit tulevat ohjaavalle opettajalle oman kokemuksen kautta koetuiksi.

2.5 Miten voin kehittyä tuutorina? Suomen kielen ja viestinnän opettajasta liiketalouden etapin tuutoriksi

Eija Lähteenmäki

Olen toiminut äidinkielen tai suomen kielen ja viestinnän opettajana noin 15 vuotta. Vuodet ovat olleet muutoksen aikaa monin tavoin. Ensinnäkin niihin mahtuu useita oppilaitoksia ja näin ollen monenlaisia työtehtäviä sekä opiskelijoita. Toiseksi oma ammattitaito ja ammatillinen identiteetti ovat olleet koko ajan liikkeessä – toivottavasti kohti parempaa. Tämänhetkiset ja tulevat haasteet liittyvät opettajan roolin laajentamiseen. Perinteisen tiedon jakajan roolin tilalle pitäisi pystyä omaksumaan oppimisen ohjaajan rooli. Viime lukuvuonna toimin ensimmäistä kertaa tuutorina liiketalouden koulutusohjelman etapissa, jonka otsikkona on *Tuloksellinen asiakkuus*. Minun oli siis muututtava suomen kielen ja viestinnän opettajasta markkinointiaiheisen etapin tuutoriksi. Edellisenä keväänä olin saanut mahdollisuuden osallistua PBL-koulutukseen, joten koin hallitsevani metodin. Pedagogiikkaa suuremmaksi haasteeksi nousikin markkinoinnin opettajan tontille astuminen ja riittävän vakuuttavuuden ja itseluottamuksen saavuttaminen siinä kontekstissa.

Ennen tutoriaalien alkua suurin huolenaiheeni oli oma substanssi-osaamiseni. Olen koulutukseltani äidinkielenopettaja. Olen suorittanut aikoinani myös yo-merkonomin tutkinnon ja liiketalouteen liittyvää ymmärrystä parantaakseni suoritin jonkin aikaa sitten markkinoinnin aineopinnot avoimessa yliopistossa. Kuitenkaan en ollut ennen tuutorointikokemustani koskaan opettanut markkinointia. Pelkäsin opiskelijoiden mahdollisia kysymyksiä, joihin en kenties osaisi vastata. Mietin myös, mitä teen tai sanon, jos vastaan tulee vaikkapa jokin minulle outo käsite. Suomen kielen ja viestinnän opettajana olen tottunut olemaan tunneilla se ”pilkunviilaaja”, joka takertuu yksityiskohtiin. Mielikuva opettajasta kaikkietävänän asiantuntijana istui lujassa, ja pelko siitä, että auktoriteetin voi menettää yhdestä väärästä sanasta, oli todellinen.

Tutoriaali-istunnoissa olin siis aluksi hyvin varuillani substanssin suhteen. Keskustelun asiasisältöön keskittyminen ja sen arviointi veivät suurimman osan huomiostani ja energiastani. Mieltäni kaiheri jatkuvasti huoli siitä, tuliko kaikki tarpeellinen tieto varmasti esille. Samaan aikaan olin helpottunut siitä, ettei kukaan esittänyt ylivoimaisen vaikeita kysymyksiä. Toisinaan keskustelu eteni nautittavan luontevasti ja oli hyvinkin kiinnostavaa. Silloin saatoin hetkittäin unohtaa asiasisällön pakonomaisen kontrolloinnin ja eläytyä aidon uteliaasti kuuntelemaan. Asioista tuli esille minulle täysin uusia puolia. Ryhmässä oli muutamia aktiivisia pohtijoita sekä työelämässä jo mukana olleita, joiden ansiosta aiheisiin saatiin sellaisiakin näkökulmia, joita ei ole mahdollista kirjoista lukea.

Kerta kerralta substanssiosaamiseen liittyvä stressini helpotti. Aloin hyväksyä sen, että tutoriaalissa opettaja ihan oikeasti saa ja voi oppia opiskelijoilta eikä se tee opettajasta huonompaa. Olennaista ei ole yksityiskohtiin takertuminen vaan kokonaisuuksien hallinta ja ohjailu. Uskon, että kyseisen asian sisäistäminen lisäsi avoimuuttani ja rentouttani ja tehosti läsnäoloani tilanteissa. Tästä huolimatta tiedän, että parantaakseni edelleen itseluottamustani tuutorina minun olisi jatkuvasti opiskeltava ja kehitettävä liiketalouteen liittyvää osaamistani, sillä opittavaa on paljon. Substanssin mahdollisimman hyvä hallinta vapauttaa energiaa mm. ryhmädynamiikan valppaampaan seurailmiseen ja ylipäättään parempaan vuorovaikutukseen tutoriaalitalanteissa.

Suomen kielen ja viestinnän opettajan näkökulmasta PBL on kiinnostava ja houkutteleva metodi, koska se pakottaa opiskelijat käyttämään jatkuvasti taitoja – ryhmäviestintätaitoja ja esiintymistaitoja – joita viestinnän tunneilla harjoitellaan. Etapin aikana lähestulkoon jokaisen opiskelijan kohdalla tapahtuikin kehitystä viestintätaidoissa. He oppivat ottamaan puheenvuoron ja rohkaistuivat puhumaan pidempään. He selittivät tarkemmin ja havainnollistivat esimerkein. He kuuntelivat toisiaan ja tulkitsivat toistensa oheisviestintää. He oppivat sopeuttamaan viestintäänsä kuulijoiden mukaan. Suurin osa oppi myös kantamaan vastuuta ryhmän toiminnasta ja tavoitteeseen pääsemisestä. PBL:n käyttö antaa siis luontevan mahdollisuuden harjoi-

tella ja kehittää niitä oheistaitoja, joita jokainen työnantaja nykypäivänä työntekijöiltään vaatii ja joiden hyvästä hallinnasta on etua monilla elämän osa-alueilla.

Myönteisten vaikutusten ohella eXpertia-ympäristössä toimimiseen liittyy myös ongelmia, joita opettaja joutuu pohtimaan omasta ammattietiikastaan käsin. Yksittäisten opiskelijoiden ohjaamisen näkökulmasta haastavimmalta eXpertiasa on tuntunut hiljaisten opiskelijoiden rohkaiseminen mukaan keskusteluun sekä itseluottamusta vahvistavan palautteen antaminen heille. Toisaalta, olen saman haasteen edessä jatkuvasti, oli pedagogiikka mikä tahansa. Kuitenkin PBL:ssä aktiivisuuden vaatimus tulee muihin opetusmenetelmiin verrattuna vahvemmin ulkoapäin. Perinteisemmän opettajajohtoisen opetuksen ollessa kyseessä tuntuu täysin luonnolliselta, että toiset opiskelijat ovat hiljaisempia kuin toiset. Tiettyyn pisteeseen saakka haluaisin antaa opiskelijalle mahdollisuuden valita itse roolinsa ja viestinnän tapansa tunneilla. Lähteehän ihmisen tapa viestiä osin hänen persoonallisuudesta. Tästä huolimatta olen ilman muuta sitä mieltä, että liiketalouden opiskelijan on saatava suunsa auki. Tuntuu kuitenkin hiljaista opiskelijaa ajatellen kohtuuttomalta, että sama korjaava palaute toistuu kerta toisensa jälkeen, ja jos vähäisestä osallistumisesta ei mainita ääneen, se on joka tapauksessa luettavissa arviointilomakkeista. Koska toistuvissa ryhmätilanteissa henkilöstä tulee helposti roolinsa vanki, kynnys oman käyttäytymisen muuttamiseen nousee korjaavasta palautteesta huolimatta – ja osin sen vuoksi – koko ajan.

Mielestäni yksi tuutorin tärkeimmistä tehtävistä ryhmädynamiikan näkökulmasta on pyrkiä ohjailemaan oppimis- ja ryhmätilannetta niin, että ryhmäkokemus vahvistaisi jokaisen ryhmän jäsenen itsetuntoa. Pelkään kuitenkin, että jotkut saattavat kokea eXpertia-ympäristössä toimimisen kiusallisena, jopa nöyryyttävänä tai syyllistävänä. Ryhmädynamiikka on yksi oman oppiaineeni sisältöalue. On kuitenkin aivan eri asia hallita se teoriassa kuin pystyä käytännössä ohjailemaan esimerkiksi ryhmän valtasuhteita niin, että tilanteet olisivat mahdollisimman tasa-arvoisia. Koenkin, että ryhmädynamiikan hienotunteinen ohjailu

ja hiljaisten opiskelijoiden kannustava tukeminen ovat minulle tämän pedagogiikan suurimpia haasteita.

Kehittyminen tuutoriksi ja tuutorina vaatii aikaa ja yhteisöllisyyttä: opiskelua, omien prosessien pohdiskelua ja kokemuksista keskustelua työyhteisön sisällä. Työyhteisön tuki on tärkeä vaikutin siihen, kuinka motivaatio tuutorointiin ja itsensä kehittämiseen tuutorina pysyy yllä. Omiin suomen kielen ja viestinnän opettajan työtehtäviini liiketalouden etapin tuutorointi on tuonut uusia haasteita ja tervetullutta vaihtelua. Ensi keväänä toimin jälleen tuutorina samassa *Tuloksellinen asiakkuus* -etapissa. Olen iloinen siitä, että saan olla mukana tänäkin vuonna.

2.6 Sukellus tuntemattomaan

Taina Matis

Aloitin työskentelyni TAMKin Ikaalisten toimipisteessä syksyllä 2011. Projektioppimisen oppimisympäristöjen kehittämisen jälkeen Hämeen ammattikorkeakoulussa tuntui antoisalta päästä mukaan ongelmaperustaiseen oppimiseen perustuvaan opetukseen tradenomiopiskelijoiden koulutuksessa. Tunsin, että oma opettajuuteni, ohjaajaksi kasvamisen kehityskaari, sai jatkoa ja kehittyä. Ikaalisten opettajatiimi oli tehnyt vuosien ajan erinomaista työtä tradenomikoulutuksen kehittämiseksi ja tekee sitä edelleen. Oli syntynyt eXpertia-oppimisympäristö, johon nyt pääsin ohjaajana mukaan. Mentorinani toimi opettajakollega, idean äiti ja oppimismenetelmän sitkeä kehittäjä. Olin onnekas. Mentorini otti minut oppimistilanteisiin mukaan, kertoi taustoja ja vastaili lukuisiin kysymyksiini ja varmistuksiini. Mari-mekko-vihkoni oli tärkein työvälineeni, sinne olin tarkkaan purkanut auki eri vaiheet, joita tuutoriaali-istunnoissa toteutetaan. Moodlessa oli itsenäistä opiskelua varten kattava tietopankki tuutorin roolista ja menetelmän prosessista. Niitä opiskelin ja toteutin.

Omaa rooliani kuvaa mielestäni ajatus: ohjaaja on sivussa mutta aktiivisesti läsnä. Ohjaan prosessia ja substanssia. Tiedän oppimistavoitteet, joita kohden mennään. Annan opiskelijoille tilaa miettiä ja rakentaa sekä mahdollisuuden mennä myös väärille vesille, mutta tartun ja korjaan, kun on tarve. Ryhmän ja ohjaajan yhteistoiminnan tulee olla luotettavaa ja turvallista. Täten mahdollistetaan kaikkien opiskelijoiden osallistuminen ja oppiminen.

Haastavaa oli oppia olemaan hiljaa, opetella tuntemaan, mikä on oikea hetki tarttua, tehdä kysymyksiä tai tarjota tietoa taikka korjata opiskelijoiden käsityksiä tai sovelluksia. Tuutoriaali-istunnon jälkeen tarkkailija ja ohjaaja antavat palautetta jokaiselle tiimin jäsenelle. Haastavaa oli yrittää antaa aina jotain kannustavaa palautetta ja kuvata sitä, miten opiskelijan kehittymiskaari oli mennyt eteenpäin. Havainnointia tulee tehdä sekä istunnosta että wiki-työskentelystä.

Oman ryhmän tapaaminen edellyttää ohjaajalta huolellista valmistusta. Substanssin kenttä tulee hallita. On hyvä jo etukäteen miettiä arkielämän tuoreita esimerkkejä. Ohjaaja tarkastaa keskustelupalstan ja tiedon tuottamisen foorumeita. Millainen on opiskelijan oppimisen laadullinen taso, pääseekö opiskelija pintaa syvemmälle ja miten hän jakaa oppimaansa muille? Joskus ohjaajan tulee myös ohjeistaa puheenjohtajaa ennen istuntoa. Erityisesti silloin, jos havaitsee, että foorumeilla ei ole käsitelty kaikkia tai oikeita asioita.

Alkuun seurasin Marimekko-vihkoni vuokaaviota. Vähitellen tuli varmuus prosessiin ja sen etenemiseen. Tapaamistuokioiden ammatillisesti ja henkisesti erittäin vaativia. Kolmen tunnin sessiossa tulee olla koko ajan mukana "tuntosarvet pystyssä".

eXpertia on erinomainen tapa oppia ja ohjata, saada opiskelijat aktiivisesti mukaan ja jakamaan oppimaansa keskenään. Sekä opiskelija että ohjaaja saavat oppimistavasta paljon, mikäli kumpikin osapuoli hoitaa roolinsa tunnollisesti.

3.1 Vientirengastoiminnan myötä kansainvälisille avustusmarkkinoille

Sademan Oy, Matti-Pekka Valkamo, toimitusjohtaja

OLIMME INNOISSAMME saatamme yhteydenoton PIRAM-Kista (nykyisin TAMK) koskien vientirenkaan perustamista kohteenaan kansainväliset avustusmarkkinat. Yhteisenä markkinointiponnistuksena oli osallistuminen Aid & Trade 2000 -näyttelyyn kesäkuun alussa New Yorkissa. Opiskelijat hoitaisivat käytännön suunnittelun ja toteutuksen osana opintojaan. Tämä kaikki tuntui hienolta, voisihan pienempikin yritys lähteä kansainvälisille messuille kohtuullisella rahallisella panostuksella. Ennen kaikkea tärkeää oli kuitenkin ajansäästö: opiskelijat hoitaisivat järjestelyt, mainokset

sekä lehtiset ja toimisivat myös esittelijöinä itse näyttelyssä. Nopeasti kokosimme seitsemän pk-yritystä vientirenkaaseen, minkä jälkeen opiskelijat ryhtyivät pienryhmissä perehtymään yrityksiin ja niiden tuotteisiin. Opiskelijat olivat varmasti yhtä innokkaita kuin me yrityksissä.

Toukokuun 27. päivänä 2000 lähdimme kohti New Yorkia, jossa opiskelijat rakensivat suunnitelmien mukaan seuraavan viikon näyttelyosastot. Väkeä kävi näyttelyssä ja opiskelijat hoitivat innostuneesti ja hienosti yritysten tuotteiden esittelyä. Jos tästä projektista ei tullutkaan suoria tilauksia, oli se mitä mieleenpainuvinta kokemus. Nuorten into tehdä ja yrityksen tieto ja taito ovat yhdistettyinä opettava kokonaisuus. Silmäänpistävää oli

opiskelijoiden into ja halu tehdä. Heistä huomasi, että he olivat myös opiskelleet toteuttamia asioita. Lisäksi he olivat ulospäin suuntautuneita ja kielitaitoisia.

Katson nykyisen TAMK, Ikaalisten toimipisteen olleen sangen uraauurtava opetuksessaan jo yli kymmenen vuotta sitten. Vasta nykyään esitetään, että opiskelijoiden tulisi opiskelujen jossain vaiheessa osallistua myös työharjoitteluun. Ikaalisissa tämä tehtiin jo yli kymmenen vuotta sitten.

Sade- ja suoja-asuja julkishallintoon ja yrityksille valmistava kotimainen yritys.

Sadeasut ovat korkeajaksohitsauksella valmistettuja PVC- tai PU-asuja.

Kaikki asut sertifioitu EN 343 mukaan sadeasuiksi myös EN 471-huomiosadeasut.

3.2 Keskolle ja kauppiasyrittäjille oppilaitosyhteistyö on arkipäivää

Heikki Mustila, Ruokakeskon rekrytointipäällikkö

ME KESKOSSA näemme oppilaitosyhteistyön tärkeänä foorumina tavata opiskelijoita ja kertoa heille vähittäiskaupasta ja kauppiasyrittäjyydestä. Olemmekin mukana yhteistyössä monella eri tavalla ja tasolla. Monipuolisen yhteistyön kehittymisen edellytyksenä näemme Keskossa molempia osapuolia aidosti hyödyttävän toiminnan.

Tampereen ammattikorkeakoulun (ent. Pirkanmaan ammattikorkeakoulu) kanssa kontaktimme juontavat parin vuosikymmenen taakse. Vuosittain järjestettävällä Mestariomyjä-tapahtumalla on yhteistyön kehittymiselle ollut merkittävä vaikutus.

Tämän valtakunnallisen tapahtuman rinnalle on vähitellen kehittyneet muita, syvemmän yhteistyön muotoja. Kesko on jo muutaman vuoden ajan ollut mukana tiiviisti TAMKin Ikaalisten toimipisteen liike-talouden opintojen suunnittelussa toimimalla aktiivisesti yritys-yhteistyöryhmässä, jonka tarkoituksena on tuoda yritysmaailman näkemyksiä toimipisteen opintojen suunnitteluun ja toteutukseen.

Vuosittain Kesko tarjoaa yhdessä paikallisten K-kauppiaiden kanssa liiketalouden ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille K-diili-tapahtuman, jossa opiskelijoilla on mahdollisuus tutustua K-ruokakauppaan ja K-kauppiastoimintaan järjestämällä erilaisia markkinointiin liittyviä pieniä tapahtumia K-ruokakauppojen toimeksiannosta (12 kauppa vuosittain). Olemme kokeneet K-diilin luontevaksi ja opiskelijoita inostavaksi tavaksi viestiä kaupan alasta ja kauppiasyrittäjyydestä.

K-diilin tapahtumat liittyvät Ruokakeskon tuottamaan ja ammattikorkeakoulujen käyttöön tarkoitettuun verkko-opintokokonaisuuteen Kauppiasyrittäjyyspolku (KYP). Tämä kaikkiaan 20 opintopisteen laajuinen opintokokonaisuus perehdyttää opiskelijan vähittäiskaupan

Kesko on vähittäiskaupan osaaja, joka tuo kauppajensa kautta elämisen laatua kuluttajien jokaiseen päivään. Keskon ketjutoimintaan kuuluu 2 000 kauppa Pohjoismaissa, Baltiassa, Venäjällä ja Valko-Venäjällä.

toimintaan ja kauppiasyrittäjyyteen. TAMK, Ikaalisissa ovat KYP-opinnot olleet jo usean vuoden ajan opiskelijoille tarjolla vaihtoehtoisena polkuna suorittaa osa opintoja.

Keskolle oppilaitosyhteistyö on yksi tärkeä keino varmistaa oma tuleva menestyksemme. Kesko on kaupan alan yritys, ja luonnollisesti tavoittelemme menestystä. Ilman päteviä osaajia se ei ole mahdollista. Oppilaitosyhteistyön kautta saamme kontaktin opiskelijoihin, tulevaisuuden tekijöihin jo varhain. Kilpailu rekrytoinnissa hyvistä ja motivoituneista ihmisistä yrityksiin on koventunut, jätämä trendi tulee varmasti jatkumaan. Lisäksi koemme hyödyllisenä ja tärkeänä käydä vuoropuhelua liiketalouden opetusta tarjoavan ammattikorkeakoulun kanssa ja saada mahdollisuus rikastuttaa sekä nykyistä että tulevaa opetuksen sisältöä ja muotoa.

3.3 K-diili Makutori – ystävänpäivätempaus opiskelijatyönä

K-Makutori, Jani Heino, Kauppiasyrittäjä

KYRÖSKOSKEN **K-MAKUTORIN** kauppiana lähdin innolla mukaan, kun Kesko keväällä 2012 tiedusteli kiinnostusta tehdä yhteistyötä TAMK, Ikaalisten opiskelijoiden kanssa. Nuoresta voimasta ja innosta saavat virtaa niin kauppias kuin asiakkaat ja kaupan henkilökuntakin. Lisäksi opiskelijoiden ennakkoluulottomasti ja innovatiivisesti järjestämä ystävänpäivän tempaus toi myös kaivattua lisäväriä Kyröskosken hiljaiseen keskustaan.

K-Market Makutori on 2010 Kyröskoskelle avattu päivittäistavarakauppa, joka työllistää kahdeksan kaupan alan ammattilaista kauppiasparin lisäksi.

Alustin projektia opiskelijoiden kanssa kertomalla heille tapahtuman kohdeyleisöstä eli asiakaskunnastamme, toivomuksistamme tapahtuman sisällön suhteen sekä käytössä olevista resursseista tapahtuman järjestämiseen. Toivoimme saavuttavamme tapahtumalla lisää asiakkaita ja luonnollisesti sen myötä lisää kassavirtaa. Opiskelijoilta odotimme tuoreita ajatuksia, positiivisuutta ja rohkeutta tarttua haasteeseen reippaalla otteella.

Yhteistyö opiskelijoiden kanssa sujui mutkattomasti alusta lähtien. Parhaimmillaan saavutimme juuri toivomani sparraus-asetelman, jossa ideat lentelivät vapaasti. Valitsimme niistä parhaat, jotka opiskelijat sitten jalostivat toteutuskelpoisiksi ja meille soveltuviksi. Tuloksena ollut tapahtuma onnistui pienten alkuhankaluuksien jälkeen loistavasti. Huolimatta -25 asteen pakkasesta osallistui järjestettyyn hevosajeluuun runsaasti väkeä, ja kun hattarakonekin suostui pienen lämmittelyn jälkeen vihdoin yhteistyöhön, täytyivät miltei kaikki kävijäodotuksemme ja myyntitavoitteemme.

Olen erittäin tyytyväinen tapahtuman järjestäneisiin opiskelijoihin. Heidän suhtautumisensa projektiin oli yllättävänkin ammattimainen. He olivat päättäneet järjestää kaupалlemme onnistuneet tapahtumaan, ja sen he myös tekivät.

3.4 Markkinatietoa ja ideoita kansainvälistymiseen

Kuitukuu Oy, Susanna Myllymäki, toimitusjohtaja

KUITUKUU OY on koko viisitoistavuotisen olemassaolonsa aikana tehnyt säännöllisesti oppilaitosyhteistyötä. Toisen asteen näyttötutkinnot, harjoittelijoiden työllistäminen sekä muut yhteistyöhankkeet ovat meille olennainen osa toimintaamme. Oppilaitosyhteistyöhön meitä on innoistanut nuorissa syttyvä palo heidän nähdessään oman tuloksensa yrityksen toiminnan kehittämisessä sekä mahdollisuus auttaa opiskelijoita löytämään oma alansa hankkeiden avulla.

TAMK, Ikaalisten liiketalouden kanssa aloitimme yhteistyön kansainvälistymiseen liittyvällä projektilla. Yhteydenotto hankkeesta tuli juuri sopivaan aikaan pohtiessamme kansainvälistymisen suuntaa. Jo olemassa olevat kontaktit Saksaan saivat markkinat tuntumaan kiinnostavilta, ja Finpron

Kuitukuu on voimakkaasti kasvava pirkanmaalainen painotalo, jonka päätuotteena on ekologinen keittiöliina, kotoisammin tiskirätti. Kuitukuu valmistaa laajaa omaa mallistoa mutta tekee asiakastöitä erilaisille muotoilijoille, yrityksille ja yhdistyksille.

tarjoaman yleisen materiaalin lisäksi toivoimme opiskelijoiden voivan hankkia meille syvemmälle menevää markkinatietoa.

Hankkeessa oli mukana yhteensä kymmenen opiskelijaa, jotka etsivät pienryhmissä tietoa Saksan markkinoista antamieni ohjeistusten mukaan. Hankkeen onnistumiselle keskeistä oli mielestäni perusteellinen etukäteissuunnittelu hankkeen toteutuksesta yhteistyössä ohjaajan kanssa, opiskelijoiden kanssa käyty yrityksen esittely- ja toimeksiantotapaaminen sekä opiskelijaryhmien ja yrityksen välinen tiivis yhteistyö selvitystyön edetessä.

Yrityksen arjesta nousut autenttinen tiedon tarve herätti opiskelijoissa innon perusteelliseen työhön, mikä näkyi parhaimmillaan raporttien analyttisyydessä, yrityksen tarpeen huomioivassa lähestymistavassa sekä niiden sisältämässä erittäin yksityiskohtaisessa markkinatiedossa. Hyödynsimme raporteista saatuja kontaktitietoja mm. etukäteismarkkinoinnissamme lähtiessämme etabloitumaan Saksan markkinoille.

eXpertia-opiskelijoiden kanssa yhteistyö sujui joustavasti ja helposti. Nuorten tapa katsoa maailmaa ja kyky nähdä asiat eri näkökulmasta antavat yritykselle aivan uudenlaisen lähtökohdan toimintansa suunniteluun ja toteutukseen. Jatkamme edelleen yhteistyötä TAMK, Ikaalisten liiketalouden opiskelijoiden kanssa erilaisten kansainvälistymiseen liittyvien hankkeiden parissa.

3.5 Paikallisyhteistyö pienyrittäjien kanssa osana oppimisen polkua

Kulttuuricampus, Maria Käkelä, projektipäällikkö

KULTTUURICAMPUS ON luovien yrittäjien yhteisö, jossa opitaan yrittäjyyttä. Yrittäjät perustivat Kulttuuricampus osuuskunnan Ikaalisissa marraskuussa 2011. Tavoitteena on, että yhteisön yrittäjät voivat toimia yhteistyössä toteuttaen monialaista osaamista vaativia asiakasprojekteja. Tiimiyrittäjyys mahdollistaa suurempien projektien toteuttamisen nopealla aikataululla.

Kulttuuricampus on Ikaalisissa Omalla Tuvalla toimiva luovien alojen yrittäjien yhteisö ja yrittäjien verkosto.

Ikaalisissa toimiva Kulttuuricampus tekee yhteistyötä seudun oppilaitosten kanssa. Opiskelijat oppivat yrittäjyyttä yhdessä yrittäjien kanssa tehden oikeita asiakasprojekteja. TAMK ja Kulttuuricampus ovat solmineet kumppanuussopimuksen, jonka tavoitteena on kokeilujen kautta rakentaa malleja, miten opiskelijat voivat tiimissä työskentelemällä oppia ja suorittaa opintojaan tekemällä asiakaslähtöisiä projekteja. Tavoitteena on luoda jo opiskeluaikana opiskelijoille tulevaisuuden verkostoja ja työllistymismahdollisuuksia.

Opiskelijat muodostavat oppimistiimin, jossa reflektoidaan projekteissa opittua ja koettua dialogissa. Jokainen opiskelija tekee asiakasprojekteja. Valmentaja valmentaa oppimistiimiä puuttumatta projektien käytännön toimintaan. Jokaisella projektilla on oma organisaationsa ja projektipäällikkö. Opiskelijat hankkivat itse asiakkaat ja niille tehtävät projektit. Ammatillista substanssia sekä yrittäjyyttä opitaan tekemällä projekteja.

Projektien tuloksia arvioi myös asiakas. Jos asiakas on tyytyväinen ja maksaa laskun, on projektin lopputulos onnistunut. Prosessia ja omaa oppimista arvioi opiskelijan itsensä lisäksi koko tiimi ja tiimin valmentaja. Tiimi asettaa itselleen tavoitteet ja jokainen tiimin jäsen on vastuussa siitä, että tiimi pääsee tavoitteisiinsa. Opiskelijat ovat itse vastuussa omasta oppimisestaan.

Tehdessään projekteja opiskelijat näkevät, että ryhmän kanssa yhdessä toimiminen on mukavampaa ja siinä oppii enemmän. Kouluympäristössä on yleensä totuttu ottamaan vastaan valmista tietoa, mutta projektien kautta oppiessaan opiskelijat joutuvat ideoimaan, toimimaan ja johtamaan itse itseään ryhmässä, mikä tuo lisähaastetta. Koulussa opettajat myös yleensä haluavat oikeita vastauksia, mutta tässä tavassa oppia ei oikeita vastauksia ole.

Syksyllä 2011 liiketalouden opinnot TAMKin Ikaalisten toimipisteessä samana vuonna aloittaneet opiskelijat järjestivät projektityönä Kulttuuricampuksen yksivuotissynttärarit sekä TAMKin opiskelijoiden verkostoitumispäivän. Tämä antoi heille mahdollisuuden laittaa ”saappaat saveen” heti opintojensa aluksi.

Verkostoitumispäivän ja synttäreiden oppimisprojekti liittyi tradenomin työelämävalmiudet -teemaan. Sitä suorittaessaan opiskelijat pääsivät oppimaan monia työelämän vaatimia taitoja. Käytännössä projekti toteutettiin tiimeissä. Jokainen opiskelija haki mieleiseensä ryhmään, jolloin opittiin samalla työnhakua.

3.6 Sata-Häme Soi yhteistyössä eXpertian kanssa

Sata-Häme Soi, Sirpa Sippola, toiminnanjohtaja

SATA-HÄME SOI ry on toiminut TAMKIn työelämäyhteistyökumppanina useita vuosia. Yhteistyön lähtökohtana on halu tukea nuorten opiskelua ja positiivisena lisänä yhteistyöstä koitua vastavuoroisuus. Sata-Häme Soi on tarjonnut nuorille todellisia markkinointiin ja kampanjasuunnitteluun liittyviä harjoittelucaseja ja vastaavasti saanut uusia ideoita oman markkinoinnin toteuttamiseen.

Sata-Häme Soi on festivaali, joka on tuottanut jo 40 vuoden ajan kansainvälisen harmonikan ympärille punnottuja elämyksiä Ikaalisissa.

Nuorilta tullut terve kriittisyys ja uudenlaiset näkemykset ovat laittaneet festivaalin järjestäjät pohtimaan omia markkinointitoimpeiteitään sekä niiden taloudellisuutta ja tehokkuutta. Yhteistyöprojekteina on tehty mm. markkinatutkimus Pietarin alueen markkinoista ja toteutettu markkinointikampanja Facebookissa. Opiskelijat ovat suunnitelleet myös harjoitustöinä festivaalille erilaisia markkinointikampanjoita, joita ei tosin ole sellaisenaan toteutettu mutta joista on poimittu uusia ideoita. Sata-Häme Soi on lisäksi tarjonnut nuorille työharjoittelu- ja kesätyöpaikkoja.

3.7 Yrittäjäosaamista Osuuspankista

Antero Sorri, Pankinjohtaja

OSALLISTUMINEN YHTEISKUNTAVASTUUN kantamiseen sekä oman paikkakunnan kehittämiseen ovat tärkeitä peruskiivä Ikaalisten Osuuspankin toiminnassa. Käytännössä tämä on merkinnyt esimerkiksi aktiivista oppilaitosyhteistyötä paikkakunnan eriasteisten oppilaitosten kanssa. Yksi tärkeimmistä yhteistyökumppaneistamme on ollut pitkään Tampereen ammattikorkeakoulun (ent. Pirkanmaan ammattikorkeakoulu) Ikaalisten toimipiste. Lähes kahden vuosikymmenen aikana olemme tehneet yhteistyötä eri muodoissa. Pankissa on ollut useita tradenomiopiskelijoita työharjoittelussa, ja viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana on kolme henkilöä saanut opintojen jälkeen pysyvän työpaikan Ikaalisten Osuuspankista.

Viime vuosien aikana erityisen mieleenpainuvaksi yhteistyön muodoksi on noussut harjoitusyrittäisyhteistyö. OP-pankin edustajat ovat päässeet kertomaan opiskelijoille Op-Pohjola-ryhmästä mahdollisena tulevana työnantajana sekä erilaisista OP:n tarjoamista yritysrahoituksen vaihtoehtoista. Mielenkiintoisinta on kuitenkin ollut yhteistyö opiskelijaryhmien edustamien virtuaaliyritysten kanssa, niiden rahoitusratkaisujen arviointi sekä palautteen antaminen osana "rahoitusneuvottelua".

Harjoitusyritysten kanssa käytyjen luottoneuvottelujen yhteydessä on ollut hyvin mielenkiintoista seurata, miten eri opiskelijat ovat painuneet puheena olevaan yritykseen ja miten he ovat keskustelleet ja perustelleet asioita pankinjohtajan kanssa. Uskon, että tapaamisista ovat molemmat osapuolet saaneet eväitä tulevaisuuden elämään. Yhteistyö on ollut antoisaa pankin näkökulmasta katsottuna.

4.1 eXpertia-oppimisympäristö – sinnikkäästi kohti tavoitetta

Ilkka Uitti, alumni, myyntiedustaja, Exemi Oy, BestPak Oy

KOIN eXPERTIA-OPPIMISYMPÄRISTÖN erinomaiseksi tavaksi etsiä tietoa ja keskustella mielenkiintoisista ja monipuolisista asioista. Tämä oli samalla tehokas tapa imeä yleissivistäviä tietoja.

Ryhmäkeskustelut olivat hyödyllisiä. Jokainen jäsen joutui paneutumaan aiheeseen, sillä keskustelutuokion aikana olisi käynyt ilmi, mikäli joku olisi jättänyt kokonaan ”läksynsä tekemättä”. Keskustelu oli usein värikästä ja asiapitoista, mutta myös huumorilla oli sijansa. Keskustelijat jakoivat omia tietojaan ja muut täydensivät keskustelua omilla huomioillaan. Näissä tilanteissa kukaan ei vajonnut omiin ajatuksiinsa, kuten joskus kalvosulkeisten aikana saattoi käydä.

Jatkuva keskustelu sai myös ryhmän hiljaisimmat aktivoitumaan – jokainen uskalsi olla äänessä, keneltäkään ei odotettu liikoja ja keskustelu kulki todella luonnollisesti eteenpäin. Oppitunnit etenivät hurjaa vauhtia, ja usein aika loppui kesken, mutta mielenkiintoisesta aiheesta saatettiin vaihtaa ajatuksia vielä ruokalassakin.

Meillä oli erinomainen porukka kasassa. Ryhmähenki oli hyvä, ja se sai laiskatkin opiskelijat ahkeriksi. Opiskelijat ymmärsivät, että opiskelu on jokaisen parhaaksi. Se ei ollut enää pakollista pahaa vaan yleissivistävää. Samalla meille tarjottiin mahdollisuus kantaa vastuuta. Kun sai itse kaivaa tietoja eri aihealueista, asiaan paneutui eri tavoin kuin normaalisti ja samalla pystyi sisäistämään tiedot tehokkaammin. Kirjastot, internet ja muut paikat tulivat tutuiksi. Opimme keräämään aineistoa. Samalla opimme myös, mitä lähdekritiikki on, sillä joskus tarjolla oli kahdenlaista tietoa samasta asiasta.

Istunnot opettivat myös esiintymään. Monelle opiskelijalle juuri esitykset ovat kova paikka ja tilaisuudet jännittävät, mutta kun kasassa oli pieni porukka, kaikki oli jotenkin luontevaa. Näinhän se on usein myös työelämässä – asioista keskustellaan palaverissa pienemmän porukan kesken.

Ulkomaanreissut (Lontoo ja Tukholma) olivat mukava lisä. Ne pistivät arkea. Saimme suunnitella matkat itse, laskimme budjetit ja niin edelleen. Reissujen aikana tarkoituksenamme oli oppia tiettyjä asioita, mutta myös vapaa-aikaa oli tarjolla runsaasti. Nämä reissut vahvistivat ryhmähenkeämme. Tutustuimme toisiimme entistäkin paremmin, ja saimme hienoja ystäviä. Lontoossa tutustuin erään kaverin kanssa niin hyvin, että olen nykyään hänen lapsensa kummi. Ennen tuota matkaa korkeintaan tiesimme toisemme koulusta, mutta emme olleet missään tekemisissä.

Voin rehellisesti myöntää, että eXpertian ansiosta sain omat opiskeluni taas uudestaan käyntiin, motivaatio syttyi ja sain aikanaan myös tradenomin paperit käteeni. Iso kiitos tästä kuuluu muille opiskelijoille, jotka olivat ulospäin suuntautuneita, avuliaita ja reiluja.

4.2 eXpertia antoi siivet kansainväliselle yrittäjyydelle

Mauno Ahlgren, alumni, yrittäjä, Mauno Ahlgren Consulting, USA

PÄÄSIN TEKEMÄÄN osan opinnoistani lkaalisten toimipisteessä eXpertia-oppimisympäristössä. Ennen eXpertian alkamista olin varsin epäileväinen sen toimivuuden suhteen. Minulla ei ollut kovin tarkkaa kuvaa siitä, miten koko systeemi toimii, mikä on opettajan ja opiskelijan rooli tai miten tehokas koko eXpertia on. Tämän lisäksi olin ollut vaihdossa ulkomailla, joten iso osa informaatiosta oli mennyt kokonaan ohi. Meillä oli kuitenkin niin hyvä ryhmä opiskelijoita kasassa, että lähdin kohtalaisen avoimin mielin kokeilemaan eXpertiaa.

Ensimmäiset tuntemukset olivat aika sekavat, sillä koko ajatus siitä, että pitäisi itse suunnitella triggerit ja oppimistavoitteet, vaikutti jopa pelottavalta. Parin triggerin ja opettajien ohjeistuksen jälkeen kävi kuitenkin nopeasti ilmi, että eXpertia todella tukee niitä opiskelijoita, jotka oikeasti haluavat oppia. Kun perinteisesti opettaja valmistelee valmiit tunnit ja opiskelijoiden tehtävänä on lähinnä istua ja

vastaanottaa valmiiksi suodatettua tietoa, eXpertiaassa sain itse olla aktiivisesti mukana tiedonkeruussa ja sisäistin asioita huomattavasti perinteistä mallia paremmin. Oli palkitsevaa huomata, että asiat oli todella ymmärtänyt ja samaan aikaan saanut auttaa muita opiskelijoita oppimaan.

Opiskelu pienryhmässä myös varmisti sen, että vapaamatkustajat eivät enää pärjänneet vain olemalla joukonjatkona. Kun jokaiselta opiskelijalta vaadittiin tiedon etsimistä ja jakamista triggereissä, oli jokaisen pakko tehdä töitä itsenäisesti. Lisäksi pienryhmissä annettiin jokaisen triggerin lopuksi palaute muille opiskelijoille, mikä auttoi ainakin minua parantamaan omia suorituksiani.

eXpertia toi myös esiin ihan uusia opiskelijoita, jotka olivat aikaisemmin olleet hiljaisia ja vähän syrjään vetäytyneitä. Monet heistä suorastaan loistivat eXpertian ansiosta, koska triggereissä kävi hyvin nopeasti selväksi, kuka oli tehnyt kotona töitä ja nähnyt vaivaa tiedon löytämiseksi.

Itselleni eXpertia oli kaiken kaikkiaan erittäin positiivinen kokemus, ja oli todella harmillista kuulla lkaalisten toimipisteen lopettamisaikeista. Koin erittäin positiivisena, että oppiminen edellytti minun ottavan itse suurempaa vastuuta oppimisestani. Tämä auttoi minua omissa jatko-opinnoissani ja rohkaisi myös myöhemmin etsimään aktiivisesti muutakin tietoa, kuin mitä luennoilla tarjottiin.

eXpertia ei ollut pelkästään positiivinen kokemus opiskelun ja oppimisen kannalta, vaan se myös nitoi opiskelijaporukkaamme entistä tiiviimmäksi. eXpertia toi mukanaan ulkomaanmatkoja ja erilaisia aktiviteetteja, joista jäi erittäin hyvät muistot ja hyvät välit kaikkiin vanhoihin opiskelutovereihin.

4.3 Tiimityöosaamista ja tiedonhakua

Susanna Vehkalahti, alumni

O PINNOISTANI TAMPEREEN ammattikorkeakoulussa olin kaikkein tyytyväisin eXpertia oppimisympäristöön. Aiemmassa datanomien koulutuksessani ei juurikaan ratkaistu ongelmia tiimissä eikä liioin myöskään Englannissa tai Meksikossa vaihdossa ollessani yliopistolla. Juuri eXpertia antoi itselleni kotikenttäedun monessa tiimityöhön liittyvässä asiassa niin koulussa kuin työelämässäkin. Monissa työpaikoissa työskennellään tiimissä, mikä saattaa olla haastavaa ihmiselle, joka ei ole ennen joutunut niin tekemään. Tiimityöharjoituksista on varmasti ollut minulle apua. Osaan ottaa paikkani ryhmässä. En kuitenkaan ole "päällepäsmäri", vaan osaan antaa tilaa myös muiden ideoille.

eXpertian avulla pystyin aloittamaan myös ongelmien ratkaisun ryhmässä ja heittämään ajatuksia vapaasti mukaan, mikä ainakin nopeutti työn etenemistä monet kerrat. Toisaalta olen myös huomannut osaavani ohjailla muiden tiimiläisten mielipiteitä ryhmässä, mikä auttaa työelämässä. Myös tämän opin tiimissä tehtävien ongelmanratkaisutehtävien kautta. Huomasin eXpertia-aikoina, että toiset tiimit toimivat paremmin kuin toiset ja joissakin ryhmissä saatiin vastauksia nopeammin kuin toisissa. Tästä ymmärsin, että kaikkien työpanos tiimissä on tärkeä. Jos joku ei tee hommiaan, muutkin kärsivät.

Jos joku töissä tulee tiedustelemaan minulta asiaa, josta en tiedä mitään, selvitan sen heti. Tämäkin asia tuli opittua varmasti eXpertian kautta. Tiedonhaku on helppoa, kun sen osaa. Kun muut työkaverit surffailevat monta minuuttia etsimässä tietoa, minulla on jo vastaus käsillä. Monet käyvätkin päivän aikana kysymässä minulta asioita, mikä osoittaa, että tietojani arvostetaan työpaikalla. Olenkin erittäin tyytyväinen eXpertia-oppimisympäristöön. Se oli minulle paras tapa oppia, ja siinä opin soveltamaan jo oppimaani tietoa käytännössä. Ei ole enää niin haastavaa ottaa uusia ongelmia ratkaistaviksi, kun on oppinut, että kaikesta kyllä selviää tiimin kanssa.

4.4 Kokemuksiani eXpertiasta

Marina Kuntonen, valmistunut syksyllä 2012

ALOITIN OPISKELUNI Ikaalisissa syksyllä 2009. Olin käynyt aiemmin lukion, joten ammattikorkeakoulun opiskelutapa erosi hieman totutusta. Ikaalisissa opiskeltiin paljon PBL-tutoriaali muodossa eli tavattiin kerran viikossa ja opiskeltiin muuten suurelta osin itsenäisesti kuhunkin kurssiin liittyen. Mielestäni tällainen opiskelutapa oli hyvä ja sopi minulle, koska ensin piti itse hakea tietoa aiheesta, sen jälkeen kirjoittaa ylös ja kerran viikossa keskustella aiheesta. Asiat jäivät tavallista paremmin muistiin, koska ne toistuivat useaan otteeseen. Itse en pitänyt kovin tärkeä tutoriaalien alussa tehtävää post-it -lappuihin kirjoittelu ja sen jälkeistä otsikointia. Kokonaisuudessa PBL-työskentely oli kuitenkin toimivaa ja sopi minulle hyvin. Parhaiten mieleeni painuivat viimeisenä opiskeluvuotena englanniksi käymäni tutoriaalit. Ne auttoivat todella paljon englannin kielen harjoittelussa ja erityisesti siinä, että uskalsi puhua englanniksi. Se teki varmasti monelle opiskelijalle hyvää.

Minulle asiat jäivät paremmin mieleen PBL-työskentelyn avulla kuin esimerkiksi kirjatenteistä, koska useasti kirjatentteihin luetaan päivää ennen paniikissa ja kun koe on ohi, kaikki unohtuu. Itse olen huomannut työelämässä kaupan alalla, että monet asiat, joita opiskelin koulussa, tulevat nyt vastaan käytännössä.

Viimeisenä opiskeluvuotena opinnot päättyivät englanninkieliseen yrityspeliin. Se jäi mieleeni hyvin. Sen kautta sain paljon käytännön harjoitusta yritysmaailmasta ja siitä, miten yritykset kokonaisuudessaan toimivat ja mitä kaikkea pitää ottaa huomioon.

Kaikkein paras asia ammattikorkeakouluopinnoissa Ikaalisissa oli vaihtoon lähdön pakollisuus. Jos on suuntautunut markkinointiin ja kansainväliseen liiketoimintaan, on vaihto-opiskelu pakollista. Jos se ei olisi ollut pakollista, minä esimerkiksi en olisi lähtenyt eikä kielitaitoni olisi näin vahva tällä hetkellä. Enkä olisi myöskään näin monta kokemusta rikkaampi. Opettajat ovat tehokkaasti rohkaisseet opiskelijoita lähtemään, ja toivon, että he tekevät jatkossa samalla lailla.

4.5 Eväitä taloushallintoon

Emmi Pirttiniemi, 3. vuosikurssi

ENSIMMÄISENÄ VUONNA opiskeluissa käytettiin PBL-tutoriaaleja. Opiskelimme kerran viikossa pienryhmissä aiheesta, johon liittyi asiantuntijaluento. Opiskelijat eivät saaneet vaikuttaa ryhmäjakoihin, joten pääsimme kokemaan ryhmän muodostumisen vaiheita. Asiantuntijaluennot tukivat hyvin opittavaa asiaa ja selvensivät asiakokonaisuuksia. Tiedonhaku tapahtui kuitenkin suurimmaksi osaksi itsenäisesti. Koin tiedonhakemisen ajoittain raskaaksi ja työllistäväksi. Triggeriryhmän kokoonpano vaikutti ryhmätyöskentelyyn. Olin kahdessa eri ryhmässä lukuvuoden aikana. Ensimmäisessä ryhmässä henkilöt olivat aika neutraaleja, ja asioita pystyi ilmaisemaan ryhmässä helposti. Toiseen ryhmään kuului paljon äänekkäitä ja vilkkaita henkilöitä. Jälkimmäisessä ryhmässä koin jääväni varjoon, koska muihin verrattuna olin luonteeltani rauhallisempi ja hieman hiljaisempi. Asiat tulivat kuitenkin hyvin opeteltua, ja hyviä oppimistuloksia syntyi, mutta ryhmätyöskentely itsessään jäi harmittamaan.

Toisen vuoden opinnoissa mukana oli Kykylaakson yritysmaailmaan soveltuva oppiminen. Itselläni oli aikaisempaa kokemusta osakeyhtiön palkanlaskennasta, kirjanpidosta, budjettien laatimisesta ja vastaavista. Koin Kykylaakson opinnot helpoiksi ja ajoittain tylsiksi. Uskon, että Kykystä oli monille apua, vaikka aina ei ryhmäläisiä kiinnostanut pyörittää yritystä. Kykystä sai apua hahmottamaan yrityksen liiketoiminta kokonaisuudessaan. Jos en olisi työelämässä tehnyt niin monipuolisia asioita, olisin varmasti kokenut Kyky-opinnot opettavaisiksi ja vielä mielenkiintoisemmiksi. Nyt sain opettaa muita ryhmäläisiä ja jakaa tietoa niille. Väliillä eivät tehtävänjaot menneet tasapuolisesti. Parannuksena ehdotankin, että aluksi käytäisiin läpi uusia asioita yhdessä opettajan johdolla, esimerkiksi luennolla. Tämän jälkeen tehtävän vastuuhenkilö hoitaisi ryhmän avustuksella asian oppiyrityksessä.

Kolmantena vuonna käytössä on ollut perinteinen oppimistyylit, joka sisältää luentoja ja tehtävien tekemistä. On helpottavaa, että tiedon saa nyt suoraan luennolta ja kirjoista. Pidän tästä oppimistyylistä.

Olen tottunut opiskelemaan tällä tavalla muissa oppilaitoksissa, joten oppimistapa on turvallinen ja tuttu. On silti myönnettävä, että on myös päiviä, jolloin luennonomaiset tunnit tuntuvat puuduttavilta ja pitkästyttäviltä. Siispä aikaisempien vuosien triggerin ja Kyky-opintojaksojen tyylliset oppimistavat ja vaikutteet toisivat vaihtelua asioiden oppimiseen myös kolmannella vuodella.

4.6 Markkinointia ja kansainvälisyyttä

Hanna-Mari Rajala, 3. vuosikurssi

MEILLÄ ON ollut tutoriaalityöskentelyä ensimmäisestä opiskeluvuodesta lähtien eli olemme jakaneet tietoa meille annetuista aiheista pienissä ryhmissä. Hyvä puoli tässä työskentelyssä on se, että siinä oppii ryhmätyö- ja kokoustaitoja. Lisäksi motivaatio tiedon hakemiseen ja sen sisäistämiseen on korkeampi, kun ollaan pienessä ryhmässä, jossa jokaisen oletetaan sanovan jotain keskustelun ylläpitämiseksi. Keskustelun jälkeen annettavassa palautteessa tulevat esille myös ne, jotka eivät ole sanoneet sanaakaan. Ei siis ole mahdollista tuudittautua siihen uskoon, ettei kukaan huomaa, jos on aivan hiljaa. Joskus ryhmäjaot kuitenkin epäonnistuvat, ja samaan ryhmään laitetaan monta hiljaista persoonaa, jolloin keskustelun rakentaminen ei oikein onnistu.

Toisella vuosikurssilla kokeilimme myös virtuaalisia tutoriaaleja eli kävimme keskustelua reaaliajassa ConnectPro-ohjelmalla Internetissä. Jokainen sai siis valita olinpaikkansa mielensä mukaan, kunhan käytössä oli tietokone, kuulokkeet ja mikrofoni. Näiden kokeilujen haasteena olivat kuitenkin tekniset ongelmat: Internet-yhteydet eivät aina toimineet tarpeeksi hyvin, kaikkien äänet eivät kuuluneet kunnolla eivätkä opiskelijat saaneet tarpeeksi tukea ongelmien ratkaisuun.

Tutoriaalien välissä tiedonhankintaa tuettiin wikissä tapahtuvalla tiedonrakennuksella, jota en kokenut henkilökohtaisesti hyödylliseksi. Tarkoituksena on kirjoittaa wiki-alueelle tietty määrä kommentteja käsiteltävästä asiasta. Tiedonrakennukseen liittyvä keskustelu keskus-

telualueella oli lisäksi monesti kovin väkinäistä. Itselleni ainakin tulee paineita saada kirjoitettua vaadittavat kommentit wikiin, mikä välillä vaikuttaa kommenttien laatuun ja sisältöön. Aina ei välttämättä ole mitään sanottavaa asiasta, mutta silti oli pakko kirjoittaa jotain.

Toisena opiskeluvuotena aloitimme Kyky-harjoitusyritykset. Itse en ollut mukana syksyllä yritystä perustettaessa, koska olin silloin opiskelijavaihdossa Englannissa. Liityin mukaan harjoitusyritystoimintaan tammikuussa, jolloin alkukahinoista oli jo selvitty. Hyvä asia Kyky-toiminnassa oli, että sain opetella toiminnanohjausjärjestelmän käyttöä. Markkinoinnin opiskelijoina minulla ja muutamalla muulla ryhmäni jäsenistä ei kuitenkaan ollut kovin paljon tekemistä yrityksessä, kun taas taloushallinnon opiskelijoilla oli kädet täynnä työtä kirjanpidon kanssa. Itse tein lähinnä vain mainoksia tarjouksistamme, minkä jälkeen kävin myymässä tuotteitamme ja syötin myynnit Pupesoft-toiminnanohjausjärjestelmään.

Myös TAMKin Tampereen toimipisteiden opiskelijoilla oli samantyyppistä yritystoimintaa, mutta kommunikaatio ei toiminut kovin hyvin Tampereen ja Ikaalisten välillä. Silloin tällöin tuntui, että tamperelaiset yritykset eivät edes muistaneet olemassaoloamme eivätkä näin ollen ottaneet meitä huomioon esimerkiksi silloin, kun meillä oli yhteiset messut Tampereen toimipisteessä. Sen vuoksi me Ikaalisissa opiskelivat olimme tietämättömiä muutamista käytännön asioista. Yleisesti ottaen mielestäni Kyky-yritysten idea oli hyvä, mutta toteutus ainakin meillä Ikaalisissa ontui paikoitellen muun muassa siksi, että meitä oli niin vähän.

4.7 Erilaista oppimista

Laura Anttila, 2. vuosikurssi

OPISKELIN AIEMMIN Ikaalisten kauppaoppilaitoksessa, ja olin tietoinen jo silloin ammattikorkeakoulussa käytetyistä "keltaisista lapuista". En tosin tiennyt, mitä niillä tehdään. Kun kuulin oppimismenetelmästä orientaatioviikolla, hätäännyin, sillä en kestänyt ajatusta siitä, miten paljon pitäisi olla esillä istunnoissa. Jännitän ja hermoilen paljon, joten joka viikko tuskailin, kuinka saan tarpeeksi monta puheenvuoroa istunnoissa. Kun vihdoinkin sain puhuttua, taisin jännittää, huomaavatko muut jännitykseni. Ihme kyllä, selvisin kaikista istunnoista enemmän tai vähemmän jännittäen tai puheenvuoroja käyttäen.

Triggerit olivat aina työläitä, ja lisänä olivat vielä muut kurssit ja niiden kotitehtävät. Triggereistä sai erityisen kuormittavia, jos jätti työt viime tinkaankin tai ei valmistautunut istuntoihin laisinkaan. Istunnot olivat kerran viikossa, joten aloittamalla työskentelyn heti ja jakamalla työ määrän pieniin osiin, ei olisi pitänyt olla kuormittunut.

Aloitin tiedonhaun triggereihin heti avauksen jälkeen, ja samoin kolmannessa ja neljännessä etapissa kirjoitin wikiin ja keskustelualueelle. Kaikki eivät välttämättä tehneet samoin, joten esimerkiksi tarkkailijan roolia haittasi, jos jotkut olivat aikataulusta jäljessä.

Erilaisten roolien harjoittelu oli eduksi, sillä puheenjohtajan ja sihteerin rooleja tulevat monet varmasti tarvitsemaan työelämässä. Tarkkailijan tehtävä oli rooleista hankalin, sillä istunnon aikana oli vaikea seurata samaan aikaan puheenvuoroja ja omaa muistilistaa. Minä pystyin vain keskittymään vain tarkkailijan tehtävään, joten keskustelut menivät toisesta korvasta sisään ja toisesta ulos.

Ongelmaperusteinen oppiminen edellyttää opiskelijalta asioiden oppimista, ei vain ulkoa opettelemista. Triggereihin osallistuminen ja kotona työskenteleminen ajoissa auttavat suuresti triggeritettiin lukemiseen. Ryhmätyötaidot karttuvat, jos eivät ole jo mallillaan. Triggeriryhmissä työskennellään ympäri vuoden, joten on tärkeää tulla toi-

meen ryhmänsä kanssa. Kaikkien kanssa ei tarvitse olla paras ystävä, mutta toimeen on tultava. Ongelmaperusteisessa oppimismenetelmässä oppii etsimään ja arvioimaan erilaista kirjallisuutta. Varsinkin netistä etsiessä tulee paljon vastaan lähteitä, joita tietää välttää.

Ryhmä on yhtä hyvä kuin sen heikoin lenkki. Ryhmässä on noin 12 opiskelijaa, joten mukaan mahtuu monenlaisia ihmisiä. Jotkut ovat puheliaampia kuin toiset, mutta hiljaisemmat voivat olla esimerkiksi parempia tiedonhaussa. Eniten puheenvuoroja käyttävät eivät välttämättä ole triggerien parhaita.

Istunnon on tarkoitus kulkea opiskelijoiden mukaan, eli ohjaaja auttaa, jos puheenjohtaja ei muista triggerin kulkua. Ohjaaja ei opeta vaan antaa neuvoja istunnossa ja kyselee, jos jokin aihe on jäänyt kyselemättä. Monessa tapauksessa olemme saaneet ohjaajilta hyviä neuvoja tai kysymyksiä käsiteltäväksemme. Ohjaajat ovat erilaisia opiskelijoiden tavoin, joten heillä on erilaiset toimintatavat istunnoissa.

Koska ryhmässä on erilaisia ihmisiä, voi syntyä helposti väittelyjä, mikä ei kuitenkaan ole huono asia. Minun kaltaiseni ujut ja hiljaiset ihmiset ovat helposti hiljaa istunnoissa, koska eivät saa sanottua mitään. Annamme helposti puheenvuoron enemmän tietäville tai puhuville.

Puheenjohtajan tulisi tietää, miten johtaa istuntoa. Tilanne on kuitenkin jännittävä, ja asiat voivat mennä sekaisin. Sekavan istunnon syy voivat olla myös huonosti tehdyt "kotitehtävät".

Koska ohjaaja ei opeta istunnoissa, on hänen roolinsa pienempi kuin opiskelijoilla. On huono asia, jos ohjaaja puuttuu jokaiseen asiaan. Tämä myös tuntuisi oudolta, onhan triggerin avaus tehty yhdessä ohjaajan kanssa. Jos ohjaaja ei puutu mihinkään, voi ryhmä olla joko todella hyvä tai sitten ohjaaja ei keskity työhönsä. Olisi hyvä löytää kultainen keskitie.

Triggerityöskentely muuttui 3. etapissa: wikiin kirjoitettiin faktatietoa sekä keskustelualueelle esimerkiksi kysymyksiä käsittelemästämme aiheesta. Aluksi uudistus tuntui kuormittavalta, mutta lopulta käsitykseni muuttui. Koska en saanut suutani auki istunnoissa, wiki-työskentely oli hyvä keksintö.

4.8 Yrittäjäperheessä kasvaneena osaa arvostaa käytäntöön soveltamista

Matias Untamo (2. vuosikurssi)

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULUUN, Ikaalisten toimipisteesseen liiketaloutta opiskelemaan hyväksytyt opiskelijat tutustutetaan aluksi uuteen oppimisympäristöön. Pienryhmässä toimivia oppimisryhmiä kutsutaan triggeri-istunnoiksi, joissa ryhmässä pohditaan opittavaa aihetta. Tehtävänanto on viitteellinen. Tekstien-pätkistä ja kuvasarjoista ryhmä päättelee mahdollista aihetta ja mitä siitä tulisi oppia. Hakoteille ei opiskelijoita jätetä, sillä opettajatuutori valvoo istuntoa.

Ensimmäinen ylitettävä este eXpertia-mallisessa opiskelussa on joutua juuri tapaamiensa ihmisten kanssa sattumanvaraisesti valikoituun ryhmään, joissa pitäisi keskustella ja tuoda omia mielipiteitä esiin. Syksyn ensimmäisenä aiheena olikin työryhmien roolien tunnistus. Opiskelumme tuloksena tunnistimme ryhmässämme useita rooleja kuten aggressiivisen-dominoivan keskustelijan, jolla tuntuu olevan mielipide kaikkeen. Arvokkaana hiljaisena lisänä nimesimme ”hiljaisen-tiedonetsijän” -roolin. Tämä tarkoittaa henkilöä, jonka osallistuminen aktiivikeskusteluun on vähäisempää, mutta täydentää keskustelun lopussa arvokkaalla faktatiedolla.

Vaikka oppimisen aiheet ovat hieman hukassa vielä triggerin avausistunnon aikana, ovat istuntomme sidoksissa asiantuntijaluentoihin. Näillä luennoilla saamme jokaiseen triggeri-aiheeseen perustuvan luennon PowerPoint-erityksineen ja vaihtuvien opettajien opastuksella. Tämä antaa viimeistään kuvan oppimistavoitteesta. Tämän jälkeen onkin perinteisesti ollut ruuhkaa koulumme kirjastossa, kun kaikki 60 opiskelijaa etsivät lehti- ja kirjalähteitä opiskeluunsa. eXpertia-opinnoissa onkin tärkeää lähteiden kerääminen.

Alussa, pienempien lähdemäärien kanssa, tehtävä oli helppokin. Asiantuntijaluento ja nettilähteet olivat helpoimpia, ja niitä täydennettiin kirja- ja lehtilähteillä. Lähteiden minimin lisääntytyä tuli jo

vaikeuksia, kun 12 opiskelijaa keräävät viisi lähdettä jokainen. Tällöin lähteinä toimii 70 eri lähdettä. Todellisuudessa kaikkien työskennellyt itsenäisesti lähteitä oli noin 25 erilaisesta lähteestä.

Tietoa puretaan viikkoa myöhemmin purku-istunnoissa, joissa väitellään ja ladotaan faktoja pöytään. Erilaiset persoonallisuudet värittävät keskustelua. Faktojen kerääjät "tilkitsevät" keskustelua, kun taas kokemusta ja hyvät verbaaliset taidot omaavat tuovat kriittisyyttä, näkökulmia ja asian pyörittelyä keskusteluun. Molempia tarvitaan keskustelun ylläpitämiseen.

Triggeri-ryhmiä tutustutetaan myös työelämään projekteilla. Ensimmäinen "verkostoitumispäivä" tutustutti opiskelijat messujen järjestämiseen. Tällä oppimistehtävällä oli ideana saada opiskelijoille tuntumaa messuista ja yrityksen kohtaamisesta. Tapahtuman järjestäminen tutustumisvaiheessa olevien opiskelijoiden kanssa ja liian vähäisen informaation takia latisti opiskelijoiden intoa, vaikkakin hommat tulivat hoidettua.

Tulevissa projekteissa ryhmätyö olikin jo tutumpaa. Vähittäistavarakauppa konserni Keskon kanssa yhteistyössä järjestettävä K-diili oli yksi opintojen työelämäprojekti. Lyhykäisyydessään K-diili tarkoitti tapahtuman järjestämistä marketeissa tai supermarketeissa, ja ryhmäjätko tapahtui opiskelija-aloitteisesti.

EU-projektimme yhteistyössä Ikaalisten Kulttuuricampuksen kanssa antoivat lähtökohtaisesti "vapaat kädet" opiskelijoille. Tämä näkyikin tuotosten monimuotoisuutena. Toimin itse ryhmäni puheenjohtaja. Projektimme tavoitteena oli lisätä kansainvälistä kiinnostusta suomalaiseseen kestävään, ekologiseen, ja puurakentamisen osaamiseen. Koimme tehtävän erittäin mielenkiintoisena, ja aikaansaamamme tuotos oli mielestämme innovatiivinen ja yritystä hyödyntävä.

Toisena opintovuotena, tutuimme uuteen oppimisympäristöön Kykylaaksoon. Vaikka tässä vaiheessa itse virtuaalimaailma Kykylaakso on meille vielä etäinen, on työskentely kaava tullut tutuksi. Tällä kertaa enneagrammi-persoonallisuus -testien ja suuntautumisvaihtoehtojen mukaan järjestetyt ryhmät, ovat aloittaneet itsenäisen työskentelyn.

telyn kohti omaa yritystä. Tehtävänantojen ja pienien ohjeistuksien siivittämänä ovat pienryhmämme aloittaneet kehittää yrityksiiän eväinään vain määrätty yritysala. Alussa ryhmä on toiminut kuin mikä tahansa opiskelijaryhmä, kaikki tekevät jotain ja yritetään saada aikaiseksi jotain.

Pian huomasimme kuitenkin ryhmässämme, että aikaisempaa vuonna opitut kokous-, ryhmä- ja yritystaidot tulivat tarpeeseen. Ryhmämme valikoi toimitusjohtajan lisäksi talous- ja markkinointijohtajat ja loi sääntöjä, joita pidetään yllä. Loimme myös palautejärjestelmän, joka oli tuntunut vain kiusalta aikaisempaa vuonna eXpertia-opeuksissa.

Ensimmäiset erimielisyydet ja "konfliktit" on koettu ryhmässämme. Niiden syynä ovat olleet tietämättömyys onnistumisemme laadusta, tiukat aikataulut ja ryhmän itse ratkottavat ongelmat. Esimerkiksi toimitusjohtajana minun tehtävänäni on koordinoida tehtäviä ja varmistaa työnjoustavuus. Lisäksi viestinnän puutteellisuus on raastanut ryhmää. Koska yhteinen aika ei ole riittävä, ja kaikkien aikataulujen yhdistäminen on sula mahdottomuus, ovat nämä syyt luoneet pakon etätyöskentelylle. Dokumentteja valmistuu, mutta niiden kerääminen yhtenäiseen säilytyspaikkaan, on osoittautunut hitaaksi ja tietojen jakaminen hankalaksi. Kaikki eivät ehdi tutustua dokumentteihin.

Ensimmäistä kertaa ymmärrän isääni, joka oikean yrityksen johdossa saa paljon neuvoja, jälkiviisautta ja selityksiä, miksi joku on tehnyt erilailla kuin sovittiin. Se koettelee ihmissuhteita. Toisaalta, olemme ryhmänä olleet erittäin tyytyväisiä aikaan saannokseemme ja ryhmämme työskentely takaa varmasti, että voimme olla tyytyväisiä työmme laatuun.

4.9 Hämmennystä ja ihmetystä – tällaista on opiskelu amkissa?

Juulia Koro, 1. vuosikurssi

ALOITIN OPISKELUNI TAMKissa Ikaalisten toimipisteessä syksyllä 2012. Kaksi vuotta aiemmin kirjoitin ylioppilaaksi Pirkkalan yhteislukiosta. Tiesin, että opiskelu olisi erilaista verrattuna lukio-opintoihini, joten odotin innolla uuden koulun alkamista.

Heti ensimmäisinä päivinä meille kerrottiin eXpertiasta ja sen oppimismenetelmistä. Aluksi ajattelin, että mitä kummaa, missä ns. normaali opiskelu on. En osannut hahmottaa, mitä tuleman pitää. Kun sitten pääsimme aloittamaan oikeat tehtävät, olin innoissani pienryhmistä ja keskustelutehtävistä. Itse pidän keskusteluista ja olen sosiaalinen, joten ajatus ryhmässä toimimisesta ei tuntunut pahalta, vaikken vielä luokkatovereita juurikaan tuntenut. Voin kyllä kuvitella, kuinka toisille, hieman ujoimmille ihmisille, työskentely ryhmässä voi tuntua pahalta. Nykypäivän työmarkkinoilla kuitenkin haetaan keskustelu- ja ryhmätyöskentelytaitoisia ihmisiä, joten tämä valmentaa juuri oikeaan suuntaan.

Minun oli aluksi hieman vaikea hyväksyä, että jouduimme itse keräämään tietomme ja opiskelemaan itsenäisesti. Olen kuitenkin omasta halustani tullut opiskelemaan korkeakouluun, jossa opettajan rooli ei ole niin vahva kuin peruskoulussa, joten oli aika opetella itsenäiseen opiskeluun. Tutoriaaleissa on mukavaa, kun ryhmät ovat pieniä ja opiskeluun saa tiiviimmän otteen. Keskusteluissa on mielenkiintoista nähdä, kuka on opiskellut asiansa kotona ja kuka jää hieman taka-alalle. Aina voi myös oppia muilta. Vaikka kuinka on itse hakenut tietoa ja opiskellut asian, saa toisilta silti uusia näkökulmia asioista, mikä tietenkin laajentaa oppimista. Ryhmäkeskustelussa on tietenkin myös huonot puolensa. Ainakin itseäni vaivaavat ryhmän hiljaisimmat. Opettaja kuitenkin tarkkailee ja arvioi keskustelua kokoajan. Ujommat ihmiset ovat ehkä opiskelleet, mutta eivät vaan saa ääntänsä kuulumaan, ja se on harmi.

Yhteistyö Kulttuuricampuksen kanssa on ollut mukava kokemus. Pääsimme aivan oikean työn makuun, kun saimme tehdä yhteisiä projekteja heidän kanssaan. Verkostoitumispäivän järjestäminen oli mielenkiintoinen tehtävä. Pääsimme tositoimiin tapahtumanjärjestämisessä, ja siinä vasta opimmekin tekemällä.

Uusi oppimisympäristö tuli itselleni hieman yllätyksenä, mutta olen aina ollut valmis kokemaan uusia asioita. Erityisesti olen pitänyt ryhmäkeskusteluista sekä käytännönläheisestä oppimisesta. Myös se on mukavaa, että tehtävissä yhdistyy eri oppiaineita. Aluksi itsenäinen opiskelu kauhistutti, mutta siihenkin olen jo tottunut. Itseämme vartenhan me täällä opiskelemme!

4.10 Tutoriaaleja ja projekteja – toimii hyvin!

Roni Salovaara, 1. vuosikurssi

KUN SIIRRYIN Tampereen kauppaoppilaitoksesta opiskelemaan ammattikorkeakouluun Ikaalisiin, en oikein tiennyt, mitä pitäisi odottaa ja mietin seuraavia kysymyksiä: Onko opiskelu Ikaalisissa samantapaista kuin Tampereella? Olemmeko ulkopuolisia kaikesta hauskasta, mitä Tampereella tapahtuu? Onko kaikki yksinkertaista, mitä täällä teemme ja onko opintosuunnitelma samankaltainen kuin Tampereella kauppaoppilaitoksessa?

Kun opiskelu lähti käyntiin, olin positiivisesti yllätynyt siitä, kuinka hyvin kaikki sujui. Olen todella tyytyväinen eXpertia-oppimisympäristöön, siinä tapahtuviin triggerikeskusteluihin ja varsinkin siihen, että meillä on koko luokan kesken yhteinen projekti, jossa saa tuoda omia mielipiteitä julki. Osa niistä pääsee jopa käytäntöön!

Kun opinnot alkoivat, kaikki oli uutta, koska olin tullut opiskelemaan ammatikoulupohjalta. Tykästyin heti triggerikeskusteluihin. Oli hauskaa pohtia yhdessä ongelmia ja tuoda omia ajatuksia esille. Kaiken kaikkiaan opinnot ovat olleet minulla pelkkää plussaa, vaikka välillä harmittaakin, että jotkut opettajat olettavat kaikkien tulleen lukiopohjalta. Se tekee tietyistä aineista hieman hankalampaa ja vaatii minulta hieman enemmän työtä ja keskittymistä.

Tällä hetkellä kaikki kuitenkin sujuu hyvin. Odotan innolla projektin eteenpäin viemistä, sillä pääsemme tekemään yhteistyötä monien työelämän ihmisten kanssa, niin pankinjohtajien kuin kauppiaidenkin. Sitä me opiskelijat vain kovasti mietimme, että siirrymmekö me jossain vaiheessa Tampereelle opiskelemaan vai olemmeko opintojemme loppuun asti Ikaalisissa?

4.1 | Vastuuta ja tiedonrakennusta

Taina Pelkonen, 1. vuosikurssi

KUN HAIN keväällä 2012 liiketalouden koulutusohjelmaan, en vielä tiennyt millaista olisi opiskella ammattikorkeakoulussa. Ainoa asia, jonka tiesin varmaksi, oli tekemällä oppiminen. Vaikka olin lukiossa tottunut lukemaan ja päättämään kirjoista, minua silti houkutteli enemmän opiskelu käytännön ja tekemisen kautta.

Jo ensimmäisinä kouluviikkoina minulle valkeni, mitä se paljon puhuttu tekemällä oppiminen on. Kun meille kerrottiin tulevasta projektista Kulttuuripuoksen kanssa, ensimmäiset ajatukseni olivat aika epäileviä. Miten muka juuri opintonsa aloittaneet ekaluokkalaiset saisivat järjestettyä ison tapahtuman? Pitää kuitenkin myöntää, että ihan hyvin siitä selvitettiin.

Projektityöskentely tiimeissä oli hyvin opettavaista. Johtotiimiläisenä aloin ymmärtää, miltä isojen yritysten ja muiden yhteisöjen johtajista tuntuu; aika-moista sekasortoa välillä! Siinä tuli aika avuton tunne, kun monet olettivat sinun tietävän jostain asiasta, vaikka todellisuus oli ihan päinvastainen. Ainakin aloin ymmärtää, mitä se vastuu on... Vaikka olenkin aina ollut luonteeltani rauhallinen ja melko hiljainen, pärjäsin silti johtotiimissä hyvin. Meidän tiimissämme oli myös räväkempiä persoonia, jotka tekivät jotkin asiat paljon minua paremmin, mutta mielestäni meidän porukka oli juuri tämän takia aika mahtava.

Ryhmätyöskentely tuntui aluksi melko kankealta, kun muita ryhmäläisiä ei vielä tunnettu. Pikku hiljaa keskustelu alkoi kuitenkin sujua vauhdikkaammin ja luontevammin jokaisessa tutoriaali-istunnossa. Siirtyminen uuteen oppimisympäristöön tuntui yllättävän luontevalta, vaikka lukio-opinnoista ei ollut kuin reilu vuosi aikaa. Kirjoista käytäntöön ja itseopiskeluun siirtyminen on ollut alun kankeuden jälkeen ihan mukavaa. Olen yleensä nopea oppimaan ja suhtaudun avoimin mielin uusiin asioihin, enkä ole nytkään joutunut pettymään.

Monet meistä ovat varmasti tottuneet siihen, että opetus tapahtuu luokissa opettajan ohjauksella. Ammattikorkeakouluopinnot ja eXpertia ovat kuitenkin isoksi osaksi myös itseopiskelua. Enää ei riitä, että kuuntelemme opettajaa tunnin ajan ja sitten lakkaamme oppimasta, vaan meillä on nyt vastuu käyttää omaa aikaamme opiskeluun ja tiedonhankintaan. Opettaja on tavallaan las-

keutunut meidän tasollemme ja osallistuu ryhmätyöskentelyyn kuin kuka tahansa opiskelija. Opettaja ei ole enää opettaja vaan enemmänkin ohjaaja ja suunnannäyttäjä. Tämä on mielestäni merkittävä muutos.

Lukiossa harrastin paljon ulkoa opettelua, ja sen kyllä huomaa. Silloin osasin prosenttilaskujen kaavoja ulkoa, mutta nyt niitä saa taas kaivaa syvältä mielensä perukoilta ja opetella uudestaan. Viime aikoina olen alkanut tajuta, mikä vaikutus asian työstämisellä on. Tarkatkin yksityiskohdat jäävät paremmin mieleen, kun asioita tarkastelee monelta kantilta. Tällainen työskentely antaa hyvät valmiudet tulevaa työelämää silmällä pitäen.

LÄHTEET

- BARRETT, T. 2005.** Understanding Problem-Based Learning. [verkkodokumentti]. Luettu: 17.07.2010. Saatavissa: <http://www.aishe.org/readings/2005-2/chapter2.pdf>.
- BURNS, A. 2006.** Blogs and Wikis in Teaching at QUT – Update. [blogimerkintä 5.5.2006], luettu: 04.08.2010. Saatavissa: <http://snurb.info/index.php?q=node/472>
Campus Conexus – opiskelijan hyväksi. 2009–2012. Tutkimus- ja kehittämisprojekti. Hallinnoija Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö. Saatavilla www.campusconexus.fi/
- CHEN, N. 2008.** An Educational Approach to Problem-based Learning. *Kaohsiung Journal of Medical Science*, 24 (3 Suppl.), 23–30.
- DILLENBOURG, P. & FISCHER, F. 2006.** Computer-supported col-laborative learning: The Basics. [verkkodokumentti] Luettu: 9.5.2011. Saatavissa: http://www.red-ink.ch/events_materials/is01/RED-INK_IS01Schwarzsee_program.pdf.
- DILLENBOURG, P., JÄRVELÄ, S. & FISCHER, F. 2009.** The evolution of research on computer-supported collaborative learning: from design to orchestration. Teoksessa N. Balacheff, S. Ludvigsen, T. de Jong, T.A. Lazonder & S. Barnes (toim.) *Technology-Enhanced Learning. Principles and products* Neatherlands: Springer. 3–19.
Ei yksin vaan yhdessä. 2011. Tampereen ammattikorkeakoulun ohjaussuunnitelma.
- FOUNTAIN, R. 2005.** Wiki pedagogy. [verkkosivusto] Luettu: 29.03.2010. Saatavissa: http://www.profetic.org/dossiers/dossier_imprimer.php?id_rubrique=110#nb2
- HEIKKILÄ, K. 2006.** Työssä oppiminen yksilön lähtökohtien ja oppimisympäristöjen välisenä vuorovaikutuksena. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Hsi, S. & HOADLEY, C. 1997.** Productive Discussion in Science: Gender Equity Through Electronic Discourse. *Journal of Science Education and Technology*, 6 (1), 23–36.
- HUOTARI, M.-L., HURME, P. & VALKONEN, T. 2005.** Viestinnästä tietoon. Tiedon luominen työyhteisössä. Helsinki: WSOY.
- ILOMÄKI, L. 2008.** The effects of ICT on school: Teachers' and students' perspectives. Akateeminen väitöskirja. Turun yliopisto, Turku. Saatavissa <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/42311/B314.pdf?sequence=3>.
- Informaatiolukutaidon osaamistavoitteet yliopisto- ja korkeakouluopetuksessa. 2001. Association of College and Research Libraries (ACRL) -organisaation standardin Information literacy competency standards for higher education. Päivitetty 25.7.2006. Alkuperäinen standardi 2000. Luettu 12.8.2012. <http://www.helsinki.fi/infolukutaito/IlOpetus/osaamistavoitteet.htm>
- KALDOUDI, E., BAMIDIS, P., PAPAIOAKEIM, M. & VARGEMEZIS, V. (2008).** Problem-based learning via Web 2.0 technologies. In: *Proceedings of the 2008 21st IEEE International Symposium on Computer-Based Medical Systems*, pp. 391–396.

- KAPLAS, JOHANNA 2010.** 2010-luvun nuori 2010-luvun työelämässä – yhteistyö uudenlaisilla rajapinnoilla. Saatavissa osoitteesta <http://www.slideshare.net/NinaEskola/johanna-kaplas-2010-luvun-nuori-2010-luvun-tyelmss-yhteisty-uudenlaisilla-rajapinnoilla>.
- KUHLTHAU, C. C. 1993.** Seeking meaning: a process approach to library and information services. Norwood: Ablex.
- KÄRNÄ, M. & KALLIONIEMI, M. 2006.** Verkkotyöskentelyn osuus yhteisen tietoperustan rakentamisessa. Teoksessa T. Portimojärvi (toim.) Ongelmaperustainen oppimisen verkko. Tampere: Tampere University Press. 47–67.
- LOVING, C. C., SCHRIEDER, C., KANG, R., SHIMEK, C. & HERBERT, B. (2007).** Blogs: Enhancing links in a professional learning community of science and mathematics teachers. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 7 (3), 178–198.
- MEAD, G.H. 1934/1962.** Mind, Self, and Society from the Standpoint of a Social Behaviorist. C.W. Morris (toim.) Chicago, USA: The University of Chicago Press.
- Muutos haastaa työhyvinvoinnin. Varma. 2005.
- NORRENA, J., KANKAANRANTA, M. & NIEMINEN, M. 2011.** Kohti innovatiivisia opetuskäytänteitä. Teoksessa M. Kankaanranta (toim.) Opetusteknologia koulun arjessa – ensituloksia. Luettu: 10.05.2011. Saatavissa verkossa: <http://blogs.helsinki.fi/oppiailoakouluun/2011/02/11/opetusteknologia-koulun-arjessa-ensitulosjulkaisu-verkossa/>
- NUMMENMAA, A.R. & PERÄ-ROUHU, H. (2002).** Opetuksen ja oppimisen arviointi. Teoksessa A.R. Nummenmaa ja J. Virtanen (toim.) Ongelmasta oivallukseen: ongelmaperustainen opetussuunnitelma. Tampere: Tampere University Press. 111–128.
- PARKER, K.R. & CHAO, J.T. 2007.** Wiki as a Teaching Tool. *Interdisciplinary Journal of Knowledge and Learning Objects*. 3, 57–72.
- PAZ DENNEN, V. & WIELAND, K. 2007.** From Interaction to Inter-subjectivity: Facilitation online group discourse processes. *Distance Education*, 28(3), 281–297.
- POIKELA, E. & POIKELA, S. 2005.** Ongelmaperustainen opetussuunnitelma – teoria, kehittäminen ja suunnittelu. Teoksessa E. Poikela ja S. Poikela (toim.) Ongelmista oppimisen iloa – Ongelmaperustaisen oppimisen kokeiluja ja kehittämistä. Tampere: Tampere University Press.
- POIKELA, E. & POIKELA, S. 2005.** The strategic points of problem-based learning – organizing curricula and assessment. Teoksessa E. Poikela & S. Poikela (toim.) PBL in Context. Bridging Work and Education. Tampere: Tampere University Press.
- POIKELA, E. (toim.) 2002.** Ongelmaperustainen pedagogiikka – teoriaa ja käytäntöä. Tampere: Tampere University Press.
- POIKELA, E. 2003.** Ongelmaperustainen pedagogiikka – mitä se on? *Fysioterapia* 5, 18–21.
- PORTIMOJÄRVI, T. & DONELLY, R. 2011.** A PBL Response to the Digital Native Dilemma. Teoksessa T. Barrett & S. Moore (toim.) New Approaches to Problem-based Learning. Revitalising Your Practice in Higher Education. New York, NJ: Routledge. 239–251.

PORTIMOJÄRVI, T., KÄRNÄ, M. & VUOSKOSKI, P. 2007. Kohti yhteisöllistä tiedonhankintaa – ongelmaperustainen oppiminen tiedonhankinnan ympäristönä. Teoksessa Sormunen, E. & Poikela, E. (toim.) 2008. Informaatio, lukutaito ja oppiminen. Tampere: University press, 103–133.

PORTIMOJÄRVI, T., KÄRNÄ, M. & VUOSKOSKI, P., 2008. Kohti yhteisöllistä tiedonhankintaa – ongelmaperustainen oppiminen tiedonhankinnan ympäristönä. Teoksessa E. Sormunen & E. Poikela (toim.) Informaatio, informaatiolukutaito ja oppiminen. Tampere: Tampere University Press.

PRENSKY, M. 2001. Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon* 9 (5), 1–6. Saatavissa <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part%20I.pdf>.

SAARIKOSKI, SILJA, 2006. Tiedonhankinnan opetus ongelmalähtöisen pedagogiikan mukaisessa koulutuksessa. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opettajankoulutuksen kehittämishanke.

SCHEGLOFF, E.A. 1993. Conversation analysis and socially shared cognition. Teoksessa L.B. Resnick, J.M. Levine & S.D. Teasley (toim.) *Perspectives on Socially Shared Cognition*. Washington, DC: American Psychological Association. 127–149.

SILÉN, C. 2001. Problembaserad lärande – om teoretiska grunder. Teoksessa C. Silén & H. Hård af Segerstad. *Texter om PBL - teori, praktik, reflektioner*. Linköping: Unetryck.

SIM, J.W.S. & HEW, K.F. 2010. The use of weblogs in higher education settings: A review of empirical research. *Educational Research Review*, 5, 151–163.

SORMUNEN, E. & POIKELA, E. 2008. Informaatiolukutaito ja oppiminen. Teoksessa Sormunen, E. & Poikela E. (toim.) *Informaatio, informaatiolukutaito ja oppiminen*. Tampere: Tampere University press, 9–30.

TYNJÄLÄ, P. 2004. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Valtti – Valmis tutkinto työelämävalttina. 2008–2011. Valtakunnallinen kehittämissuunnitelma. Hallinnoija Oulun yliopisto, Ohjaus- ja työelämäpalvelut. Saatavilla www.valmistu.net/.

VIHURI, R. 2009. Opintojen ohjaus opiskelijoiden kokemana Piramk, Ikaalisissa. Kehittämissuunnitelma. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

VIHURI, R. 2011. Viime tippa paras tippa? Opintojen pitkittymisen syyt opiskelijoiden näkökulmasta Tampereen ammattikorkeakoulun Ikaalisten toimipisteessä. Saatavilla www.evokes.fi/database/view/266.

VYGOTSKIJ, L.S. 1978. *Mind in society: the development of higher psychological processes*. Cambridge: Harvard University Press.

Pohtiessamme 2000-luvun alussa Tampereen ammattikorkeakoulun (silloisen Pirkanmaan ammattikorkeakoulun) lkaalisten toimipisteessä miten tukea liiketalouden opiskelijoidemme osaamisen kehittymistä vastaamaan paremmin muuttuvan työelämän vaatimuksiin, emme tienneet olevamme pitkän ja vaativan, mutta antoisaksi ja monipolviseksi kehkeytyneen kehityspolun alussa.

Kehitystyön tunnuksiksi tiivistyivät jatkuva muutos, uuden oppiminen ja ennen kaikkea yhteisöllisyys. Hyvänä osoituksena vahvasta yhteistyön hengestä on tämä julkaisu, johon olemme keränneet kaikkien kehitystyössä mukana olleiden näkökulmat: opettajien, opiskelijoiden ja yritysten.

Toivomme, että tämä moniääninen julkaisumme herättää lukijassaan ajatuksia, kysymyksiä ja ennen kaikkea innostaa kokeilemaan ja löytämään saman intohimon oppimiseen, kehittämiseen ja yhteiseen tekemisen kuin mekin eXpertian myötä löysimme.

Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja.
Erillisjulkaisuja
Tampere 2013

ISBN 978-952-5903-35-5
ISBN 978-952-5903-36-2(PDF)

